

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI ANASANAT DALI**

EĞİRDİR DÜNDAR BEY MEDRESESİ (TAŞ MEDRESE) SÜSLEMELERİ

Cansu KUTAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

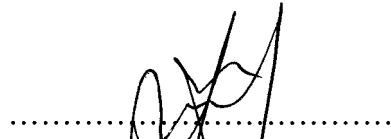
Doç. Dr. Filiz Nurhan ÖLMEZ

ISPARTA - 2013

TEZ ONAY SAYFASI

Cansu KUTAN tarafından hazırlanan **“Eğirdir Dündar Bey Medresesi (Taş Medrese) Süslemeleri”** başlıklı bu çalışma 24.04.2013 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

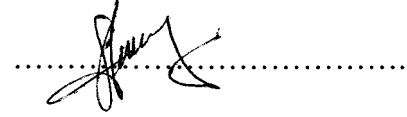
Doç. Dr. Filiz Nurhan ÖLMEZ

Prof. Dr. Nuran KAYABAŞI

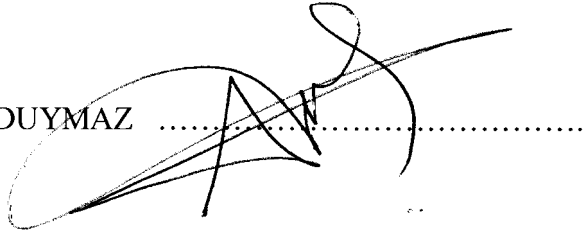
Doç. Dr. Sema ETİKAN

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Yrd. Doç. Dr. A. Şevki DUYMAZ

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM SAYFASI

T.C.

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları aldığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.(24.04.2013)

Cansu KUTAN

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR DİZİNİ.....	iv
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	v
SUNUŞ.....	xii
ÖZET.....	xiii
ABSTRACT.....	xiv
1. GİRİŞ	1
1.1. Eğirdir İlçesi	4
1.2. Eğirdir Dünder Bey Medresesi (Taş Medrese).....	4
1.2.1. Yapım Tarihi ve Banisi.....	5
1.2.2. Yapının Geçirdiği Onarımlar ve Bugünkü Durumu	6
1.2.3. Medresenin Dış ve İç Özellikleri.....	9
1.2.4. Malzeme ve Teknik	10
1.2.5. Kitabe.....	11
2. KAYNAK ARAŞTIRMASI	16
3. KURAMSAL TEMELLER	20
3.1. Selçuklu Sanatının Kültürel Yapısı ve Selçuklu Sanat Anlayışı.....	20
3.1.1. Selçuklu Sanatında İslam Öncesi ve İslam'ın Kabulünden Sonraki İnanç Etkileri	21
3.1.2. Selçuklu Sanatında Tasavvuf ve Evren	22
3.2. Selçuklu Sanatı'nda Süsleme ve Dünder Bey Medresesi'nde Görülen Selçuklu Süslemeleri.....	24
3.2.1. Geometrik Süsleme.....	24
3.2.1.1. Yıldız Sistemleri	27
3.2.1.2. Geçme Düzenler.....	31
3.2.1.3. Rozet (Madalyon)	33
3.2.2. Bitkisel Süsleme	34
3.2.2.1. Akantus	35
3.2.2.2. Rumi.....	36
3.2.2.3. Palmet	40
3.2.2.4. Hayat Ağacı	41

3.2.2.5. Lotus	43
3.2.2.6. Nar ve Haşhaş Türü Bitkiler	44
3.2.3. Karma Süsleme	44
3.2.4. Figürlü Kompozisyonlar	45
3.2.4.1. Aslan	46
3.2.4.2. Kartal ve Yırtıcı Kuş Figürleri	47
3.2.5. Yazı	49
3.2.6. Mukarnas	49
3.3. Medrese ve Medrese Tipleri	51
3.3.1. Kubbeli Medreseler	52
3.3.2. Açık Avlulu Medreseler	53
4. MATERYAL VE YÖNTEM	55
4.1. Materyal	55
4.2. Yöntem	55
5. BULGULAR VE TARTIŞMA	57
5.1. Eğirdir Dünder Bey Medresesi (Taş Medrese) Süslemeleri	57
5.1.1. Dünder Bey Medresesi Avlusu Sütun Başlarındaki Süslemeler	57
5.1.1.1. Dünder Bey Medresesi Avlusundaki Kartal Figürlü Sütun Başları	59
5.1.1.2. Dünder Bey Medresesi Avlusundaki Bitkisel Süslemeli Sütun Başları	63
5.1.2. Eyvan Sütun Başlarındaki Süslemeler	68
5.1.3. Eyvan Kemerindeki Süslemeler	69
5.1.4. Eyvan ve Hücre Kapıları Üzerindeki Süslemeler	71
5.1.5. Taç Kapı	72
5.1.5.1. Dünder Bey Medresesi Taç Kapısındaki Altılı Yıldız Bordür Süslemesi	73
5.1.5.2. Dünder Bey Medresesi Taç Kapısındaki On İkili–Dokuzlu Yıldız Bordür Süslemesi	75
5.1.5.3. Dünder Bey Medresesi Taç Kapı Kitabe Bölümü Sağ Köşesindeki Rumi - Palmet Süslemesi	76
5.1.5.4. Dünder Bey Medresesi Taç Kapısı Madalyonlarındaki Süslemeler	77
5.1.5.5. Dünder Bey Medresesi Taç Kapı Kemerindeki Sekizli Yıldız Süslemesi	80
5.1.5.6. Dünder Bey Medresesi Taç Kapı Sütun ve Sütun Başındaki Süsleme	81
5.1.5.7. Dünder Bey Medresesi Taç Kapı Mukarnas Süslemesi	83

5.1.5.8. Dündar Bey Medresesi Taç Kapı Giriş Kapısı Alın Bölümündeki Geçmeli Taşlar	84
5.1.5.9. Dündar Bey Medresesi Taç Kapı Niş Bölümlerindeki Süslemeler	84
5.1.5.9.1. Dündar Bey Medresesi Taç Kapı Niş Sütuncelerindeki Süslemeler.....	86
5.1.5.9.2. Dündar Bey Medresesi Taç Kapı Sağ Niş Mukarnasındaki Süslemeler.....	87
5.1.5.9.3. Dündar Bey Medresesi Taç Kapı Sol Niş Mukarnasındaki Süslemeler.....	88
5.1.5.9.4. Dündar Bey Medresesi Taç Kapı Sağ Nişteki Geometrik Çiçek Süslemeli Madalyon	90
5.1.5.9.5. Dündar Bey Medresesi Taç Kapı Sol Nişteki Geometrik Çiçek Süslemeli Madalyon	91
5.1.5.9.6. Dündar Bey Medresesi Taç Kapısı Niş Bölümünü Çevreleyen Mekik Süslemeli Bordür	92
5.1.5.9.7. Dündar Bey Medresesi Taç Kapı Niş Alnındaki Sekizgenlerden Oluşan Süsleme.....	92
5.1.5.9.8. Dündar Bey Medresesi Taç Kapı Niş Alnındaki Mukarnas Bordür Süslemesi	93
5.1.5.9.9. Dündar Bey Medresesi Taç Kapı Niş Alnındaki Altılı Yıldız Bordür Süslemesi	95
5.1.6. Dündar Bey Medresesi Sur Kapısı Üzerindeki Minare ve Devşirme Taşlardaki süslemeler	96
5.1.6.1. Dündar Bey Medresesi Minaresindeki Süslemeler.....	96
5.1.6.2. Dündar Bey Medresesi Sur Kapısı Devşirme Taşlarındaki Süslemeler	98
5.1.6.3. Dündar Bey Medresesi Taç Kapısı Önünde Yer Alan Devşirme Sütun Başı.....	112
5.2. Dündar Bey Medresesi'nin Benzerleriyle Karşılaştırması	114
5.2.1. Mimari ve Malzeme Açısından Benzeri Yapılar	114
5.2.2. Süsleme Açısından Benzeri Yapılar	119
6. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	142
SÖZLÜK	144
KAYNAKÇA	147
ÖZGEÇMİŞ	153

KISALTMALAR DİZİNİ

y.y.	Yüzyıl
H.	Hicri
M.	Miladi
M.Ö.	Milattan Önce
M.S.	Milattan Sonra
SDÜ	Süleyman Demirel Üniversitesi
s.	Sayfa
C.	Cilt
Ö.	Ölümü
vb.	Ve Benzeri
F.ve Ç.	Fotoğraf ve Çizimler
Çev.	Çeviren
TC	Türkiye Cumhuriyeti

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 1. Eğirdir İlçesi Siyasi Haritası (http://tr.wikipedia.org/E%C4%9Firdir .16.02.2013).....	4
Şekil 2. Eğirdir Dünder Bey Medresesi'nin Sağ ve Sol Cepheden Görünümü (Kutan, 2012).	5
Şekil 3. Eğirdir Dünder Bey Medresesi Rölöve Üst ve Alt Kat Planı (ODTÜ, Mimarlık Fakültesi, Restorasyon Anabilim Dalı Arşivi, 1978) (Şaman Doğan, 2008).....	7
Şekil 4. Eğirdir Dünder Bey Medresesi Güney Cephe Rölövesi (ODTÜ, Mimarlık Fakültesi Restorasyon Anabilim Dalı Arşivinden, 1978) (Şaman Doğan, 2008).	8
Şekil 5. Eğirdir Dünder Bey Medresesi AA Kesiti (ODTÜ, Mimarlık Fakültesi Restorasyon Anabilim Dalı Arşivinden, 1978) (Şaman Doğan, 2008).....	8
Şekil 6. Eğirdir Dünder Bey Medresesi BB Kesiti (ODTÜ, Mimarlık Fakültesi Restorasyon Anabilim Dalı Arşivinden, 1978) (Şaman Doğan, 2008).....	9
Şekil 7. Eğirdir Dünder Bey Medresesi DD Kesiti (ODTÜ, Mimarlık Fakültesi Restorasyon Anabilim Dalı Arşivinden, 1978) (Şaman Doğan, 2008).....	9
Şekil 8. Taç Kapıdaki Kitabe (Kutan, 2012).....	11
Şekil 9. Eğirdir Dünder Bey Medresesi Taç kapı Üzerindeki Kitabe (Yiğitbaşı: 1972:24)	12
Şekil 10. Ana Eyvanın Sol ve Sağ Oda Kapılarının Üstündeki Ayetler (Kutan, 2012)	13
Şekil 11. Sur kapısı üzerindeki kitabe (Kutan, 2012)	14
Şekil 12. Ana Eyvan Kemerli (Kutan, 2012).	14
Şekil 13. Ana Eyvan Üzerindeki Kitabe (Yiğitbaşı, 1972).....	15
Şekil 14. Altılı Yıldız Örneği ve Dünder Medresesi'ndeki Altılı Yıldız Süslemesi (Demiriz, 2000:28).....	25
Şekil 15. Beşli Yıldız Örneği ve Dünder Bey Medresesi Sur Kapısı Üzerindeki Dokuzlu ve On Birli Yıldız Süslemesinden Beşli Yıldız Detayı (Demiriz, 2000:176; Kutan, 2012).	28
Şekil 16. Beşli Yıldız Örneği (Demiriz, 2000:176).	29
Şekil 17. Altıgen Örneği ve Dünder Bey Medresesi Sur Kapısı Üzerindeki Altıgen Süslemesi (Demiriz, 2000:27; Kutan, 2012).....	29
Şekil 18. Sekizgenlerden Oluşan Altılı Yıldız Örneği ve Dünder Bey Medresesi Taç Kapı Niş Bölümü Alnındaki Sekizgenlerden Oluşan Altılı Yıldız Süslemesi (Demiriz, 2000:66, Kutan, 2012).....	30

Şekil 19. Çokgen Yıldız Örneği ve Dünder Bey Medresesi Devşirme Taşlarındaki On Birli ve Dokuzlu Çokgen Yıldız Süsleme (Demiriz, 2000:188; Kutan, 2012).	31
Şekil 20. Geçmeli Bordür Örneği ve Dünder Bey Medresesi Taç Kapı Niş Bölümündeki Geçmeli Bordür Örneği (Kutan, 2012).	32
Şekil 21. Dünder Bey Medresesi Sur Duvarı Üzerindeki Geçme Örneği (Kutan, 2012).	32
Şekil 22. Çokgen Bordür Örneği ve Dünder Bey Medresesi Taç Kapı Niş Bölümü Alnındaki Çokgen Bordür Süslemesi (Demiriz, 2000: 266-267; Kutan, 2012).	33
Şekil 23. Madalyon (Rozet) Örneği (Demiriz,2000: 380).	33
Şekil 24. Madalyon (Rozet) Örneği (Demiriz, 2000:382).	34
Şekil 25. Madalyon (Rozet) Örnekleri, Eğirdir Dünder Bey Medresesi (Kutan, 2012).	34
Şekil 26. Akantus Örneği ve Dünder Bey Medresesi Taç Kapı Niş Sütun Başlarındaki Akantus Süslemesi (Kuban, 2001: Kutan, 2012).	35
Şekil 27. Sade Rumi Örneği ve Dünder Bey Medresesi Sur Kapısı Üzerindeki Sade Rumi Süslemesi (Kutan, 2012).	36
Şekil 28. Dendanlı Rumi Örneği ve Dünder Bey Medresesi Sur Kapısı Üzerindeki Dendanlı Rumi Süslemesi (Kutan, 2012).	37
Şekil 29. İşlemeli Rumi Örneği (Kutan, 2012).	37
Şekil 30. Sencide Rumi Örneği (Kutan, 2012).	38
Şekil 31. Sarılma Rumi Örneği (Kutan, 2012).	38
Şekil 32. Hurdelenmiş Rumi Örneği (Kutan, 2012).	38
Şekil 33. Ayırma Rumi Örneği (Biol ve Derman, 1995).	39
Şekil 34. Tepelik Rumi Örneği ve Dünder Bey Medresesi Sur Kapısı Üzerindeki Madalyon İçindeki Tepelik Rumi Süslemesi (Biol ve Derman, 1995 - Kutan, 2012).	39
Şekil 35. Ortabağ Rumi Örneği ve Dünder Bey Medresesi Taç Kapı Üzerindeki Madalyon İçinde Yer Alan Ortabağ Rumi Süslemesi (Biol ve Derman, 1995 - Kutan, 2012).	40
Şekil 36. Hurde Rumi Örneği (Biol ve Derman, 1995).	40
Şekil 37. Palmet Örneği ve Dünder Bey Medresesi Eyvan Sütun Başında Görülen Palmet Süslemesi (Algan, 2008; Kutan, 2012).	41
Şekil 38. Hayat Ağacı Örneği (Kuban, 2001; Scheider, 109/396).	42
Şekil 39. Lotus Çiçeği Örnekleri ve Dünder Bey Medresesi Avlusundaki Sütun Başlı Lotus Süslemesi (Kuban, 2012; Kutan, 2012).	43
Şekil 40. Nar- Haşhaş Süslemesi, Dünder Bey Medresesi (Kutan, 2012).	44
Şekil 41. Karma Süsleme Örneği ve Dünder Bey Medresesi Taç Kapı Kemerindeki	

Karma Süsleme (Erdemir, 2009, Kutan, 2012).....	45
Şekil 42. Aslan Figürü Örneği ve Dündar Bey Medresesi Taç Kapısı Sütun Başındaki Aslan Kafası Figürü (Çoruhlu, 1995).	47
Şekil 43. Çift Başlı Kartal Figürü Örneği (Keskiner, 2007).	48
Şekil 44. Tek Başlı Kartal Figürü Örneği ve Dündar Bey Medresesi Avlusu Sütun Başlarındaki Tek Başlı Kartal Figürü (Erdemir, 2009; Kutan, 2012).....	49
Şekil 45. Mukarnas Örneği (Şaman Doğan, 2011).	50
Şekil 46. Dündar Bey Medresesi Taç Kapı Sol Niş Mukarnas Süslemesi (Kutan, 2012).	51
Şekil 47. Kubbeli Medrese Planı, Afyon Sincanlı Boyalıköy Medresesi, 1210 (Kuran, 1969).	53
Şekil 48. Açık Avlulu Medrese Planı, Konya Sırçalı Medrese, 1242 (Erdemir, 2009).	54
Şekil 49. Dündar Bey Medresesi Avlusundaki Sütun Başlarının Genel Formu (Kutan, 2012).	57
Şekil 50. Dündar Bey Medresesi Avludan Genel Görünüş (Kutan, 2012).	58
Şekil 51. Taç Kapıdan Avluya Girişte Soldan 2. Sütun Başındaki Kartal Figürlü Süsleme (Kutan, 2012).....	60
Şekil 52. Taç Kapıdan Avluya Girişte Sağdan 2. Sütun Başındaki Kartal Figürlü Süsleme (Kutan, 2012).....	61
Şekil 53. Taç Kapıdan Avluya Girişte Sağdan ve soldan 5. Sütun Başındaki Kartal Figürlü Süsleme (Kutan, 2012).....	62
Şekil 54. Kartal Figürü süslemeli Orijinal Sütun Başı (Kutan, 2012)	63
Şekil 55. Taç Kapıdan Avluya Girişte Sağdan ve soldan 4. Sütun Başlarındaki Nar - Haşhaş Süslemesi (Kutan, 2012).	64
Şekil 56. Taç Kapıdan Avluya Girişte Sağdan 3. Sütun Başındaki Lotus -Palmet Süslemesi (Kutan, 2012).	66
Şekil 57. Taç Kapıdan Avluya Girişte Soldan 3. Sütun Başındaki Lotus -Palmet Süslemesi (Kutan, 2012).	67
Şekil 58. Lotus -Palmet Süslemeli Orijinal Sütun Başı (Kutan, 2012).....	68
Şekil 59. Lotus – Palmet Süslemeli Eyvan Sütun Başları (Kutan, 2012).	69
Şekil 60. Eyvan Kemerindeki Rumi -Palmet Süslemesi (Kutan, 2012).	70
Şekil 61. Eyvan ve Hücre Kapıları Üzerindeki Ajurlu Süsleme (Kutan, 2012)	71
Şekil 62. Dündar Bey Medresesi Taç Kapı Genel Görüntüsü (Kutan, 2012).	73
Şekil 63. Taç Kapıdaki Altılı Yıldız Süslemeli Bordür (Kutan, 2012).	74
Şekil 64. Taç Kapıdaki Dokuzlu ve On İkili Yıldız Süslemeli Bordür (Kutan, 2012).	75

Şekil 65. Taç Kapı Kitabe Bölümü Sağ Köşesindeki Rumi - Palmet Süslemesi (Kutan, 2012).	76
Şekil 66. Taç Kapıdaki Onlu Yıldız Süslemeli Madalyon (Kutan, 2012).	77
Şekil 67. Taç Kapısındaki On İkili Yıldız Süslemeli Madalyon (Kutan, 2012).	78
Şekil 68. Taç Kapıdaki Tepelik Rumi Süslemeli Madalyon (Kutan, 2012).	79
Şekil 69. Taç Kapı Kemerü Üzerindeki Sekizli Yıldız Süslemeli Bordür (Kutan, 2012).	80
Şekil 70. Taç Kapı Sütunlarındaki Ters – Düz Ok Süslemesi (Kutan, 2012).	81
Şekil 71. Taç Kapı Sütun Başlarındaki Süslemeler (Kutan, 2012).	82
Şekil 72. Taç Kapı Mukarnas Süslemesi (Kutan, 2012).	83
Şekil 73. Taç Kapı Girişi Alnındaki Renkli Taş Geçmeler (Kutan, 2012).	84
Şekil 74. Taç Kapı Sol ve Sağ Nişlerinin Genel Görünüşü (Kutan, 2012).	85
Şekil 75. Taç Kapı Niş Sütun Başlarındaki Süsleme (Kutan, 2012).	86
Şekil 76. Taç Kapı Niş Sütuncelerindeki Zikzak Süslemesi (Kutan, 2012)	87
Şekil 77. Taç Kapı Sağ Niş Mukarnas Süslemesi (Kutan, 2012).	88
Şekil 78. Taç Kapı Sol Niş Mukarnas Süslemesi (Kutan, 2012).	89
Şekil 79. Taç Kapı Sağ Nişteki Geometrik Çiçek Süslemeli Madalyon (Kutan, 2012).	90
Şekil 80. Taç Kapı Sol Nişteki Geometrik Çiçek Süslemeli Madalyon (Kutan, 2012).	91
Şekil 81. Taç Kapısı Niş Bölümünü Çevreleyen Mekik Süslemeli Bordür (Kutan, 2012).	92
Şekil 82. Taç Kapı Niş Bölümü Alnındaki Sekizgenlerden Oluşan Geometrik Süslemeli Bordür (Kutan, 2012).	93
Şekil 83. Taç Kapı Niş Bölümü Alnındaki Mukarnas Süslemeli Bordür (Kutan, 2012).	94
Şekil 84. Taç Kapı Niş Bölümü Alnındaki Altılı Yıldız Süslemeli Bordür (Kutan, 2012).	95
Şekil 85. Dünder Bey Medresesi Sur Kapısının Genel Görüntüsü (Kutan, 2012)...	96
Şekil 86. Sur Kapısı Üzerindeki Minare (Kutan, 2012).	97
Şekil 87. Sur Kapısı Üzerindeki Palmet Süslemeli Madalyon (Kutan, 2012).	98
Şekil 88. Sur Kapısı Üzerindeki Birbirine Geçmeli Rumi Süslemesi (Kutan, 2012).	99
Şekil 89. Sur Kapısı Üzerindeki Geometrik Şekillerden Oluşturulmuş Yıldızlı Süsleme (Kutan, 2012).	100
Şekil 90. Sur Kapısı Üzerindeki İçi Boş Sekizli Yıldız Süslemesi (Kutan, 2012)...	101

Şekil 91. Sur Kapısı Üzerindeki Birbirine Ters Yerleştirilmiş Rumi Süslemesi (Kutan, 2012).	102
Şekil 92. Sur Kapısı Üzerindeki İç İç Geçmeli Baklava Dilimlerinin Oluşturduğu Altılı Yıldız Süslemesi (Kutan, 2012).	103
Şekil 93. Sur Kapısı Üzerindeki Birbirine Paralel İki Sıra Halinde Altıgenlerden Oluşan Altılı Yıldız Süslemesi (Kutan, 2012).	104
Şekil 94. Sur Kapısı Üzerinde Altıgenlerden Oluşturulmuş Altılı Yıldız Süslemesi (Kutan, 2012).	105
Şekil 95. Sur Kapısı Üzerindeki Zikzak Süslemesi (Kutan, 2012).	106
Şekil 96. Sur Kapısı Üzerindeki Dokuzlu ve On Birli Yıldız Süslemesi (Kutan, 2012).	107
Şekil 97. Sur Kapısı Üzerindeki Birbirine ‘S’ Kıvrımlı Geçmeli Süsleme (Kutan, 2012).	108
Şekil 98. Sur Kapısı Üzerindeki Mekik Süslemesi (Kutan, 2012).	109
Şekil 99. Sur Kapısı Üzerindeki Mukarnas Süslemesi (Kutan, 2012).	110
Şekil 100. Sur Duvarı Üzerindeki Geometrik Süslemeli Madalyon (Kutan, 2012).	111
Şekil 101. Sur Duvarı Üzerindeki Üçlü Geçme Süslemeli Taş (Kutan, 2012).	112
Şekil 102. Taç Kapı Önündeki Lale ve Yıldız Çiçeği Süslemeli Sütun Başı (Kutan, 2012).	113
Şekil 103. Korkuteli Emir Sinaneddin Medresesi Genel Görünüşü, 1319 (Korkuteli Belediyesi, 2013).	114
Şekil 104. Konya Sırçalı Medrese Taç Kapısı, 1242 (Erdemir, 2009: 41).	115
Şekil 105. Diyarbakır Mesudiye Medresesi İç Görünüş, 1223 (Baş, 2006: F. 594).	115
Şekil 106. Erzurum Çifte Minareli Medrese İçten Görünüş, 1285-1291 (Aydın, 2008: 46).	116
Şekil 107. Ermenek Tol Medrese, Avlu, Eyvan, Revakların Görünüşü, 1339-1340 (Şaman Doğan, Bilget Fataha 2011: 102).	117
Şekil 108. Kayseri Hacı Kılıç Medresesi Taç Kapısı, 1249 (Algan, 2008: 126).	118
Şekil 109. Tokat Gök Medrese İçten Görünüş, 1271 (Erdemir, 2009).	118
Şekil 110. Korkuteli Emir Sinaneddin (1319) ve Konya Sırçalı Medreseleri İç Görünüşleri (1242) (Korkuteli Belediyesi, 2013; Erdemir, 2009).	119
Şekil 111. Korkuteli Emir Sinaneddin Medresesi Bitkisel ve Geometrik Süslemeli Sütun Başları (1319) (Korkuteli Belediyesi, 2013).	119
Şekil 112. Dünder Bey Medresesi Sur Kapısındaki Rumi Süslemesi (Kutan, 2013).	120
Şekil 113. Sivas Çifte Minareli Medrese Niş Süslemeleri (1271-1272) (Algan, 2008).	121

Şekil 115. Antalya Karatay Medresesi Taç Kapı Mekik Bordür Süslemesi, 1250 (Kutan, 2012).	122
Şekil 116. Burdur İncir Hanı Taç Kapı Mekik Bordür Süslemesi (1239-40) (Burdur Kültür Müdürlüğü, 2013).	122
Şekil 117. Dünder Bey Medresesi Sütun ve Sütun Başı Süslemeleri (Kutan, 2012).	123
Şekil 118. Antalya Karatay Medresesi Niş Sütuncesi ve Sütun Başındaki Süslemeler, 1250 (Kutan, 2012).	123
Şekil 119. Konya Sırçalı Medresesi Taç Kapı Sütun ve Sütun Başı, 1242 (Erdemir, 2009: 43).	124
Şekil 120. Taç Kapı Sütun Başlarındaki Aslan Figürlü Akantus Yapraklı Süsleme (Kutan,2012).	124
Şekil 121. Kayseri Sahibiye Medresesi Taç Kapı Sütun Başı, 1267 (Algan, 2008: 128; Kutan, 2012).	125
Şekil 122 . Dünder Bey Medresesi Eyvanındaki Geometrik Süsleme (Kutan, 2012; Demiriz, 2000).	125
Şekil 123. Konya Sırçalı Medrese Taç Kapı Kemerindeki Geometrik Süsleme, 1242 (Erdemir, 2009: 46).	126
Şekil 124. Dünder Bey Medresesi Taç Kapı Girişi Alnındaki Renkli Taş Geçmeler (Kutan, 2012).	126
Şekil 125. Konya Sırçalı Medrese Taç Kapısı Alın Bölümündeki Renkli Taş Geçme Düzeni, 1242 (Erdemir, 2009: 46).	127
Şekil 126. Dünder Bey Medresesi'ndeki Altılı Yıldız Bordür (Kutan, 2012; Demiriz, 2000).	127
Şekil 127. Konya Karatay Medresesi Taç Kapındaki Altılı Yıldız Bordür Süslemesi, 1251 (Algan, 2008: 132).	128
Şekil 128. Dünder Bey Medresesi Devşirme Taşlardaki Altılı Yıldız Süslemesi (Kutan, 2012).	128
Şekil 129. Divriği Ulucami Kuzey Portal Daire Madalyonu, 1228-1229 (Kuban, 2001).	129
Şekil 130. Dünder Bey Medresesi Devşirme Taşlardaki Altılı Yıldız Süslemesi (Kutan, 2012; Demiriz 2000).	129
Şekil 131. Dünder Bey Medresesi Taç Kapı Dokuzlu ve On İkili Yıldız Süslemesi (Kutan, 2012).	130
Şekil 132. Divriği Ulucami Batı Kapı Portalindeki Dokuzlu ve On İkili Yıldız Süslemesi, 1228-1229 (Kuban, 2001).	130
Şekil 133. Kayseri Çifte Kümbetler Dokuzlu ve On İkili Yıldız süslemesi, 1247 (Dursun, 2009: F. 62-63).	131
Şekil 134. Dünder Bey Medresesi Devşirme Taşlardaki On Birli ve Dokuzlu Yıldız Süslemesi (Kutan, 2012; Demiriz, 2000).	131

Şekil 135. Karatay Hanı Cami Portali Geniş Bordüründeki On Birli ve Dokuzlu Yıldız Süslemesi, 1240 (Kayseri Belediyesi, 2006).	132
Şekil 136. Avanos Sarı Han Dış Portalindeki On Birli ve Dokuzlu Yıldız Süslemesi, 1239 (Aslanapa, 1993: 182).	132
Şekil 137. Dünder Bey Medresesi Taç Kapı Sütunu Üzerindeki Süsleme(Kutan, 2012; Demiriz, 2000: 241).....	133
Şekil 138. Yakutiye Medresesindeki Mekik Süslemesi, 1310 (Taflan, 2008: 24)... ..	133
Şekil 139. Dünder Bey Medresesi Taç Kapı Niş Alın Bölümü Süslemesi (Kutan, 2012).	134
Şekil 140. Kayseri Hacı Kılıç Medresesi ve Camisi Taç Kapı Süslemeleri, 1249 (Algan, 2008: 127).....	134
Şekil 141. Kayseri, Mahperi Huand Hatun Kümbeti, Kuzeybatı Cephe Üzerindeki Süslemeler,1238 (Dursun, 2009, F. 88).	135
Şekil 142. Eğirdir Dünder Bey Medresesi Devşirme Taşlardaki Mekik Bordür Süslemesi (Demiriz, 2004: 287; Kutan, 2012).....	135
Şekil 143. Dünder Bey Medresesi Devşirme Taşlar Üzerindeki Zikzak Süslemesi (Kutan, 2012).	136
Şekil 144. Kayseri Karatay Han Taç kapısındaki Zikzak Süslemesi, 1240 (Kayseri Belediyesi, 2006).....	137
Şekil 145. Sırçalı Medrese Taç kapısındaki Zikzak Süslemesi, 1242 (Erdemir, 2009: 43).	137
Şekil 146. Dünder Bey Medresesi Devşirme Taşlardaki Üçlü Geçmeli Zencirek (Kutan, 2012).	138
Şekil 147. Ahlat Hasan Padişah Kümbeti, Üçlü Geçmeli Zencirek, 1275 (Ahlat Kaymakamlığı, Akçelik, 2010).....	139
Şekil 148. Ahlat Erzen Hatun Kümbeti, Üçlü Geçmeli Zencirek, 1396-97 (Ahlat Kaymakamlığı, Akçelik, 2010).....	139
Şekil 149. Ahlat Erzen Hatun Kümbeti, Üçlü Geçmeli Zencirek, 1396-97 (Ahlat Kaymakamlığı, Akçelik, 2010).....	140
Şekil 150. Ahlat Usta Şagirt (Ulu) Kümbeti, Üçlü Geçmeli Zencirek, 13. yy. (Ahlat Kaymakamlığı, Akçelik, 2010).....	140
Şekil 151. Dünder Bey Medresesi Taç Kapısındaki 10'lu Yıldız Madalyon (Kutan, 2012; Demiriz, 2000: 370).....	141
Şekil 152. Kayseri Gevher Nesibe Sultan Darüşşifası Taç Kapısı Madalyonlarındaki Onlu Yıldız Süslemesi, 1206 (Kayseri Belediyesi, 2013).	141

SUNUŞ

Büyük Selçuklu Devleti'nin Anadolu'daki devamı olan Anadolu Selçuklu Devleti, bünyesinde barındırdığı sayısız kültür ögesiyle var oldukları 2 yy.'ı aşkın süre boyunca değerli ve kalıcı eserler vermişlerdir. Anadolu Selçuklu Sanatını diğerlerinden ayıran eserlerindeki teknik, malzeme ve üslup farklılığı, Anadolu Selçuklularının, Türk Sanat Tarihi'nde hatırı sayılır bir yer edinmelerini sağlamıştır. En iyi örnekleri, taş işçiliğinde ve mimaride, Türk Süsleme Sanatları'nın inceliği ve motif zarafetini katarak vermişlerdir. Özellikle mimari eserlerde cephe ve portal tezyinatın ana merkezini oluşturmuş, diğer bölümlere de süslemeler uygulanmıştır.

Anadolu Selçuklu eserlerinden biri olan Eğirdir Dünder Bey medresesi hem mimari hem tezyinat açısından günümüze ulaşabilmiş önemli eserlerden biridir. Çalışmamızın konusunu oluşturan Dünder Bey Medresesi'nin tezyini açıdan bünyesinde barındırdığı özelliklerin geleneksel Türk Sanatlarına katkıda bulunabileceği ve iyi bir kaynakça olabileceği düşünülerek bu çalışma hazırlanmıştır.

Bu çalışmayı öneren Hocam Öğr. Gör. Habibe ŞİMŞEK'e, çalışmada yol gösteren ve her konuda yardımcı olan Danışman Hocam Doç. Dr. Filiz Nurhan ÖLMEZ'e, Korkuteli Belediyesi Kalem İşleri Müdürü Mehmet BATI'ya, Burdur İl Kültür ve Turizm Müdürlüğünden Hasan ÇAĞLAYAN'a, çalışmadaki fotoğrafların çekimlerinde, fotoğraf makinelerini bana vererek güzel çekimler yapmama aracı olan arkadaşlarım Fatih MENGİ ve Esmâ DÖNMEZ'e, Dünder Bey Medresesi çarşı esnafından Nafiz DEMİRALAY'a, maddi ve manevi destekleriyle hep yanımda olan ablam Memnune TAŞKIN'a, can dostum Sibel BERBEROĞLU'na ve komşum Dudu DEMİRALAY'a, her zaman kalbimde olan sevgili anne ve babama sonsuz minnettarlığımı ve teşekkürlerimi sunarım.

Cansu KUTAN

ISPARTA - 2013

ÖZET

DÜNDAR BEY MEDRESESİ (TAŞ MEDRESE) SÜSLEMELERİ

Cansu KUTAN

Süleyman Demirel Üniversitesi,
Güzel Sanatlar Enstitüsü, Geleneksel Türk Sanatları Anasanat Dalı, Yüksek
Lisans Tezi, 2013, 153 Sayfa

Danışman: Doç. Filiz Nurhan ÖLMEZ

1301 yılında Hamidoğlu Dündar Bey tarafından yaptırılmış olan Dündar Bey Medresesi, Selçuklu süsleme sanatının güzel bir örneği niteliğindedir. Anadolu Selçuklularının son dönem eserlerinden olan Eğirdir Dündar Bey Medresesi süslemeleri çalışmanın ana konusunu oluşturmaktadır. Bugüne kadar birçok onarımdan geçen Dündar Bey Medresesi, 1964, 1966, 1969 ve 1984 yıllarında, özellikle süslemeler konusunda uzman, Kayseri’den getirtilen ustalar tarafından restore edilmiştir. Günümüzde çarşı olarak kullanılan medresenin hücre odaları çarşı esnafının kullanımına sunulmuştur. Türk Sanatı açısından değerlendirildiğinde geleceğe aktarılması gereken önemli bir yapı özelliğindeki medresenin tezyinatı Selçuklu Sanatı’ndaki birçok süsleme unsurunu bize yansıtmaktadır. Dündar Bey Medresesi’nin süslemeleri detaylı olarak incelenmiştir. Eğirdir ilçesi ve Dündar Bey Medresesi hakkında bilgi verilmiştir. Eğirdir Dündar Bey Medresesi genel özellikleri, medresenin geçirdiği onarımlar, iç ve dış özellikler, kullanılan malzeme ve uygulanan teknikler açıklanmıştır. Selçuklu Sanatı’nın kültürel yapısı ve Selçuklu sanat anlayışı, Selçuklu Sanatı’nda Süsleme ve Eğirdir Dündar Bey Medresesi’nde görülen Selçuklu Süslemeleri, medrese ve medrese yapı tipleriyle ilgili bilgi verilmiştir. Eğirdir Dündar Bey Medresesi’nin taş tezyinatı motif özellikleri, çizim ve fotoğraflarla desteklenerek anlatılmıştır. Ayrıca Dündar Bey Medresesi’nin benzerleriyle mimari, malzeme-teknik ve tezyinat açılarından karşılaştırması yapılmıştır. Dündar Bey Medresesi süslemelerinin geleneksel Türk el sanatları açısından değerlendirilmesi yapılmış, Dündar Bey Medresesi ile ilgili öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Dündar Bey Medresesi, Anadolu Selçuklu Sanatı, Anadolu Selçuklu Medreseleri, Mimari süsleme, Selçuklu süslemeleri,

ABSTRACT

EGIRDİR DUNDAR BEY MADRASA ORNAMENTS

Cansu KUTAN

**Süleyman Demirel University,
Institute of Fine Arts, Traditional Turkish Handicrafts Department, Master
Thesis
2013, 153 Pages**

Supervisor: Assoc Dr. Filiz Nurhan ÖLMEZ

Hamidoğlu Dündar Bey in 1301, which was built by the Seljuk Dündar Bey Madrasa is a good example of the art of decoration. Eğirdir Dündar Bey Madrasa ornaments an Anatolian Seljuk art is the major subject of this study. Dündar Bey Madrasa was repaired many times to date, was restored in 1964, 1966, 1969 and 1984 by the experts specialized in ornamentation from Kayseri. Nowadays, the cell rooms of the madrasa used as a bazaar are provided for bazaar craft. If we evaluate this building in terms of Turkish art, the ornaments of this most important madrasa to which might be transferred to the future reflect Seljuk Art's decorative element us. In our study which investigates Dündar Bey Madrasa's ornaments the details are described in different chapters. Eğirdir city and information is given about Dündar Bey Madrasa. Dündar Bey Madrasa Eğirdir general characteristics, the madrasa has undergone repairs, interior and exterior features, materials used, and the techniques described. Art of the understanding of the cultural structure of the Seljuk and Seljuk art, decorating and Eğirdir Dündar Bey Madrasa in the Seljuk Seljuk Art of Decorations, schools and madrasah are given information about the types of structure. Eğirdir Dündar Bey Madrasa's stone ornament motif features, by drawings and photographs are described. Also Dündar Bey Madrasa have been compared in terms of architectural, materialist, technical and trapping specifications. Dündar Bey Madrasa evaluated in terms of decorations made of traditional Turkish handicrafts, recommendations are given about Dündar Bey Madrasa.

Key Words: Dündar Bey Madrasa, Anatolian Seljuk Art, Anatolian Seljuk Madrasas, Architect Tural Decoration, Seljuk Ornaments.

1. GİRİŞ

İlkçağlardan beri insanoğlunun hayatında var olan süsleme, zaman içerisinde farklı medeniyetlerin kendilerine özgü kültürel unsurlarını katmalarıyla günümüze kadar çeşitlilik göstererek gelmiştir. Türk Sanatı'na bakıldığında süsleme nerdeyse her sanat dalında görülen önemli bir öğedir. Türk devletleri varlıklarını ilk gösterdikleri andan itibaren süsleme hayatlarının her alanında onlarla beraber gelişip değişerek günümüze ulaşan önemli bir sanat tamamlayıcısı olmuştur. Süsleme içerisindeki çeşitli işçiliklerin alışlagelmişlikle uygulanması gelenekselliği ortaya çıkarmıştır.

Süsleme, bir obje veya yüzeye onu güzel ve anlamlı kılan çeşitli unsurların uygulanmasıdır. Bazen güzel, bazen de anlamlı bulunan süsleme, bir eşyaya uygulanan zenginleştirici öğedir. Süsleme, eşyayı örterek ona, ilk durumuna göre farklı bir çehre kazandırır (Mülayim, 1999: 15).

Türk Kültürü'nün çok uluslu bir yapıya sahip olması sanatlarına da yansımış, bu yansıma bir bütünlük içerisinde özümşenerek Türk Sanatı'nın farklı ve yeni boyutlara taşınmasını sağlamıştır.

Anadolu'nun tüm bölgelerinde değişkenlik gösteren yoğunlukta görsel bir şölen gibi Türk devletlerinin eserlerine rastlanmaktadır. Bu devletlerden biri olan Anadolu Selçuklu Devleti'nin Sanatı, Türk Sanatı'nda dönüm noktalarından biri olmuştur. Anadolu Selçuklu Sanatı'nın Anadolu'ya 2. yy.da vurduğu damga, Osmanlı Sanatı'nın konutlar dışında 4. yy.da vurduğundan daha etkili ve görkemli olmuştur. Selçuklular bütün sanatlarda, taş oymadan metale, halıdan seramiğe kadar her alanda büyük bir homojenlik göstererek süslemeyi kullanmışlardır. Bu homojenlik anlayışıyla mimari eserlerde yüzeyler çok sınırlandırılmadan uygulanan bir süsleme anlayışıyla süslenmiştir. İslam Dini'nin yanı sıra İslam öncesi inanışların ve yerel unsurların kaynaştığı kompozisyonlar ve biçimler ortaya konmuştur. Selçuklu çağında sanatta ne etnik ne dini olarak bir ideolojiye bağlılık yoktur. Eserler egemenliğin bir göstergesi olarak yapılmıştır

Taş işçiliğinde görkemli eserler yaratan Selçuklularla ilgili pek çok kaynağa ulaşılabilmektedir. Bu kaynakçalara bakıldığında yoğun olarak Selçuklu

Mimarisi'nden ve mimari süslemelerinden bahsedilmektedir. Taş yüzeylerdeki süslemeler Selçuklu Sanatı'nın şah damarını oluşturmaktadır. Süslemelerdeki motif düzenlerine bakıldığında geometrik süslemeler büyük yer tutmaktadır. Selçuklu eserlerinde, hat süslemenin tamamlayıcısı olarak kullanılmıştır. Selçuklu Sanatı'nın bir özelliği de figürlü süslemenin varlığıdır. İslam Sanatı'ndaki tasvir yasağından dolayı figürlerin sadece minyatürle sınırlı kaldığı süslemeler Selçuklu Sanatı'nda kullanılmıştır.

Taş işçiliğinde olağanüstü eserler ortaya koymuş olan Selçuklulardan günümüze ulaşmış Anadolu'nun çeşitli yerlerinde inanılmaz güzellik ve incelikte eserler bulunmaktadır.

Selçuklu Sanatı'nın izlerini görülen şehirlerden biri olan Isparta ve çevresi günümüze kadar gelebilen Selçuklu eserleri açısından zengin sayılabilecek bir yapıya sahiptir. Medreseler, kervansaraylar, hanlar, camiler, türbeler vb. Isparta ve çevresinde Selçuklular Dönemi'nden günümüze ulaşan mimari yapılarıdır. Bu mimari yapılar arasında en dikkat çekici olanlardan biri Eğirdir Dünder Bey (Taş) Medresesi'dir. Selçuklu taş süslemelerinin incelikli uygulandığı eserlerden biri olan Dünder Bey Medresesi, Selçuklu Sanatı'nın iyi bir yansıması olarak bugüne ulaşmıştır.

1301-1302 yıllarında Hamidoğulları'ndan Dünder Bey tarafından yaptırılmış olan Dünder Bey Medresesi ile ilgili genel ve mimari açıdan pek çok bilgiye ulaşılmaktadır (Uzunçarşılı,1929:229). Bu kadar çok bilgiye rağmen Selçuklu süsleme sanatının motiflerinin kullanıldığı Dünder Bey Medresesi'ndeki süslemelere çok az değinilmiş hatta hiç değinilmemiş olması sanat tarihi ve Osmanlı süsleme sanatları açısından eksiklik olarak nitelendirilebilecek bir durumu gözler önüne sermektedir. Selçuklu süsleme sanatında esas oluşturmuş olan birçok motif Dünder Bey Medresesi'nde görülmektedir. Geometrik, bitkisel, figürlü motifler süslemenin ana yapısını oluşturmuştur. Hat sanatı da tüm Selçuklu taş süslemelerinde görüldüğü üzere Dünder Bey Medresesi'nde yerini almıştır.

Taş süslemenin, yer aldığı mimari öğeler üzerindeki dağılımları, biçimsel düzenlemeleri, motif ve kompozisyonları, uygulama programları Dünder bey

Medresesi'nde Selçuklu Sanatı'nın izlerini günümüze taşıyarak bize dönemin sanat ruhunu yansıtmaktadır.

Dündar Bey Medresesi'nin süslemeleriyle ilgili detaylı bilgi veren hiçbir tez, kitap, makale, dergiye rastlanmamaktadır. Buradan yola çıkarak günümüze ulaşabilmiş süslemeleriyle Selçuklu'nun nadide eserlerinden biri olduğu anlaşılan Dündar Bey Medresesi'nin incelenmesi önemlidir.

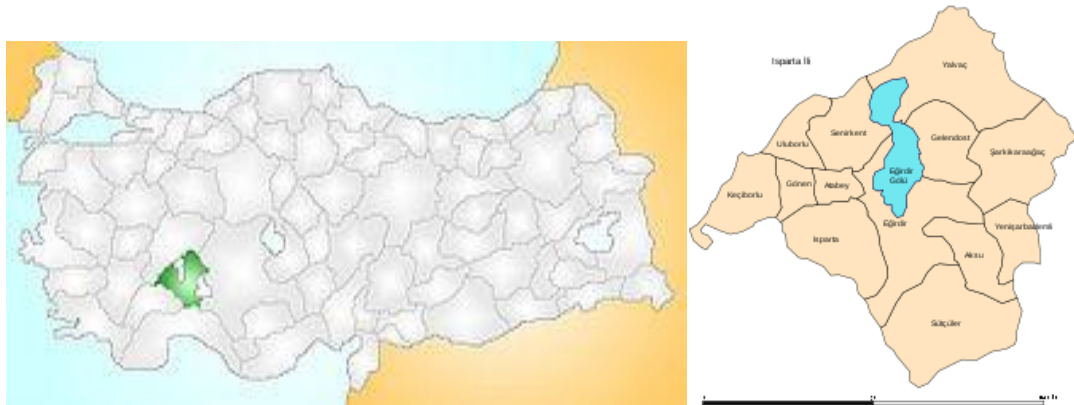
Bu araştırmanın amacı Eğirdir Dündar Bey Medresesi'nde uygulanmış ve geleneksel el sanatlarının pek çok alanında da kullanılan motif ve kompozisyonları ele alarak Selçuklu mirası bu sanat eserinin dikkate değer güzellikteki ince zevkini, sanat anlayışını yansıtmak ve belgelemek, daha sonra bu alanda yapılabilecek araştırmalara kaynak oluşturmaktır.

Anadolu'da çok az sayıdaki tek eyvanlı, açık avlulu medreselerin iyi bir örneği olan, Dündar Bey Medresesi taç kapısının tam karşısına inşa edilmiş olan, Hızır Bey Camisi ile aynı sur içerisinde yer alması ve sur kapısı üzerinde yükselen minaresi ile diğer Anadolu Selçuklu yapılarından farklılık gösterir. Sur kapısı üzerindeki minare dünyadaki tek örnek olma özelliğine sahiptir. Medresedeki süslemelerde görülen bitkisel, geometrik ve figürlü motif kompozisyonları dikkate değerdir. Fakat yayınlarda medresenin mimari ve tarihsel yönü incelenmiş, medresedeki taş tezyinatıyla ilgili detaylı inceleme yapılmamıştır. Taş tezyinatıyla ilgili incelemeler fotoğraflarla ve çok kısa bilgilerle sınırlı kalmıştır. Geleneksel el sanatlarımız açısından önemli bir yapı olan Dündar Bey Medresesi süslemelerinde kullanılan kompozisyon özellikleri ve süsleme öğeleri kapsamlı bir araştırmaya konu olmamıştır.

Bu çalışmada çok sınırlı bilgi edinilen Dündar Bey Medresesi süslemelerinin, kompozisyon ve süsleme öğeleri ile seçilen motiflerin kaynak ve uygulama yöntemleri açısından incelenmesi yapılmış, süslemeler çizim ve fotoğraflarla belgelenmiştir. Çalışma daha önce böyle bir çalışma yapılmamış olması açısından önem taşımaktadır.

1.1. Eğirdir İlçesi

Eğirdir ilçesi 37 derece 50 410 – 38 derece 16 55 kuzey enlemleri 30 derece 57 43 – 30 derece 44 39 doğu boylamları derecelerinde bulunmaktadır. Güneybatı Anadolu da Göller Bölgesi yöresinde 1414 km²'lik alan üzerinde; Türkiye'nin 4. büyük gölü olan Eğirdir Gölünün doğudan batıya uzanan kıyılarında kurulmuştur. Isparta il sınırları içerisinde olan ilçe kuzeyden Yalvaç ve Gelendost ilçeleri, doğudan Şarkikaraağaç ve Aksu ilçeleri, güneyden Sütçüler ilçesi, güneybatıdan Burdur ili, batıdan Isparta merkez ve Atabey ilçeleri ile kuzeybatıdan Senirkent ilçesiyle komşudur. İlçenin kuzey kesiminde oldukça büyük bir alanı kaplayan Eğirdir Gölü ile göl alanını Isparta çöküntü alanından ayıran dağlar, yüzey şekillerinin esasını oluşturur(www.egirdir.gov.tr.16.03.2013)(Şekil 1).

Şekil 1. Eğirdir İlçesi Siyasi Haritası (<http://tr.wikipedia.org/E%C4%9Firdir>.16.02.2013)

1.2. Eğirdir DüNDAR Bey Medresesi (Taş Medrese)

Anadolu Selçuklularının son dönem eserlerinden olan Dündar Bey Medresesi süsleme özellikleri ve süslemelerdeki kompozisyon düzenleri açısından Isparta ve çevresindeki Selçuklu eserlerinden günümüze sağlam olarak ulaşan ender yapılardan biridir. Medresede Anadolu Selçuklu sanatının tüm süsleme unsurları kullanılmıştır. Geometrik, bitkisel ve figürlü süslemelerin hepsini Dündar Bey Medresesi'nde görmek mümkündür.

1.2.1. Yapım Tarihi ve Banisi

Isparta, Eğirdir ilçe merkezinde bulunan Dünder Bey Medresesi (Taş Medrese), ana eyvan kemeri üzerinde yer alan inşa kitabesine göre 701 H/1301-1302 M. yılında Hamidoğulları'ndan Dünder. Bey tarafından yaptırılmıştır (Uzunçarşılı,1929:229) (Şekil 2).

Şekil 2. Eğirdir Dünder Bey Medresesi'nin Sağ ve Sol Cepheden Görünümü (Kutan, 2012).

Ayrıca, yapının Taç kapısında 635 HM 237-38 tarihli II. Gıyaseddin Keyhüsrev döneminde yaptırılan bir hana ait olduğu anlaşılan inşa kitabesi bulunmaktadır. Taç kapının Eğirdir Han'dan getirildiği ve medreseye monte edildiği

düşünülmektedir (Uzunçarşılı,1929:228-229). Günümüzde Eğirdir Han'dan sadece yeri belirlenebilecek ölçüde yıkıntılar kalmıştır. Eğirdir Han'dan getirilen pek çok yapı parçasının medresenin bazı bölümlerinde kullanıldığı tespit edilmiştir. Özellikle sur giriş kapısı üzerindeki taşların birbirlerine kopuk ve çok düzenli olmayan konumlanmaları bunun göstergesidir. Burada süslemeli taşlar ya tek parça ya da birkaç parçadan ibarettir. Birbirini devam ettiren bir düzen yoktur.

Medresenin banisi, Dünder Bey Isparta ve Antalya çevresinde etkin olan Hamidoğulları Beyliği'nin kurucularındandır. Beyliğin başına ne zaman geçtiği kesin olarak bilinmemektedir. Ancak, Burdur Ulu Camii'nin 700 H/1300-1301 M. ve Dünder Bey Medresesi'nin 701 H/1301- 1302 tarihli kitabelerinde Dünder Bey'in adının geçmesi 13. yüzyılın sonundan itibaren Hamidoğulları Beyliği'nin başında olduğunu göstermektedir (Yiğitbaşı 1972: 44).

Dünder Bey önce Uluborlu, daha sonra da Eğirdir'i başkent yaparak yoğun bir imar faaliyetlerine girişmiş ve kendi ünvanından dolayı Eğirdir'e “Felekabad” adını vermiştir. Dünder Bey, Uluborlu Efendi Sultan Camii, Eğirdir'deki Dünder Bey Medresesi ve Hamamı ile Uluborlu Muhiddin Çeşmesi gibi birçok eser inşa ettirmiştir (Yiğitbaşı 1972:44,46-47).

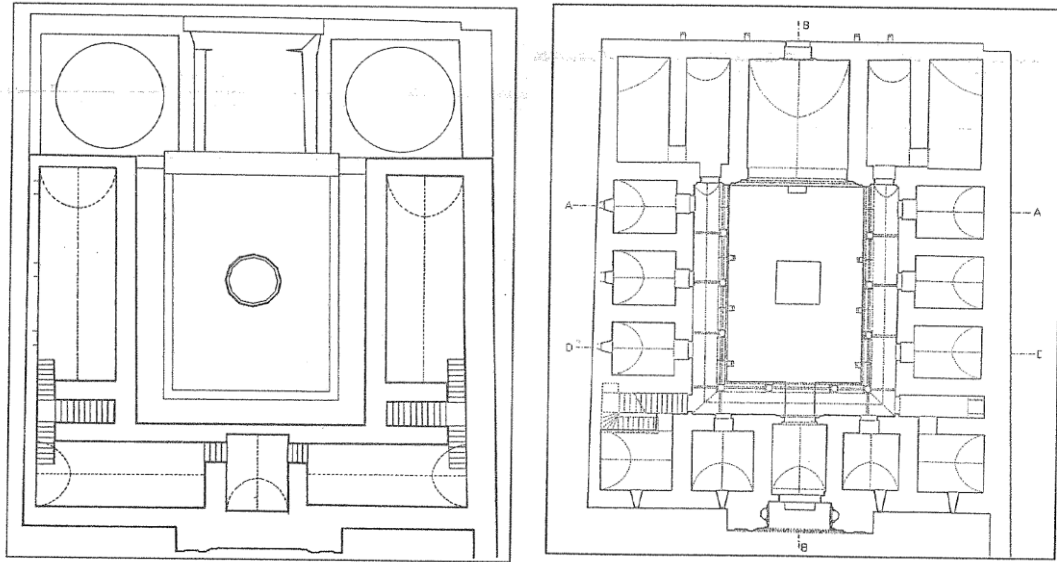
Dünder Bey İlhanlıların Anadolu Valisi Emir Çobanoğlu Demirtaş tarafından yakalatılarak şehit edilmiştir. Ölüm tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte, bazı araştırmacılar 1317-20, bazıları ise 1324 (Uzunçarşılı 1929: 63) tarihlerini vermektedir.

1.2.2. Yapının Geçirdiği Onarımlar ve Bugünkü Durumu

Medrese günümüze kadar çeşitli onarımlar geçirmiştir. Eski resimlerinden çift katlı olduğu anlaşılan yapının 1230 Hİ.1815-M. yılında geçirdiği bir yangın-sonucu ikinci katının yıkıldığı ileri sürülmektedir (Yiğitbaşı 1972: 25: Sözen 1970: 166-172). Yapı Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından 1964, 1966, 1969 ve 1984 yıllarında onarılmıştır. 1964 ve 1966 yılı onarımlarında avluyu kuşatan revaklar, sütun başlıkları ve avlu döşemesi onarılarak medrese odalarına elektrik tesisatı döşenmiştir. 1967 yılında medresenin avlu döşemeleri ile taç kapının üst kısmı onarılmıştır. 1969 yılı onarımlarında öğrenci hücrelerine ahşap, taç kapıya demir kapı takılmıştır. 1984 yılı onarımlarında medresenin cephelerinde bulunan reklam

afişleri ile avluda eyvan ve öğrenci hücreleri, önüne sonradan yapılan vitrinlerin kaldırılması kararı alınmıştır. Ancak bu kararın uygulamaya konulmadığı, bugün mevcut olan vitrinlerden anlaşılmaktadır. Medrese bugün çarşı olarak kullanılmaktadır (Şaman Doğan, 2008: 66) (Şekil 3).

Dündar Bey Medresesi dikdörtgen planlı, açık avlulu, tek eyvanlı ve çift katlı bir medresedir. Medresenin güney cephesinde dışa taşkın taç kapı bulunur. Medresenin taç kapısından dikdörtgen planlı, avluya girilir. Avlu, sağ ve sol yanlarda dörder sütuna atılan sivri kemerler oluşturulmuş revaklarla çevrilidir. Avlunun yaklaşık ortasında kare planlı bir havuz ile doğu ve batı duvarlarında eksenin kuzeyinde birer, güneyinde ikişer çörten vardır. Havuz daha eski tarihli Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivinde yuvarlak planlıdır. Sonradan kareye dönüştürülmüştür (Şaman Doğan, 2008: 68).

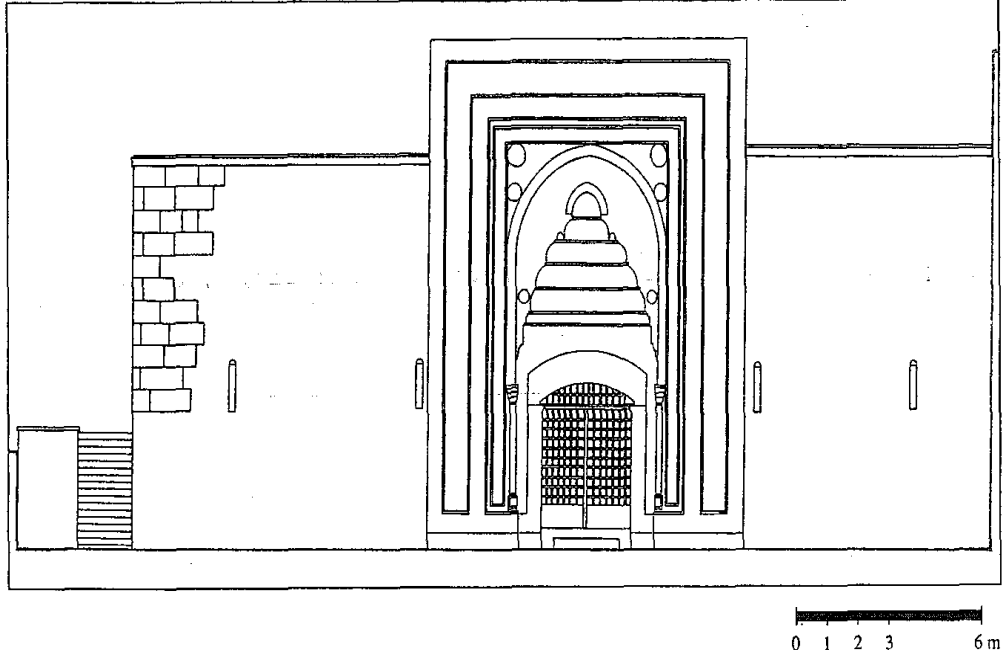

Şekil 3. Eğirdir Dündar Bey Medresesi Rölöve Üst ve Alt Kat Planı (ODTÜ, Mimarlık Fakültesi, Restorasyon Anabilim Dalı Arşivi, 1978) (Şaman Doğan, 2008)

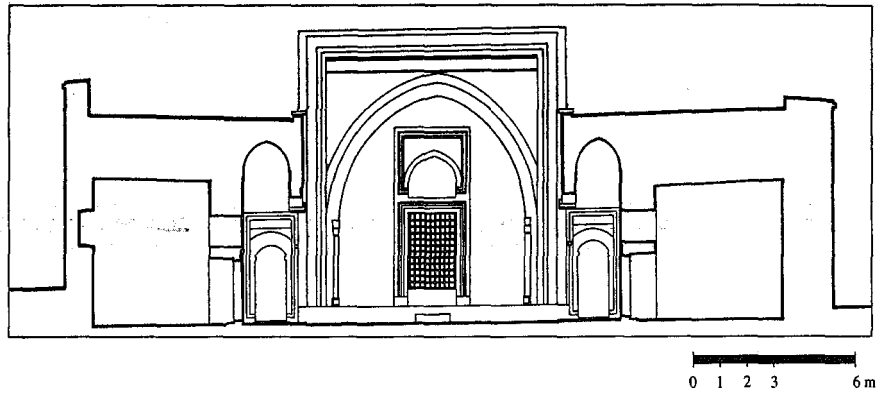
Taç kapıdan avluya girildiğinde avlunun sağında ve solunda simetrik olarak düzenlenmiş dikdörtgen planlı üçer öğrenci hücresi yer alır. Birer kapıyla avluya açılan hücrelerden batıdakilerde, batı duvarı ekseninde doldurulmuş birer mazgal pencere vardır. Avluya Taç kapıdan girildiğinde girişle aynı yönde avluya bakan sağ ve sol köşelerde birer oda daha bulunur. Ana eyvanın sağ ve sol köşesinde de avluya

bakan birer oda vardır. Köşe mekanlarından birer kapıyla bitişişindeki mekanlara, bu mekanlardan birer kapıyla da avluya girilmektedir.

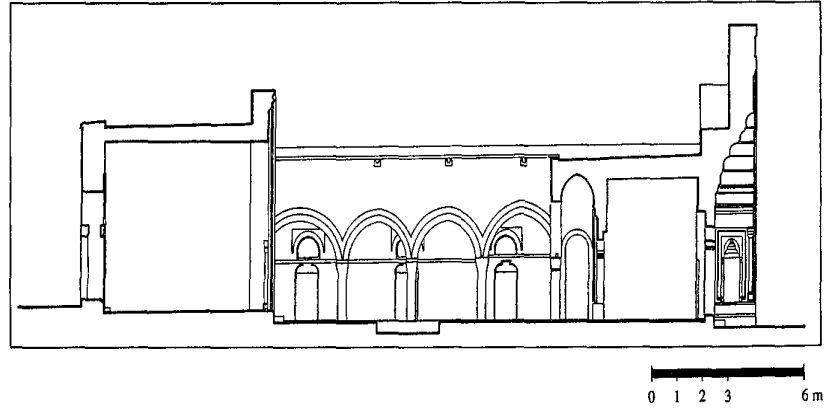
Yapının örtü sisteminde sivri ve beşik tonoz kullanılmıştır. Ana eyvanım bitişişindeki mekanlar beşik, köşe mekanları yarım sivri, diğer birimler ise sivri tonozla örtölüdür (şaman Doğan, 2008: 67) (şekil 4-5-6-7).

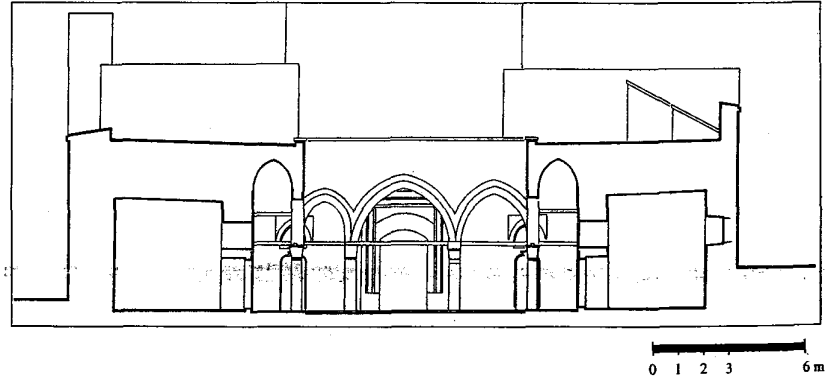
şekil 4. Eğirdir Dündar Bey Medresesi Güney Cephe Rölövesi (ODTÜ, Mimarlık Faköltesi Restorasyon Anabilim Dalı Arşivinden, 1978) (şaman Doğan, 2008).

şekil 5. Eğirdir Dündar Bey Medresesi AA Kesiti (ODTÜ, Mimarlık Faköltesi Restorasyon Anabilim Dalı Arşivinden, 1978) (şaman Doğan, 2008).

Şekil 6. Eğirdir Dündar Bey Medresesi BB Kesiti (ODTÜ, Mimarlık Fakültesi Restorasyon Anabilim Dalı Arşivinden, 1978) (Şaman Doğan, 2008).

Şekil 7. Eğirdir Dündar Bey Medresesi DD Kesiti (ODTÜ, Mimarlık Fakültesi Restorasyon Anabilim Dalı Arşivinden, 1978) (Şaman Doğan, 2008).

1.2.3. Medresenin Dış ve İç Özellikleri

Medrese eyvan yönünden çıkış sağlayan dikdörtgen kapı üzerinde sivri kemerli, şebekeli bir pencere bulunmaktadır. Pencerede Selçuklu geometrik süslemesiyle oluşturulmuş ajurlu bir süsleme görülür. Öğrenci hücrelerinin kapı şebekelerinde de aynı ajurlu süsleme görülür.

Avluyu kuşatan revakların sütun başlıkları bitkisel, geometrik ve figürlü süslemeler içerir. Başlıkların üzerinde yastıklar yer alır. Sütun gövdelerinin üst kısmında başlıkların altında kaval silmeli bilezikler görülür. Sütunları birbirine bağlayan sivri kemerler kademelidir. Kemer aralarında ahşap gergiler yer alır. Kuzeybatı ve kuzeydoğudaki sivri kemerlerin yayları eşit değildir. Bu da kuzeydeki

kemerlerin farklı seviyede konsollara oturmasından kaynaklanmaktadır. Doğu ve batıda revak kemerlerinin üzerinde çörtlenler yer alır. Duvarlar saçak seviyesinde kademeli bir silmeyle sonlanmaktadır (Şaman Doğan, 2008: 68).

Taç kapıdan girişte sağ ve solda bulunan köşe mekanları ile ana eyvanın iki anındaki mekanlar basık kemerli, merdiven sahanlığı olarak kullanılan birimler sivri kemerli öğrenci hücreleri ise lentolu kapılarla avluya açılmaktadır. Öğrenci hücrelerinin kapı lentolarının yüzeyi aynalı kemer biçimi verilerek hareketlendirilmiştir. Kapıların üzerinde de sivri kemerli, şebekeli pencereler yer alır. Yapıyı 19. yüzyılın ortalarında gören F. Sarre'nin 1896 tarihinde yayınlanan seyahatnamesinde medreseyi çift katlı gösteren bir fotoğraf yer almaktadır. Ayrıca, Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden sağlanan medresenin 20. yüzyılın ortalarına ait eski fotoğraflarında avluyu kuşatan birimlerin üzerinde revaklı bir düzenleme yansıtmayan ikinci bir katın varlığı görülebilmektedir. Eski resimlerden anlaşıldığı kadarıyla ikinci kat plan şemasının yanı sıra, malzeme ve teknik özellikleriyle de alt kattan farklılık göstermektedir. (Şaman Doğan, 2008: 68).

Avlu duvarından yüksekte tutulmuş olan ana eyvan dikdörtgen çerçevelidir. Çerçeve içerisinde süslemesiz 4 bordür iç içe sıralanmıştır. Eyvan kademeli sivri kemerle avluya açılmaktadır. Eyvan kemeri üzerinde rumi-palmet ve zikzak motiflerinden oluşan bir süsleme yer alır. Eyvan sütunceleri lotus-palmet motifli bitkisel süslemelidir. Eyvanın alın bölümünde yatay şerit şeklinde inşa kitabesi yer alır.

Ana eyvanın sağında ve solunda bulunan mekanlara basık kemerli kapılardan girilmektedir. Basık kemerlerin kademeli kaval silmelerden oluşan konsolları oturduğu görülür. Kemerlerin üzerindeki yatay şeritte tek satırlık ayet kitabesi bulunur. Kendi içinde bölüntülü olan mekanlar basık kemerli kapılarla birbirine açılmaktadır.

1.2.4. Malzeme ve Teknik

Yapıda moloz taş, kesme taş, devşirme malzeme, harç ve sıva kullanımı görülür. Moloz taş örgü malzemesi olarak doğu, batı ve kuzey cepheler ile örtü sisteminde kullanılmıştır.

Taç kapının, iç kapı kemerlerinde sarı ve beyaz renkli kesme taşlar, cephelerin köşelerinde, güney cephede, Taç kapıda, avlunun doğu ve batısındaki öğrenci hücrelerinin duvarlarında, revakların kemer aralarında kaplama malzemesi olarak kesme taş kullanılmıştır. Medresede, devşirme malzeme, avludaki sütunlarda karşımıza çıkar. Devşirme sütunların başlıkları geometrik, bitkisel ve figürlü süslemeler içerir. Yapıda yoğun olarak beyaz kireç ve bazı yerlerde beton harç kullanılmıştı (Şaman Doğan, 2008:69-70).

1.2.5. Kitabe

Taç kapıda bulunan, bir hana ait olduğu anlaşılan sülüsle yazılmış inşa kitabesi Taç kapıda içten ilk bordür üzerinde yer alır. Bu kitabede yapının 635 H. 1237 M. yılında Selçuklu Sultanlarından II. Gıyaseddin Keyhüsrev döneminde inşa ettirildiği yazmaktadır (Şekil 8-9). Taç kapının, Eğirdir Han'dan getirildiği düşünülüyor. Yapı plan şeması açısından medrese özelliklerini yansıtmaktadır. Ayrıca kervansarayların şehir dışında kervan yolları üzerinde yapılmış olması da şehrin merkezindeki bu yapının medrese olma olasılığını artırmaktadır.

Şekil 8. Taç Kapıdaki Kitabe (Kutan, 2012).

امربعمارة هذه الخان المبارك السلطان الاعظم
 شاهنشاه المعظم مالك رقاب الامم سيد سلطان سلاطين العرب
 والعجم سلطان البرين والبحرين ذوالقرنين الزمان صاحب خسر ولائنا
 اسكندر الثاني سلطان سلاطين العالم المؤيد من السماء المظفر
 على الاعداء اجيبوا محرزين الموحدين قاهرا الكفرة والمشركين
 قاهرا الزنادقة والمتردين قاهرا الخوارج والبائسين عمدة الحق
 عمدة الخلق معين خليفة الله مغيث خليفة الله سلطان
 بلاد الروم والارمن والشام وديار بكر والافرنج تاج آل سلجوق
 غياث الدنيا والدين بوالفتح كيخسرو بن كي قباد ابن السلطان
 السعيد قيلج ارسلان بن مسعود بن قيلج ارسلان قسيم امير المؤمنين
 خلد الله ملكه في مشارق الارض ومغاربها في سنة خمس
 وثلاثين وستمائة

Şekil 9. Eğirdir Dündar Bey Medresesi Taç kapı Üzerindeki Kitabe (Yiğitbaşı: 1972:24)

Kitabenin Türk Alfabetiyle Okunuşu:

EMERE Bİ İMARET-İ HAZİHİ-L HANÜ-L MÜBAREK-İ ESSULTANÜ-L
 ÂZÂM-I ŞAHİN ŞAHÜ-L MUÂZZAM-I MALİK-İ RİKABİ-L ÜMEMİİ SEY-
 YİD-İ SULTAN SALATİNİ-L ARAB-İ VEL ACEM-İ SULTANÜ-L BERREYN-İ
 VEL BAHREYN-İ ZULKARNEYNİ-Z ZAMAN SAHİB-İ HÜSREVÜ-L EZAAAN
 İSKENDER-İ SANİ SULTAN SALATİNİ-L ÂLİMÜ-L MÜEYYİD-İ
 MİNESSEMA- İL MUZAFFER-İ ÂLELÂDÂ, ECİBÜ MUHARRİZİNE-L
 MUVAHHİDİN KAHİ- RÜ-L KEFERET-İ VEL MÜŞRİKİN,
 KAMİÜZZİNADİKAT-İ VEL MÜTEMERRİ- DİN KALİ-ÜL HAVARİC-İ VEL
 BAĞİN ÜMDETÜ-L HAKK-I ÜMDETÜ-L HALKİ MÜİNÜ-N HALİFETU-LLAH
 MUĞİSÜ-N HALİFETULLAH, SULTAN BİLAD-IR- RUM VELELMENİN VE
 ŞAM VE DİYAR-I BEKİR VEL EFRENÇ TAC-I ÂL-İ SELÇUK GİYASİDDÜN
 YA VEDDİN EBÜ-L FETH-İ KEY HUSREV BİN-İ KEY- KUBAD İBNİ-S
 SULTAN ESAAİD KILIÇ ARSLAN BİN-İ MES'UD BİN-İ KILIÇ ASLAN KASIM
 EMİRÜ-L MÜMİNİN HALLEDA-LLAH-Ü MÜLKEH-U Fİ MEŞA- RİKİ-LÂRZ-I
 MEĞARİBİ-HA SİTTE Mİ ETE VE HAMSE VE SELASİM 635

Meali:

Büyük Sultan ve Yüce Şehinşah, ümmetleri hükmünde tutan Arap ve Arap Olmayanların sultanlarının sultanı, iki kıtanın, denizlerin sultanı, zamanın Zülkarneyni, zamanların Hüsrevine efendi, ikinci İskender, dünya sultanlarının sultanı, gökten teyid edilmiş, düşmanlarına muzaffer ve muvahhid din koruyucularının emiri, kâfirlerin müşriklerin kahredicisi, zındıkların ve dikbaşlıların başını ezen; Huruç edenleri ve isyancıları söküp atan, halkın mutemedi, Allah'ın halifelerinin yardımcısı, Allahın mahlûklarının imdadına koşan Türk, Ermeni, Şam ve Diyar-ı Bekir ve Firenk idaresindeki memleketlerin Sultanı, Selçuk Hanedanının Tacı, dünya ve dinin mededkârı, fütuhât sahibi Keyhüsrev bin Keykubad bin Saadetlu Kılıç Arslan Bin Mes'ud bin Kılıç Arslan ki Emir-ül Müminin ortağıdır. İşbu mübarek hanın imarını ferman etti, Cenab-ı Hak arzın, doğu ve batı taraflarında payidar kılsın. Sene 635. (Yiğitbaşı, 1972: 24-26).

Ana eyvanın bitişiğindeki mekanların kapıları üzerinde de birer ayet kitabesi yer alır (Şaman Doğan, 2008: 64) (Şekil 10).

Şekil 10. Ana Eyvanın Sol ve Sağ Oda Kapılarının Üstündeki Ayetler (Kutan, 2012)

Dünder Bey Medresesi sur kapısı üzerinde de bir kitabe bulunmaktadır (Şekil 11).

Şekil 11. Sur kapısı üzerindeki kitabe (Kutan, 2012)

Ana eyvan kemeri üzerindeki sülüsle yazılmış tek satırlık kitabeye göre yapı, 701 H/1301 M. yılında Hamidoğulları'ndan Dünder Bey tarafından medrese olarak yaptırılmıştır (Şaman Doğan, 2008: 64) (Şekil 12-13).

Şekil 12. Ana Eyvan Kemer (Kutan, 2012).

Medresenin ana eyvanı kemeri üzerinde yer alan sülüsle yazılmış tek satırlık kitabe:

اميرالكبير الاسفهلار المؤيد المظفر الحبيب النسيب محرر
الاطراف ملك الامراء والاعاظم فلك الدولة والدين علاء الاسلام
والمسلمين دندار بن الياس بن الحميد اعز الله انصاره وضاعف اقتداره
بوضع هذه المدرسة المباركة وإشار بعمارته في سنة احدى وسبعماية
دام معموراً ببقاء مالكمها

Şekil 13. Ana Eyvan Üzerindeki Kitabe (Yiğitbaşı, 1972)

Kitabenin Türk Alfabetiyle Okunuşu:

Emre-I emirü-l kebir-ü el isfehşalar-ü el müeyyedü-l muzaffer-ü el nasıbu-n
nesib-ü muharrirü-l etraf-, mefikü-l ümera-i vel âzam-u felekü-t devlet-i âla-ül islâm-
ı ve müslimin Dünder ibn-i İlyas, ibni-l Hamid e'az- zallah-ü ensareh-u ve zaâfa
iktidareh-u bi vaz-i hazihi-l medreset-il müba- reket-i ve eşrare bi imaret-i ha fi
senet-i ehad-ı seb'a mietin dame mamuren bi baka-i hüma 701.

Meali:

Müslümanların, islâmın, din ve devletin âlicenap, koruyucusu, kumandanların
hükümdarı, etrafını ihya eden soyu asil ve şerefli büyük kumandan Hamid Bey oğlu
İlyas oğlu Dünder, şu mübarek medresenin yapımı ve tamirini 701 senesinde emretti.
Allah, iktidarını kat kat, yardımını aziz kılsın ve her iki imaretin uzun müddet
malikine baki ve mamûr olmakta daim etsin. 701.

2. KAYNAK ARAŞTIRMASI

Aslanapa (1993), yayınında, Türk Sanatını dönemlere ayırarak ele almıştır. İslamlıktan Önce Türk Sanatı, İslamlıktan Sonra Türk Sanatı, Anadolu’da Türk Sanatı, 14. yüzyıl Mimarisi, Beylikler Devri başlıkları altında adı geçen dönemlerdeki eserlerin mimari ve süsleme özelliklerini anlatmıştır. Kitabın son bölümü içinde küçük sanatlarda yer alır.

Aslanapa (2007), yayınında, Anadolu’da Selçuklulara bağlanan camileri dönemlerine göre anlatmıştır. Anadolu’daki Selçuklu mimari eserlerine yani camilere, kümbetlere, kervansaraylara, medreseler, mescitlere gruplandırarak, mimari planlarıyla yer vermiştir. Ayrıca Anadolu’daki Selçuklu saray ve köşklerini de anlatmıştır.

Büktel (2000), yayınında, Türk Sanat Tarihi’ni Orta Asya’dan başlayarak ele almıştır. Türk ve İslam Mimarisinin Kaynaklarını, İlk Türklerin Sanat Eserlerini, İslamiyet’in Doğuşunu ve Camileri, İslamiyet’in Doğuşundan Sonra Türk Sanatını, Büyük Selçuklu Mimarisini, Erken Beylikler Dönemi Mimarisini, Anadolu Selçuklu Mimarisini, Beylikler Dönemi Mimarisini ve Osmanlı Dönemi Mimarisini çeşitli örneklerle açıklayarak anlatmıştır.

Can ve Gün (2002), yayınında, Türk İslam Sanatları ve Estetiğiyle ilişkili kavramları vermiştir. Sanatın konusu ve önemi irdelenmiş, sanat olgusunu etkileyen faktörler ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Türk İslam Sanatlarının içinde oluşup geliştiği coğrafyadaki eski sanat anlayışlarına, Bizans sanatı, Sasani sanatı ve İslam öncesi Türk sanatı bağlamında, genel bir değerlendirme yapılmıştır. Türk İslam Sanatları mimari, süsleme ve el sanatları, Türk ve İslam şehirciliği başlıkları altında ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Eserin sonunda Türk İslam Sanatlarının dünü bugünü üzerine genel bir değerlendirme sunulmuştur.

Caner ve Bakırer (2009), araştırmalarında, Anadolu Selçuklu Dönemi Yapılarından Medrese ve Camilerdeki Portal yapısını incelemişlerdir. Anadolu’daki Selçuklu Medrese ve Cami Planlarından örneklerin de yer aldığı makalede portalin yerleşim ve yönelim düzeni planlarla gösterilmiştir. Anadolu’daki Selçuklu Medrese

ve Cami Portallerinden resimli örnekler verilmiştir. Verilen örnekler portalleri açısından değerlendirilip kısaca anlatılmıştır.

Çaycı (2008), yayınında, Selçuklulara kadar olan ve Selçuklular dönemindeki siyasetnameler, Selçuklularda idari yapı, sembol kavramı, politik kültürde semboller, politik kültürün dini referansları konularını ele almıştır. Selçuklulardaki egemenlik sembollerini çeşitli başlıklar altında anlatmıştır. Hükümdarlık ilanı anlamına gelen semboller ve hükümdarlık esnasında kullanılan semboller şeklinde iki ana başlıkta toplanan sembollerde hayvan, eşya, bitki, mimari ve kozmik unsurların kökenlerini, özelliklerini ve ayrıca yüklenen anlamlarını açıklamıştır.

Çoruhlu (1995), yayınında, Türk Süsleme Sanatında kullanılan hayvan figürlerini incelemiştir. Türk Sanatının ilk var oluşundan bu yana kullanılan hayvan figürlerinin kökenleri, sembolik anlamları, kullanıldıkları yerler detayları ile anlatılmıştır. Kurganlarda bulunan ilk hayvan figürlerinden Selçuklulardaki hayvan figürlerine kadar süslemede kullanılan tüm hayvan figürlerini incelemiş, fotoğraf ve çizimlerle destekleyerek anlatmıştır.

Demiriz (2004), yayınında, İslam Sanatı'ndaki Geometrik süslemeleri sonsuz desenler, bordürler ve madalyonlar olmak üzere üç ana başlık altında toplayarak kendi içerisinde çizim ve fotoğraflarla destekleyerek gruplandırmıştır. Ayrıca geometrik süslemelerin hangi eserlerde ve eserin hangi bölümde görüldüğünü maddeler halinde her desenin altına sıralamıştır.

Güven (2000), araştırmasında, Türkiye Selçuklularında Medreseleri ele almıştır. Medreselerin ilk doğuşundan başlayarak gelişmeleri ve yapı tiplerini anlatmıştır. Selçuklu Dönemi Medreselerinin mimari özelliklerine, medreselerin amaçlarına ve verilen eğitime değinmiştir.

Kuban (1970), yayınında, Tarih, toplum ve kültür yapısını incelemiştir. Fiziksel çevre öğelerini, Selçuklu kent ve mimari yapısını, kullanılan malzemelerini yüzyıla göre değerlendirmiştir. Anadolu Selçuklu Mimarisinin yapı özelliklerini ve mimaride ahşap tuğla ve cam kullanımını anlatmıştır. Anadolu Selçuklularının mimari süslemelerine ve nerelere uygulandıklarına, hangi malzemenin kullanıldığına, son olarak da hat'ın süslemedeki yerine ve sembolik anlamlarına değinmiştir. Küçük sanatlar yani ağaç işleri, seramik, maden vb. gibi sanatları da ele almıştır.

Selçukluların süslemelerde kullandıkları figürler detaylandırılarak konu içerisinde yer vermiştir.

Kuran (1969), yayınında, Anadolu'daki medreselerin yapı tipleri ve tarihsel gelişimini, örnek ve planlarla anlatmıştır. Kitapta adı geçen medreselerle ilgili bilgiler de yer almaktadır. Anadolu'daki medreseleri plan ve fotoğraflarla destekleyerek mimari süsleme özellikleri açısından incelemiştir. Ağırlık olarak mimari özellikleri hakkında bilgi vermiştir. Anadolu'daki ilk medrese oluşumundan başlayarak daha sonraki dönemlerde görülen belli başlı medreseleri mimari ve süsleme açısından detaylandırarak anlatmıştır.

Mülayim (1982), yayınında, Anadolu Selçukluları dönemindeki geometrik süslemeleri ele alınmıştır. Geometrik süslemenin kronolojik gelişimi, malzeme, teknik, bölgesel özellikleri anlatılmıştır. Tipolojik ayrım başlığı altında, süslemelerin çözümlemeleri, çizimler ve fotoğraflarla desteklenerek yapılmıştır.

Ögel (1992), yayınında, Anadolu Selçuklu eserlerinin taş tezyinatları ve gelişim sürecine katkılarını anlatmıştır. Süslemelerin Sınıflandırılmasını yapmış ve süslemelerde uygulanan teknikler hakkında bilgi vermiştir. Ayrıca eserinde bitkisel, geometrik, yazı, figürlü süslemeler, silmeler, konsol, rozet, küre ve levhalar, köşe sütunları, başlıkları ve mukarnaslar gibi süsleme elemanlarına değinmiş, teknikleri de kısaca tanıtmıştır. Taş süsleme ve taş işçiliğinin özelliklerine değinmiştir.

Öney (1998), yayınında, Anadolu Selçuklu Mimarisi, Süslemesi ve El Sanatları ayrıca müzeler anlatmıştır. Anadolu Selçuklularında görülen tüm sanatlar ele almış ve örneklerle açıklamıştır. Çeşitli fotoğraf ve çizimlerle desteklediği yayınında, Selçuklu süslemelerinin kökenleri ve sembolik anlamlarına yer vermiştir.

Şaman Doğan (2008), yayınında, 'Isparta'da Selçuklu ve Beylikler Dönemi Mimarisi'ni yapıları gruplandırarak anlatmıştır. Selçuklu ve Beylikler Dönemi, Isparta'daki siyasi ve kültürel ortam, çeşitli yapıların mimari, malzeme-teknik ve süsleme özelliklerini ele almıştır. Mimari ve malzeme-teknik özelliklerini süslemeye göre daha geniş kapsamlı anlatmıştır. Kitabında tanıttığı eserleri birbirleriyle ve Anadolu'daki diğer örnekleriyle karşılaştırıp değerlendirmiştir. Dündar Bey Medresesi ile ilgili mimari açıdan detaylı bilgi vermesine rağmen medresenin süslemeleri hakkında az bilgi vermiştir.

Ünal (1982), yayınında, Anadolu Selçuklu taç kapı örnekleriyle beraber Beylikler Dönemi'ne ait örneklerle de yer vermiştir. Taç kapılarda görülen geometrik, bitkisel, karma ve figürlü süslemeler hakkında bilgi aktarmış, taç kapıların tarihsel gelişim sürecini ele almıştır. Anadolu Selçuklu dönemi eserlerindeki taç kapılar konunun geneli oluşturmaktadır. Beylikler dönemi eserlerindeki taç kapı örnekleri sınırlı sayıda anlatılmıştır.

Yiğitbaşı (1972), yayınında, Eğirdir'i tüm yönleriyle tanıtmıştır. Özellikle tarihçesi içerisinde mimari, sosyal, yaşam ve kültür gibi konular hakkında detaylı bilgiler vermiştir. Ayrıca Eğirdir'de ki tarihi eserlerin, mimari özelliklerini ve tarihçelerini anlatmıştır. Eserinde yer adlarının kökenlerinden dönemin ileri gelenlerine kadar birçok konuda bilgi sunmuştur. Dünder Medresesi'nin genel tanıtımını yapmış ama medresenin süslemeleri ile ilgili fazla detaya inmemiştir.

Kaynak araştırmasından da anlaşılacağı gibi Dünder Bey Medresesi süslemeleri ile ilgili kaynakçalarda yeterli bilgiye ulaşılamamıştır. Dünder Bey Medresesi Süslemelerinin tamamıyla hiçbir kaynakçaya konu olmadığı ve kaynakçalarda medresenin süslemeleriyle ilgili çok kısa bilgilerin yer aldığı araştırmalar sonucu belirlenmiştir.

3. KURAMSAL TEMELLER

3.1. Selçuklu Sanatının Kültürel Yapısı ve Selçuklu Sanat Anlayışı

Selçuklular varlıklarını sürdürdükleri topraklarda yaşayan ulusların kültürel ve sosyal birikimlerini yorumlayarak kendi tasarım güçleriyle birleştirip yeni bir sanat türü ortaya koymuşlardır. Selçuklu Sanatı'nın en önemli ve ayırt edici özelliği farklı kültürleri din, dil, ırk ayrımı yapmadan kendi bünyesine katabilmesidir. Asya, Anadolu ve İslam kültürünü sentezleyen Selçuklu sanatı, Türk Sanatında önemli bir yer edinmiştir.

Selçuklular egemenlikleri altına aldıkları her yerde toparlayıcı, uzlaştıracı ve birleştirici güçlü sistemler kurmuşlardır. Örneğin; ticaret yollarını emniyete almak ve konaklama tesisleri kurmak amacıyla kervansaraylar ve hanlar kurmuşlar; tamamıyla kültüre, dine, toplum hizmetine, insancıl çabalara ve yardımcılık ilkelerine dönük büyük birlikler yaratmışlardır; halkın iyi yaşamı ve refahı için hastane, darüşşifa gibi sosyal yardım örgütleri kurmuşlardır.

Anadolu-Türk Sanatı'nın Selçuklu çağının asıl besleyicisi Doğu'dur. Anadolu'daki Selçuklu sanatı, İran sanatının coğrafi anlamda ötelenmesi, değişik geleneklerle temasa geçmesiyle kendini tamamlamıştır.

“Selçuklular Anadolu’da birkaç kuşak içinde başka bir ulusta görülmeyecek derecede yüksek bir kültür düzeyine eriştiler” (Wohrlin, 1996: 95).

Anadolu Selçukluları topraklarını bayındırlıkla beraber fikri ve kültürel alanda da geliştirip her bakımdan cazibe merkezi haline getirmek için çabalamışlardır. İki yüzyıllık evreyi kapsayan bu dönem mimari yüzey süslemelerinde biçim, motif ve kompozisyon bakımından görülen zenginlik Selçuklu disiplini, tekniği ve malzemesiyle birleşerek çok çeşitliliği ortaya koymuştur. Anadolu Selçukluları taş süsleme sanatında İslam sanatına göre daha yetkin örnekler vermiştir.

Selçuklu süslemeleri ortak bir dil olarak bütün malzemelere uygulanmıştır. Fakat onun bütün başarısı, başından sonuna kadar maddi bir araştırmayı hedef edinerek taşı değerlendirilmiştir. Taş üzerinde hareket edilen bir yüzeyken kendisi hareket eden

bir yüzey olmuştur. (Tansuğ, 1983: 84). Çok hareketli, değişken ve çok kültürlü bir ortamda kısa zamanda özgün bir kimlik oluşturan mimari taş yüzey süsleme sanatı, motif ve kompozisyon anlamında da kendi özgünlüğünü tamamıyla ortaya koyarak sonraki dönem süsleme sanatlarına zemin oluşturmuştur. Taş süslemede yerel ve dış etkiler üslup farklılıklarını ortaya çıkarmıştır. Selçukluların tüm süslemelerinde sosyal hayatın yansıması görülebilmektedir.

3.1.1. Selçuklu Sanatında İslam Öncesi ve İslam'ın Kabulünden Sonraki İnanç Etkileri

Selçuklular, bir İslam devleti olmasına karşın İslam öncesi inanışlarını da süslemelerine taşımışlardır. Farklı mimari tiplerinde insan ve hayvan figürlerini görülmektedir. İslam öncesi ve sonrası olmak üzere iki ana devreye ayrılan sanatın ilk devrine ait motifler milli kültür ve folklorun etkisiyle gelişmiş; İslamiyet'in kabulünden sonra da bu kültürün etkisiyle daha zengin hale gelmiştir. Bu dinin kültür çerçevesi içerisine giren Türklerin, ortak İslami motifleri benimsemeleri hatta onları kendi özelliklerine uygun hale getirmeleri zengin ve çeşitli bir motif repertuarının oluşmasına olanak sağlamıştır (Mülayim, 1982: 79).

İslam öncesi inançlardan olan Tengricilik ve Şamanizm ritüelleri de Selçuklu Sanatı'nda etkili olmuştur. Sanat ve dinin iç içe geçtiği eski ilkel dinlerde ayinler sırasında dans ve rutin hareketler içinde kutsal şarkılar söylenir, şatafatlı kıyafetler içinde rahipler bütün doğanın hakimi olarak görülürdü. Yaşamla ölüm arasında ilişki kurulur ve bu toplumun geleneklerine ve sanatına etki ederdi.

Selçuklu Sanatı'nda İslamiyet'in etkisine bakıldığında diğer tek tanrılı dinler gibi anlamlar, değerler ve kurallar bütününden İslamiyet'te kendi kültür ve sanatını oluşturmuştur. İslam'a geçiş 11. yy.da başlamıştır. Bu dönemde İslam Sanat ve Mimarisi'nde birçok sanat olgusu yeniden tanımlanmış, sonraki çağlar için karakteristik motifler ve biçimler ortaya çıkmıştır (Kuban, 1970: 6).

Süsleme sanatlarının Türklerde gelişmesinin sebeplerinden biri olarak İslamiyet'te insan ve hayvan figürlerinin yasak edilmesi gösterilebilir. Türk süsleme sanatlarında görülen motif bolluğu ve özelliği, Türk sanatlarının İslami düşüncenin etkisi altında kısıtlanarak, resim ve heykel alanında gösteremediği hünerini, tamamen

süsleme sanatlarında yoğunlaştırması sonucu, büyük ve çok güçlü üsluplar meydana getirmelerine bağlanabilir (Keskiner, 2002: 130).

Selçuklu Sanatı'nda etkili olan diğer bir faktör de yerel ve dış etkilere dir. Selçuklu kültür ortamı Asya, İran, Kafkasya, Suriye ve Anadolu kültür sahasından beslenmiş dış etkileri kabul eden bir tutum sergilemiştir.

11. ve 13. yy. Anadolu Selçuklu Mimarisi'nde görülen geometrikleştirme anlayışı ve 13. yüzyıl yapılarındaki geometrik arabesk ve çift renkli taş işçiliği dış etkilerin mimariye katkısıdır. Bu bölge sanatları biçim ve şema denemelerine yöneltecek kadar çok boyutlu değil fakat süsleme repertuarını zenginleştirici nitelikte olmuştur (Başkan, 1990: 8).

İslam sanatkârları kendi düşüncesindeki “İlahî” anlatmak için en etkili araç olarak figürleri, doğadaki bitkileri gerçeği gibi değil, üsluplaştırma tarzını seçmişlerdir. Zira İslam sanatkârı, bir sanat eserindeki şekil ve figür, tabiattan ne kadar uzaklaşıp soyutlaşırsa onların dünyadan o kadar uzaklaşacağını ve tabiatüstü kavramları hatırlatacağını kabul etmiştir (Çam, 1999: 66).

Geometrik, bitkisel, yazı, sembol, insan ve hayvan figürleri Selçukluların mimari yüzeylerde en çok uyguladıkları süslemelerdir. İslam mimarisinde geometrik ve bitkisel süslemeler, yazı ve mukarnaslarla zenginleştirilerek kullanılmıştır. Sanatçılar taş yüzeylerdeki anlatımı tasavvuf metinlerini anlamayanların anlayacağı dile biçimler yoluyla çevirerek tasavvufu anlaşılabilir bir dil haline getirmişlerdir.

3.1.2. Selçuklu Sanatında Tasavvuf ve Evren

Tasavvuf her şeyden önce bir yaşama biçimidir, en genel anlamıyla ise yaşama bilgece bir bakıştır. Büyük Selçuklular dönemi, tasavvufun en değerli eserlerinin verildiği ve büyük mutasavvıfların yetiştiği bir dönemdir.

XIII. yüzyıl Anadolu'sunda büyük bir yaygınlık gösteren tasavvuf Selçukluların Orta Asya kökenli göçebe Türkmen kültürü ile kentlerin kozmopolit kültürü arasında bir ortak dil olmuştur.

Varlığın birliği (vahdet-i vücud) kavramı tasavvuf düşüncesinin temelini oluşturmaktadır ve tüm Selçuklu yapı özellikle de süsleme sanatında görülmektedir. Selçuklu sanatının cephe süslemesinde en çok kullanılan geometrik geçmeli, yıldız

sistemi süslemeleri, bitkisel süslemelerle bütünleşerek çokluk içinde birlik yani vahdet imgesini simgeler.

Selçuklu Türkleri komşu Türk merkezlerinin kültürel verilerinin etkisinde kalmışlardır. Selçuklulardan önce, İslam sanatının evren ikonografisi uzun zamandır, Maverâünnehir yoluyla veya Abbasi devrinde gelen Türk ve İranlı gruplar aracılığıyla İç Asya etkilerine maruz kalmıştır. Selçuklu devrinde bu etkiler birden artmaya başlamıştır. Gök, ağaç, kuş Asya Türkleri arasında yaygın bir doğa dini olan Şamanizm'e de bağlı imgelerdir gökle yeri bağlayan ve evreni, dünya eksenini temsil eden kutsal hayat ağacı, gök simgesi kartal, insan ruhlarının görüntüsü olan kuş, ay ve güneşi, gezegenleri temsil eden rozetler güneş ve aydınlık simgesi aslan vs. bütün bu imgeler dolaylı ve dolaysız Anadolu Sanatı'na yansımıştır. Anadolu Selçuklu Sanatı'nda sanki evren taşla işlenmiştir (Ögel, 1994: 63).

Evren birliğinin içinde en güçlü simge dairedir. Merkez etrafında sonsuz oluşumu anlatmaktadır. İç içe daireler imgesi dünya etrafında dönen gezegenlerle özdeşleştirilmiştir. Merkezden çıkan ışınlar bütün daireleri kesmektedir. Böylece de bütün kesişme noktaları bu halkalarla birbirlerine bağlanmaktadır (Ögel, 1994: 98).

Türk ikonografisinde olduğu gibi, Selçuklu sanatında da çok rastlanan ve evren şeklinin de bulunduğu abideleri ve mezar taşlarını tezyin eden kozmik düzenlemelerin veya bir kapı etrafına yerleştirilen çeşitli motiflerin, Türk, Çin ve Hindistan kozmolojisine benzer astrolojik anlamları olduğu incelemeler sonucu anlaşılmaktadır (Esin (2004:19).

Anadolu Selçuklu Devleti'nde de önemli bir etkiye sahip olan inanç üzerinde Tanrı sevgisi, hoşgörü-sevgi ve öğretiler (tasavvuf) barındırır. Tekke ve dervişler Dönemin sosyal yapısını düzenleyici ve sanatsal faaliyetleri organize edici rol oynamışlardır. Tasavvuf ve Selçuklu Sanatı bütünleşmiştir

Tanrının bin bir görüntüsünün yansıması olan ayna, güneş, ay ve yıldızlar gibi ışık imgeleri vardır. İslam Sanatı'nda en girift ve geometrik desenleri tasavvuf felsefesinin en zirvede olduğu 11 ve 13. yüzyıllar arasında görülmüştür. Tasavvuf felsefesi de mimari ve sanatı etkilemiştir (Çam, 1999: 91).

Selçuklu'da görülen sonsuz sayı ve çeşitteki geometrik kompozisyonlar tasavvufla astrolojinin iç içe geçtiği derin ve zengin anlamları olan süslemelerdir.

Sihirler, büyüler, astrolojik burçlar ve gezegenler daha çok geometriksel ve bitkisel örneklerle sonsuzluğun göstergesi olarak Selçuklu sanatında vücut bulmuşlardır. Örneklerin kendilerine ayrılan alanı sınır kabul etmemesi devamlı kesişmelerde yeni görüntüler ve aynı anda çeşitli görüntüler yaratmaları, merkezler etrafında gruplaşmaları, izledikleri belirli yollarla, bu devamlı değişiklik ve yenilemelerle anlam kazanmaları, yeryüzünün sayısız değişken görüntüsü Tanrıyı yansıttığının ifadesidir (Ögel, 1994: 98).

3.2. Selçuklu Sanatı'nda Süsleme ve Dünder Bey Medresesi'nde Görülen Selçuklu Süslemeleri

Selçuklular Anadolu'ya yerleştikten sonra kendilerini taş işçiliğinde çok geliştirmişlerdir. İnşa ettikleri pek çok eserde alçı ve pişmiş toprak yerine taş kullanmışlardır. Anadolu Selçukluları taş kabartma tekniğinde büyük bir gelişme kaydetmişler ve bu alanda belirli bir olgunluğa erişmiş, çok seçkin örnekler vermişlerdir. Selçuklu taş işçiliği daha çok portallerde yoğunlaşmıştır. Bitkisel, geometrik motifler ve rumilerle oluşturulmuş kompozisyonlar, mukarnaslar ve yazılar en yaygın süsleme unsurları olarak öne çıkmakla birlikte belirli sayıda figürlü kabartmalara da rastlanılmaktadır (Can ve Gün, 2006: 265).

Eğirdir Dünder Bey Medresesi'nde Selçuklu süsleme sanatlarındaki belli başlı birçok süslemeyi görmekteyiz. Özellikle geometrik düzenlemeler en çok uygulanan süslemelerdir. Geometrik düzenlemeler içerisinde yer alan yıldız sistemleri, geçmeler ve madalyonlar Dünder Bey Medresesi'nde de uygulanmıştır.

3.2.1. Geometrik Süsleme

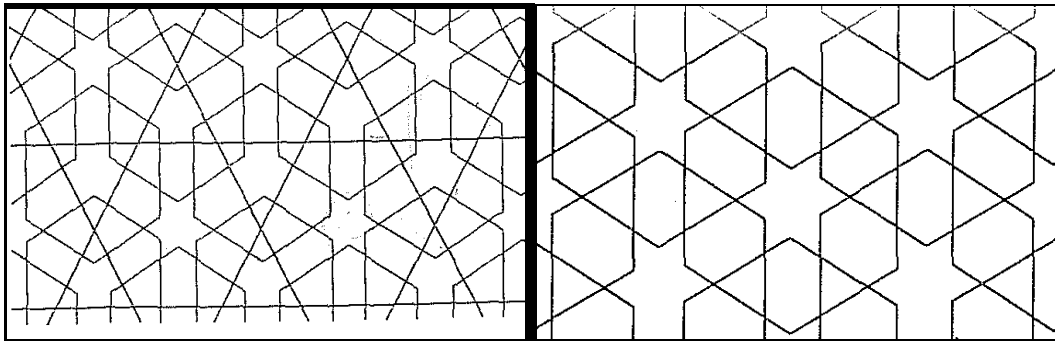
Geometrik bakımdan düzenli biçimler bir haz objesidirler, çünkü onların bir bütün olarak kavranması doğaldır. Çünkü onlar belli ölçüde, ruhun doğasında veya özünde olan bir özelliği gösterir (Worringer, 1985: 70).

En geniş anlamıyla geometrik düzenler uzaydaki çizgilerin birbirleriyle olan yakınlıklarından, yani paralel veya kesme açılarının farklılıklarından geometrik birimi oluştururlar. Bu birim, geometrik düzenlemelere ve tasarımlara imkan verir. Tasarlanan geometrik birimdeki açı ve boşluklar oluşturulacak kompozisyon farklılıklarına olanak sağlar (Bakırer, 1983: 8).

Geometrik biçimlerin sistemli bir biçimde düzenlenmesiyle çeşitli ağlar ortaya konulur. Bunlar kapalı ve açık sistemlerde gelişir. Kapalı geometrik sistemlerde motif kendi sınırları içinde bitmiş ve bütünleşmiştir. Açık geometrik sistemlerde ise çizgiler sonsuza değin sürecek biçimdedir ve sınırlanmamıştır (Seçkinöz, 1986: 203).

Sonsuz bir geometrik şekil oluşumuna olanak verir. Anadolu Selçuklu mimarisinde kapalı sistem geometrik düzenlemelerin en karmaşık üst seviyeleri uygulanmıştır (Mülayim, 1982: 28) (Şekil 14).

Anadolu Selçuklu mimarisinde açık sistemli geometrik düzenlemeler yoğun kullanılmamıştır. Genel süsleme kompozisyonu içinde 2. süsleme unsurudur. Bu sistemde denge noktalarının göz önünde değil, süslemenin dışında oluşu bir belirsizlik oluşturur. Çizgiler dışarıdan taşınıp, içeride ilmeklenir. Açık sistemlerde kapalıya yakın “ilmekleme” görülür. Düz satıh üstünde ilmek belli aralıklarla tekrarlanır. İlmekler daima çokgendir. Bu ilmekler merkezler etrafında toplaşarak karmaşık bir grup oluştururlar (Ögel, 1994: 97).

Şekil 14. Altılı Yıldız Örneği ve Dünder Medresesi'ndeki Altılı Yıldız Süslemesi (Demiriz, 2000:28).

Geometrik düzenin tam olarak gelişimi, İslam sanatlarıyla olmuştur (Özbek, 2002: 558). Geometrik süsleme İslam kültürünün egemen olduğu bütün çevrelerde, hemen hemen her teknikte ve her malzeme üzerinde uygulanmıştır. Yapıların anıtsal taç kapılarından minyatürlerin arka planlarına, tuğlaların dizilişinden, yazma kitapların süslemelerine kadar her yerde geometrik düzenlemeye yer verilmiştir (Demiriz, 2000: 40).

İslam geometrik sanatı, sonsuzluk ve simetri olarak iki ana öge üzerine kurgulanmıştır.

Birinci ilke olan sonsuzluk, İslâm süsleme sanatlarında en geçerli prensiptir. Yüzeyin bütününe kaplayan desenlerde, sonsuzluk iki boyut üzerinde sürer. Bordür veya merkezi gibi görünen motiflerin bile çoğu, böyle desenlerden kesilerek elde edilmiştir. Yedili, dokuzlu, on birli yıldızlar vb. yıldız sistemleri sonsuzluk ilkesine uyan düzenlerdir (Mülayim, 1982: 63).

Esas olarak geometrik düzen içinde oluşturulan desenler geometrik kompozisyonlar (düzenlemeler) sınırsız bir şekil ve düzenleme çeşitliliği içerir. Oluşan kompozisyonun, uygulamada, birbirini yenileme, tekrarlama özelliği, sonsuzluk kavramının oluşmasını sağlar (Meydan 2002: 300).

Geometrik desenler kare, dikdörtgen, daire, poligon, baklava ve yıldızlar gibi birçok yalın formların birleşmesinden oluşmakta ve anlam olarak evrenin sonsuzluğunu simgelemektedir (Akar ve Keskiner 1978: 19).

Geometrik motifler ve düzenlemeler sonsuzluğa giden, kainatın ahengini, düzenini ve ritmini göstermektedir (Demiriz, 2000: 139).

İkinci temel ilke simetri ise, kısa bir tanımla uzayda birbirine aynı uzaklıkta iki çizginin yörüngelerini bozmadan paralel konumudur.

İslam sanatının mimarlık dahil hemen hemen bütün dallarında simetriye geniş ölçüde uyulmuştur. Yapıların planları genellikle simetriklerdir. Hatta dört eyvan şemasının görüldüğü tiplerde çok defa iki eksenle bu prensibe uygundur. Bitkilerin, doğadaki şekillerine uygun işlendiği eserlerde, simetri uygulanmamıştır. Ancak simetri sevgisi bazen öylesine ağır basmıştır ki motifler tam simetrik olmadıkları ilk bakışta anlaşılacak şekilde yerleştirilmiştir. Böyle durumlarda karşılıklı esirlik değil, eş ağırlılık söz konusudur (Demiriz, 2000: 8).

Tekrarlanan desenlerde ekseni etrafında dönüş yapan, fırlak düzenindekiler dışında simetrik düzen, genel olarak kural oluşturmaktadır. Geometrik düzenlemenin katı sistemi içerisinde birimlerin hareketliliği ve yönelimleri, süslemenin tümünde bir hareketlilik sağlamak, fakat yeni düzenlemelerin oluşumunu olanaksız kılmaktadır. Birim tek olarak yönün değiştirilmeden yönü sabit eklemelere izin verdiği ölçüde değişir süreklilik yüklenir (Parlar, 2001: 45).

Geometri de uyumun sağlanması en basit örneklerde görülen simetri düzenidir. İslam sanatları içinde simetriye çok yer verilmiştir. Geometrik motifler, simetri uygulamasına en yatkın olan desenlerdir (Uğurlu, 2002: 135).

Türk-İslam Sanatlarında, kırık ve düz çizgiler, yıldız, çokgen ve öteki formların birleşmesiyle oluşan geometrik biçimlerle çok çeşitli kompozisyonlar yapılabilmektedir. Belirli sayıdaki geometrik elemanlarla gerçekleştirilebilmesi mümkün olan düzenlemelerin sayısı, sonsuz olmasa bile, sayılamayacak kadar çoktur (Mülayim, 1982: 7).

Anadolu Selçuklu dönemi mimarı süslemesinde, taş üzerine uygulanan geometrik düzenlemelerin örnekleri, dönemin sosyal yapılarında hakimdir. Genelde ön cephe, taç kapı ve pencere alınlıklarında bu düzenlemeler bolca kullanılmıştır. Yöre ve yapılara göre uygulanma alanları farklılık gösterse de yapılarda benzeri geometrik düzenlemeler görülmektedir. 13. yüzyıl, geometrik düzenlemelerin altın çağı olarak bilinmektedir.

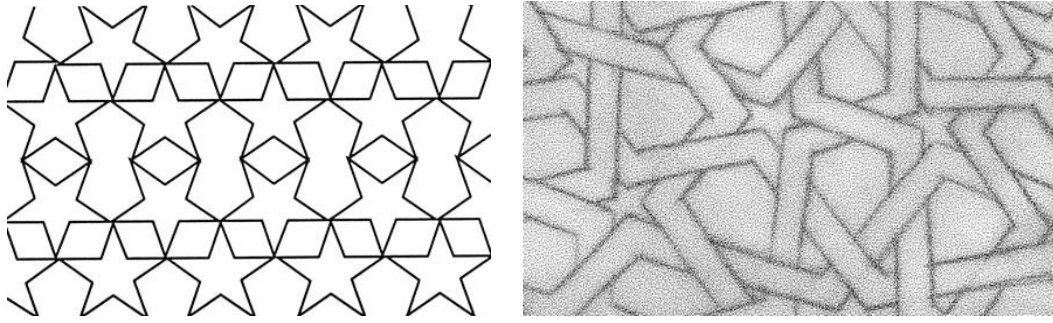
Selçuklu Sanatında geometri kullanımını, İslam geometrik süslemesinden ayıran bir özellik olarak, İslam Dünyası içinde Türk farklılaşmasının temel niteliğini oluşturan sonsuz biçimlendirme ilkesi karşısında sonlu ve kapalı biçim ilkesinin uygulanması olduğu belirtilmektedir (Tansuğ, 1983: 125).

3.2.1.1. Yıldız Sistemleri

Yıldız motifi özellikle taş ve ahşap süslemede çok kullanılmıştır. 13. yy, Anadolu Türk mimarisi anıt kapılarında dış çerçevenin bitiminden sonra bütün girişi dolanan bir süsleme olarak çok kullanılmıştır. Bu motifin çıkışında ilk uygulandığı alanın kağıt olduğu düşünülmektedir. Daha sonra tahta üzerine oyulmuş bir örnekten yola çıkılarak bu motife ulaşıldığı ve bütün malzemelere geçirildiği öne sürülmektedir (Ögel, 1994: 87).

Yıldız sistemleri kırık çizgilerin ya da geometrik şekillerin kare, beşgen, altıgen, sekizgen, ongen ve onikigen gibi çokgenlerin kesişmesi ya da içi içe girmesiyle biçimlenen farklı sayıdaki kollardan oluşur. Ayrıca bu kırık çizgiler ve geometrik şekillerin birlikte oluşturduğu yıldız sistemleri de mevcuttur (Ögel, 1994: 97) (Şekil 15).

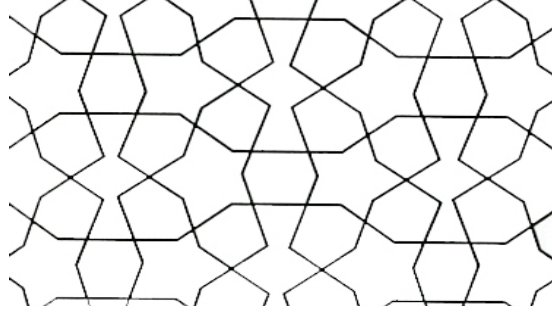
Geometrik yıldız ağlarından oluşan şekiller, çokluk içinde birlik, birlik içinde çokluğu kavrayan insan zihninin tefekkür halinin en çarpıcı simgesidir. Yıldız ve yıldız ağları doğu kaynaklı motif ve düzenlemeler olduğundan, ilk örneklerinin Orta Asya'da Uygur bölgesindeki Kızıl'da mağara resimlerinde görüldüğüne işaret edilerek bunların, inanç olarak Taoizme bağlanabileceği ve sonsuzluğun, kainatın ve tanrısal sıfatların simgeleri olarak değerlendirilmesi gerektiği ifade edilir (Özbek, 2002: 562).

Şekil 15. Beşli Yıldız Örneği ve Dünder Bey Medresesi Sur Kapısı Üzerindeki Dokuzlu ve On Birli Yıldız Süslemesinden Beşli Yıldız Detayı (Demiriz, 2000:176; Kutan, 2012).

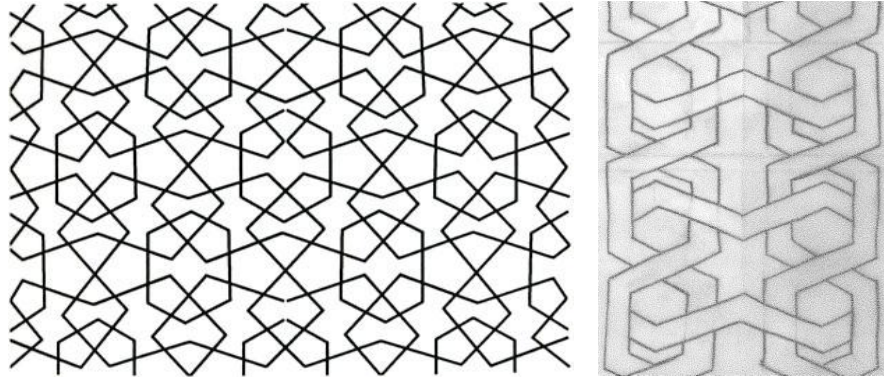
Selçuklu sanatında altın çağını yaşayan yıldızlar geometrik motifler arasında dikkat çekmektedir. Bunlar geçmeler biçiminde olmayıp, tek yıldızlar olarak, hem süs hem de yazı aralarında ayırıcı özellikte bolca kullanılmıştır (Parlar, 2001: 76).

Bir beşgenin kenarları birbiriyle kesişene kadar her iki yönde uzatılınca beş köşeli yıldız oluşur. Beş köşeli yıldızın kenarı ile onu oluşturan beşgenin kenarı arasındaki uzunluk ilişkisi altın kesime uygundur. Beş köşeli yıldızın uçlarını birleştirdiğinde yeni bir beşgen oluşur, ondan da yeni bir köşeli yıldız, vs. bu yolla altın kesim kuralına uygun olarak büyüyen sonsuz sayıda çizgi elde edilmektedir. (Rasmussen, 1994: 88) (Şekil 16).

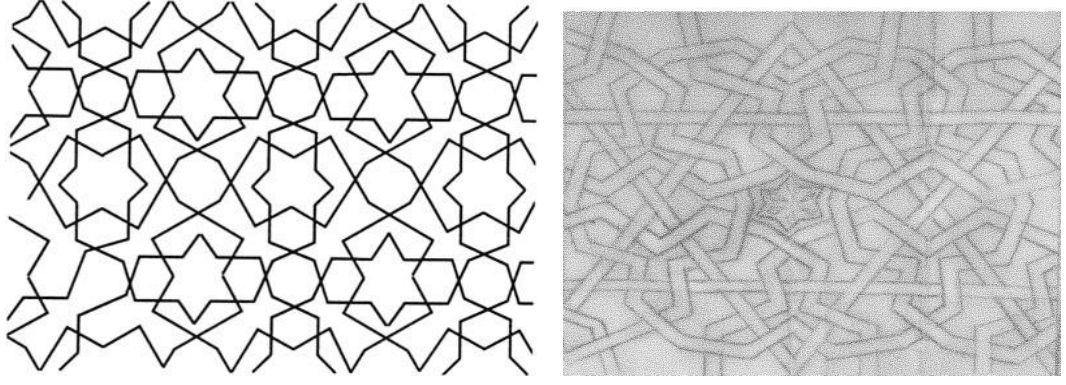
Şekil 16. Beşli Yıldız Örneği (Demiriz, 2000:176).

Altıgen Selçuklu süsleme sanatında en çok kullanılmış olan geometrik şekillerden biridir. Altıgen birim şekillerle kurulan tasarımlardan biridir. Düzgün şekilli altıgenlerin ilmeklenmeleri ile biçimlenmektedir. Küçük boyutlu ve açı üzerine oturan düzgün altıgenler, üst üste yatay sıralarda yarım konularak dizilir. Büyük boyutlu altıgenler ise, açı üzerine otururlar ve küçük altıgenlerin kenarlarına ilmeklenirken odaklarda altı kollu yıldızları biçimlenir. Düzgün aralarla bu 2 öğeden kurulu geometrik geçmeler tekrarlanır (Mülayim, 1982: 28) (Şekil 17).

Şekil 17. Altıgen Örneği ve Dündar Bey Medresesi Sur Kapısı Üzerindeki Altıgen Süslemesi (Demiriz, 2000:27; Kutun, 2012).

11. yy. ile 13. yy. arşındaki dönemde geometrik düzenlemelerde daha çok altıgen ve sekizgen birim şekillerle üretilen tasarımlara yer verilmiştir (Şekil 18).

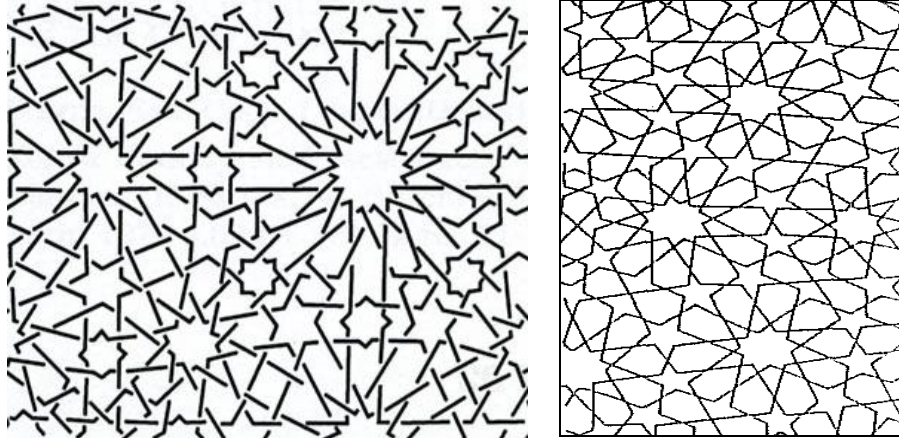

Şekil 18. Sekizgenlerden Oluşan Altılı Yıldız Örneği ve Dünder Bey Medresesi Taç Kapı Niş Bölümü Alınındaki Sekizgenlerden Oluşan Altılı Yıldız Süslemesi (Demiriz, 2000:66, Kutan, 2012).

Sekizgen birimli düşey ve yatay çizgilerde eş aralıklarla tekrarlanırlar. Bunların kenarlarına eklenen büyük kareler, odaklarda sekiz kollu yıldızları biçimlendirirler bu geçmenin çözülme aşamasını oluşturmaktadır (Mülayim, 1982: 74).

Geometrik geçmeyi oluşturan ve tekrarlanan öğeler altıgen birimlerde, kurgu altıgen birimli şekillerle; sekizgen birimlerde ise kare ve sekizgen birimlerle düzenlenir ve tekrarlanır. Aynısı diğer çokgenler içinde geçerlidir (Ögel, 1994: 94).

Verilen örneklerde öge ister altıgen, ister sekizgen, ister daha farklı bir çokgen olsun kurgunun aynı olduğunu ve yüzeyin bölünmesi ile elde edilen tek birim şekil içinde çözülen geometrinin değer birimi şekiller içinde tekrarlanarak üretildiğini göstermektedir. Ayrıca düzenlemelerin daha geniş alanlarında girift sistemli yıldız süslemeleri, etkileyici ve toparlayıcı görev gördükleri için çok kullanılmıştır (Şekil 19).

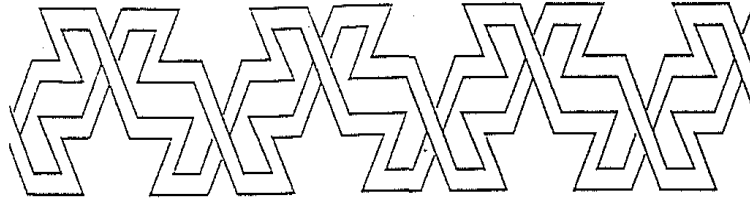
Şekil 19. Çokgen Yıldız Örneği ve Dünder Bey Medresesi Devşirme Taşlarındaki On Birli ve Dokuzlu Çokgen Yıldız Süsleme (Demiriz, 2000:188; Kutan, 2012).

3.2.1.2. Geçme Düzenler

Geçme adı verilen, hasır örgüsü gibi bir alttan bir üstten birbirini, kesen şeritler, dünyanın en eski tezyini motiflerindendir. Birçok kültürde rastlanan bu örgüler, bazı devirlerde sanatta hakim rol oynamışlardır (Ögel, 1994: 94).

Anadolu Selçuklularında ilk örnekler tuğlada uygulanmış daha sonra bu geometrik düzenler yine mimaride taşla geçmiştir. Anadolu’da başta taş olmak üzere diğer malzemelere de aktarılmıştır. Bu geometrik geçme düzenlemeleri 13. yüzyıl süresince geliştirilerek çok daha girift geometrik geçmelere dönüşecek ve özellikle taç kapıda kullanılacaktır. (Bakırer, 1983: 8-9). Geçmelerde, devamlılık ve şeritlerin daimi olarak birbirinin alt ve üstünden geçmesi olmak üzere iki temel prensip bulunmaktadır.

Geçme sistemlerinde açık ve kapalı form olarak karşılaşılan geniş örneklerden biride bordürlerdir. Süslemenin ana unsurunu teşkil etmeyen bu düzenler çoğunlukla çerçeve, basmanlık denilen zemin bitimi ve farklı motif geçişlerinde ara motif olarak görülürler (Ögel, 1994: 94). Geçme, birbirine halkalanan kapalı formlarda, bir düzen içinde çizgi ya da şerit sistemlerinde kullanılabilir (Şekil 20).

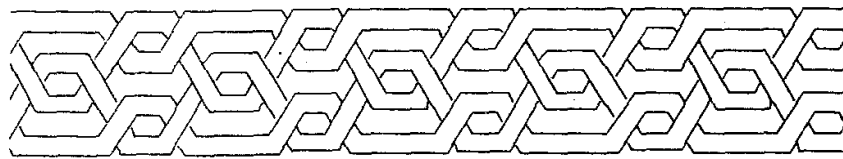

Şekil 20. Geçmeli Bordür Örneği ve Dünder Bey Medresesi Taç Kapı Niş Bölümündeki Geçmeli Bordür Örneği (Kutan, 2012).

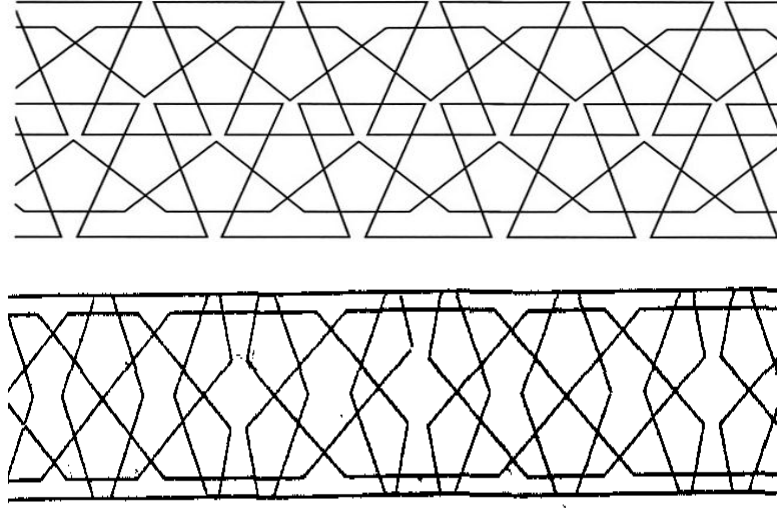
Geometrik düzenlemenin katı sistemi içerisinde, birimlerin hareketliliği ve yönelişimleri, süslemenin tümünde bir hareketlilik sağlamakta, fakat yeni yeni düzenlemelerin oluşumunu olanaksız kılmaktadır. Birim tek olarak yönü değiştirilmeden, yönü sabit olarak eklemeye izin verdiği ölçüde değişir süreklilik yüklenir (Bakırer, 1983: 17).

Selçuklu taş işçiliğinde bordür olarak, çeşitli zincire benzer geçme motifler bol uygulanmıştır. Geometrik geçme ağların, çokgenlerin ve yıldızların meydana getirdiği örnekler de boldur. Çoğu zaman bu geçme geometrik ağların içinde irili ufaklı rozetler dikkati çeker (Ünal, 1982: 133).

Geometrik geçme, görsel alan içerisinde birbirini izleyerek yayılır, katlanarak eklenir. Bu algılama, geçme geometrik düzende, birbirini tamamladığı ve birbirlerinin dolu ve boşluklarında yararlandığı, ölçüde tekrarlarla ilerler. Bordür gibi yatay tek-çift ilerleyebileceği gibi pano olarak dik ve yaygın olabilir (Mülayim, 1982: 74). Geometrik geçmeler açık veya kapalı formlu olabilirler (Şekil 21-22).

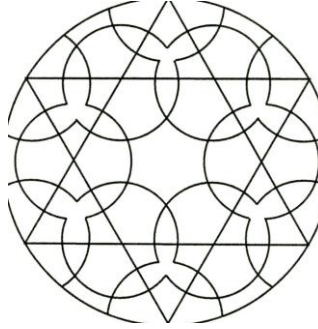
Şekil 21. Dünder Bey Medresesi Sur Duvarı Üzerindeki Geçme Örneği (Kutan, 2012).

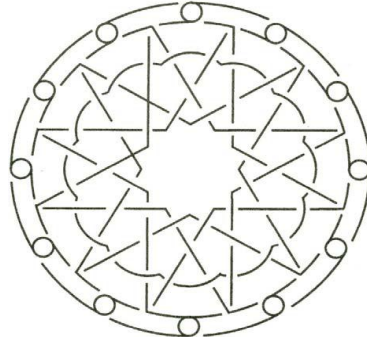
Şekil 22. Çokgen Bordür Örneği ve Dünder Bey Medresesi Taç Kapı Niş Bölümü Alındaki Çokgen Bordür Süslemesi (Demiriz, 2000: 266-267; Kutan, 2012).

3.2.1.3. Rozet (Madalyon)

Rozet. Anadolu Selçuklu mimarisi anıt kapılarında yer alan, genelde daire olan ve bütün portal süslemesinin bir özeti olan küçük parçalardır. Yapı elemanlarından çerçeve ve mukarnaslara serpiştirilmiştir (Ögel, 1994: 83) (Şekil 23-24).

Şekil 23. Madalyon (Rozet) Örneği (Demiriz,2000: 380).

Şekil 24. Madalyon (Rozet) Örneği (Demiriz, 2000:382).

Rozetler ya zemine desenlenmiş, ya da kod farkı oluşturularak yükseltilerek madalyon halini almıştır. Daire içinde çok çeşitli süslemeler görülür (Ögel, 1994: 94) (Şekil 25).

Şekil 25. Madalyon (Rozet) Örnekleri, Eğirdir Dündar Bey Medresesi (Kutan, 2012).

Rozetler taç kapılarda daha üst taraflarda konumlanmıştır. Taçkapıda birden fazla yerde ve büyüklükte bulunabilmektedirler. Rozette bitkisel, geometrik ve her ikisinin birlikte uygulandığı görülmektedir (Mülayim, 1982: 88).

Madalyon olarak nitelediğimiz desenlerin de çoğu, merkezi gibi görünmekle birlikte sonsuza sürdürebilmektedirler (Demiriz, 2000: 125).

3.2.2. Bitkisel Süsleme

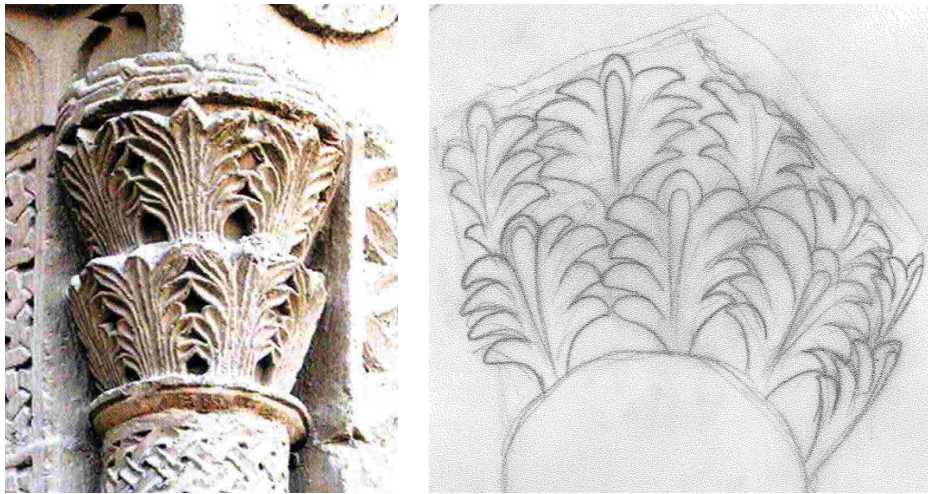
Doğada var olan veya insanların hayal güçleriyle yarattığı çeşitli bitkisel motifler birçok medeniyet tarafından, çeşitli alanlarda süsleme unsuru olarak kullanılmıştır. İslam sanatında ise bitkisel motifler en erken dönemden itibaren

uygulanmıştır. İslam sanatında akantus yaprakları, üzüm salkımları, asma yaprakları, palmetler, yarım palmetler, çam kozalağı, nar, lotus ve tomurcuklardan oluşan ve Geç Antik ve Sasani medeniyetinden alınan motifler kullanılmıştır(Özbek,2002:531)

3.2.2.1. Akantus

Akantus, “acanthaceae” familyasından bir bitki olup 200’den fazla cinsine rastlanmaktadır. Türkçede ayı pençesi olarak bilinen bitkinin yaprakları geniştir. Kengere benzetilen bitkinin çiçekleri asimetrik olup, 4-5 dilimli çanak ve 5 dilimli taç bölümünden oluşur (Özbek, 2002:532). Yunan mimarisinde korint başlıkların başlıca süsleme türü olan akantus, Roma mimarisinde yaprak uçları yuvarlatılarak ve dilimleri üç bölüme ayrılarak daha çok asma yaprağı veya defneyaprağı biçiminde kullanılmıştır (Arseven, 1965:1025).

Anadolu Selçuklularında ise akantus, Bizans devrine ait yapılardan getirilen devşirme malzemeler ve bu malzemelerden etkileşim sonucunda ortaya çıkmış olan örneklerden oluşmaktadır. Selçuklu akantusları Bizans örneklerine göre uzamış ve yaprakları yay gibi içe doğru kıvrılmış bir halde yapılmıştır. Anadolu Selçuklu eserlerinde akantus yapraklarına daha çok devşirme olan malzemelerde rastlanmaktadır. Anadolu Selçukluları akantus motiflerini genelde daha çok sütun veya sütünc başlıklarında süsleme unsuru olarak kullanmıştır (Ögel, 1987:79) (Şekil 26).

Şekil 26. Akantus Örneği ve Dünder Bey Medresesi Taç Kapı Niş Sütünc Başlarındaki Akantus Süslemesi (Kuban, 2001: Kutan, 2012).

3.2.2.2. Rumi

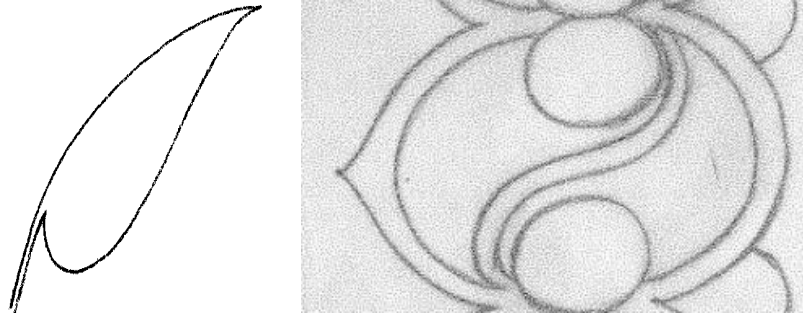
Anadolu Türk Mimarisinde en çok karşılaşılan yaprak karakterli bitkisel motif olan rumi kelime olarak Anadolulu, Anadolu'ya ait anlamlarındadır (Akar-Keskiner, 1978:19; Arseven, 1983:1714-1715). Anadolu anlamına gelen Rum kelimesinin sonuna nispet y (î)'si eklenerek mensubiyet konusunda sıfatlaşmakta ve Anadolulu, Anadolu'ya ait, Anadolu ile ilgili anlamına gelmektedir. Rumi motifi İslam öncesi devirlerden itibaren, Karahanlı, Gazneli, Abbasi, Büyük Selçuklu ve diğer İslam coğrafyasında da kullanılmıştır. Rumi motifine hangi zamanda, ne amaçla bu isimin verildiğini kesin olarak bilinmemektedir (Mülayim,1997:154). Daha çok palmet motifi ile birlikte kullanılan Rumi'nin anavatanı olarak eski Mısır sanat çevresi kabul edilmektedir. Rumi motifinin erken örnekleri M.Ö. I. binde Akdeniz çevresinde oluşan diğer kültür çevrelerinde de yaygınlaşmış ve M.Ö. VII. yüzyıldan itibaren de bu çevrelerde kullanılmıştır (Gündoğdu, 1979:198).

Genel form itibarıyla, yay şeklindeki bir çizgiye “S” kıvrımı yapan diğer çizginin birleştirilip, tabanına da bir sap eklenmesi ile rûmi motifi meydana gelir (Şimşir, 2002:12). Anadolu Selçuklu mimarisinde rumi tek başına kullanılmakla beraber pek çok yerde palmet motifiyle birlikte de kullanılmıştır.

Çizilişine göre aldıkları isimler şunlardır;

Sade Rumi:

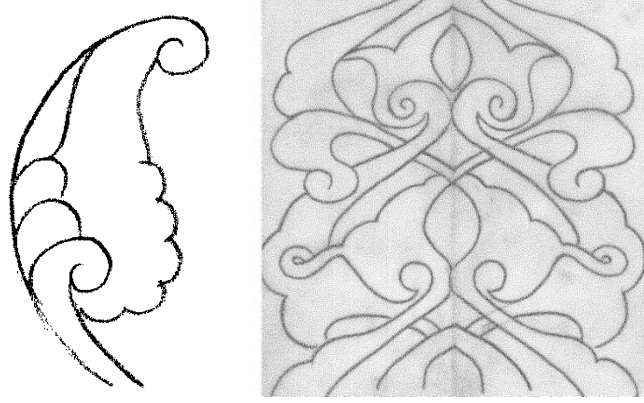
Hiç İşlenmemiş Rumi

Şekil 27. Sade Rumi Örneği ve Dünder Bey Medresesi Sur Kapısı Üzerindeki Sade Rumi Süslemesi (Kutan, 2012).

Dendanlı Rumi:

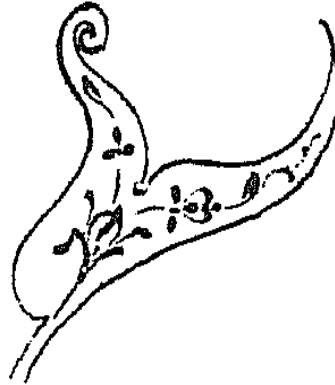
Sade ruminin sınır çizgisi, dendanlı (diş gibi girinti çıkıntılı) çizilerek süslenmiş rumidir.

Şekil 28. Dendanlı Rumi Örneği ve Dündar Bey Medresesi Sur Kapısı Üzerindeki Dendanlı Rumi Süslemesi (Kutan, 2012).

İşlemeli Rumi:

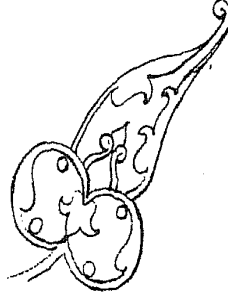
XVI. yy başından itibaren görülür. İrice bir ruminin içi hatayı grubu motiflerle süslenmiştir.

Şekil 29. İşlemeli Rumi Örneği (Kutan, 2012).

Sencide Rumi:

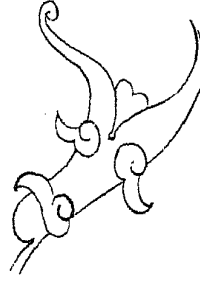
Farsça bir terim olup, yerine uymuş veya düşünülmüş manasına gelir.

Şekil 30. Sencide Rumi Örneği (Kutan, 2012).

Sarılma Rumi (Pincide Rumi):

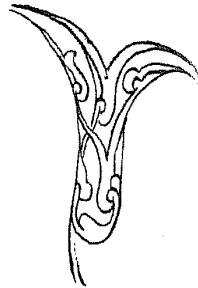
İsminden de anlaşılacağı gibi, üzerine sarılmış çıkmalarla süslü rumi motifidir.

Şekil 31. Sarılma Rumi Örneği (Kutan, 2012).

Hurdelenmiş Rumi:

İri bir rumi motifinin, küçük rumilerle hurdelenmiş veya süslenmiş halidir.

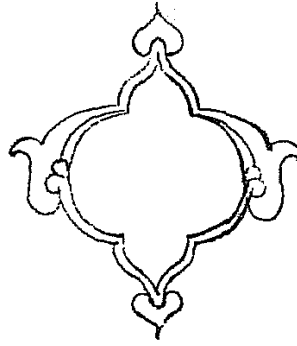

Şekil 32. Hurdelenmiş Rumi Örneği (Kutan, 2012).

Rumi, kompozisyonlardaki işlevlerine göre de ayırma, tepelik, ortabağ ve hurde rumi olarak isimlendirilir.

Ayrırma Rumi:

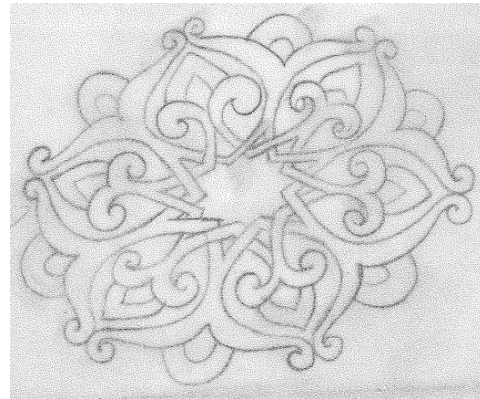
Tezyinatta hazırlanan desen, bir çeşni kazanması için paftalara ayrılır, işte bu gaye ile kullanılan rumi motiflerine ayırma rumi denir. Sencide, sarılma, dendanlı ve hurdelenmiş rumi gibi bütün rumiler aynı zamanda desende ayırma rumi olarak kullanılabilir (Birol ve Derman, 1995: 183).

Şekil 33. Ayırma Rumi Örneği (Birol ve Derman, 1995).

Tepelik Rumi:

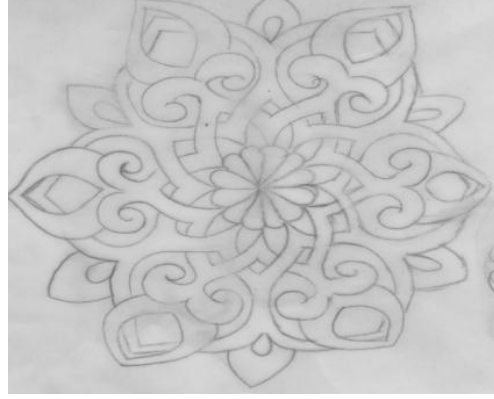
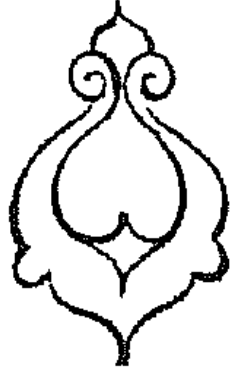
Desen içinde tepe noktalarına konulan, helezonlarda başlangıç teşkil eden ve simetrik bir şekil gösteren rumi motifidir. Bazı yayınlarda tepelik motifi, palmet ismiyle verilmektedir. Bazen hatayı yerine, bazen rumi tepelik yerine kullanılan palmet kelimesinin Türk sanatında yeri yoktur (Birol ve Derman, 1995: 183).

Şekil 34. Tepelik Rumi Örneği ve Dünder Bey Medresesi Sur Kapısı Üzerindeki Madalyon İçindeki Tepelik Rumi Süslemesi (Birol ve Derman, 1995 - Kutan, 2012).

Ortabağ Rumi:

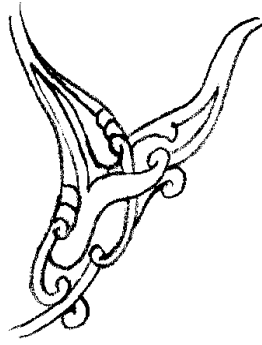
Helezonlar meydana getiren dalların başlama ve birleşme noktasında yer alır.

Şekil 35. Ortabağ Rumi Örneği ve Dünder Bey Medresesi Taç Kapı Üzerindeki Madalyon İçinde Yer Alan Ortabağ Rumi Süslemesi (Birol ve Derman, 1995 - Kutan, 2012).

Hurde Rumi:

İrice, rumi veya başka bir motifi süslemek maksadıyla kullanılan, küçük boy, sade rumi motifine verilen isimdir.

Şekil 36. Hurde Rumi Örneği (Birol ve Derman, 1995).

3.2.2.3. Palmet

Genel şema itibarıyla bir orta eksenin iki yanına alt ve üstü kıvrık bitki sapları ile bunların üst kısımlarındaki boşlukların da iki yandan doldurulmasıyla elde edilen bir çiçek tomurcuğu şeklinde beş ana hattan oluşan motif, şema olarak palmiyeyi andırdığı için “palmet” denilmiştir (Gündoğdu,1979:199).

İslam öncesinde Akdeniz çevresindeki tüm uygarlıklarda görülen motif, Helenistik akım yoluyla Doğu sanatına girer ve Abbasilerle birlikte İslam sanatı yoluyla bir ölçüde doğduğu topraklara geri döner (Demiriz, 1979: 27). İslam Sanatı'nda 11. yy.'dan başlayarak gelişen palmet motifi Gazne, Büyük Selçuklu, Zengi ve Eyyubi eserlerinde görülmektedir (Mülayim, 1974:145). Anadolu Selçuklularında ise bu motif, kendinden önceki Türk devletlerinde görülen zengin örneklerden oldukça uzaklaşmıştır (Ögel,1987:76).

Yan yana sıralanan daimi karakterli palmet motifleri, kıvrık dallara bağlı olanlar ve çanak yaprakları ile birbirlerine bağlı olanlar olmak üzere iki türde görülür. (Şekil 37).

Şekil 37. Palmet Örneği ve Dünder Bey Medresesi Eyvan Sütun Başında Görülen Palmet Süslemesi (Algan, 2008; Kutan, 2012).

3.2.2.4. Hayat Ağacı

Gök, bereket gibi kavramların yanı sıra evrenle yaşam arasındaki tüm ilişkileri simgeleyen evrensel bir motif olan hayat ağacı, bütünlüğü temsil eder, aynı yapıya sahip olan dünya dağı ve hayat suyu ile diğer objelere de örnek olur. Bütün dünya kültürlerinde en yaygın inançlardan biridir ve ağaç kültürle ilgili bütün inançların kökeninde hayat ağacı yatmaktadır (Ergun, 2004:145; Kuban,1970:85; Üçer, 2007: 38).

3.2.2.5. Lotus

Beyaz yaprakları iç bükey olarak kıvrılan ve sarı yapraklı bir su bitkisi olan lotus (*Lotus Corniculatus*), Türkçe’de sepik, gazel boynuzu, suçiçeği, su lalesi, nilüfer, su zambağı gibi isimlerle bilinmektedir. 50 cm kadar yükselen bu bitki zehirlidir (Baytop, 1997: 240; Çoruhlu, 1997: 156). Lotus motifi erken dönemde, mısır sanatında özellikle sütun başlıklarının tezyininde uygulanmıştır. Asya’da ise Budistliği benimseyen Hint, Çin kültüründe ve Uygurlarda görülen bu çiçek motifi özellikle Budist ayinlerde adak malzemesi olarak kullanılmaktadır. Uygurlar tarafından taş, alçı, pişmiş toprak, ahşap, maden gibi malzemeler üzerinde sıkça tasvir edilen bu motif İslamiyet’ten sonra, Karahanlılar vasıtasıyla Türk-İslam sanatına aktarılmış, Selçuklularla da Anadolu’ya gelmiştir (Çoruhlu, 1997: 156) (Şekil 39)..

Şekil 39. Lotus Çiçeği Örnekleri ve Dünder Bey Medresesi Avlusundaki Sütun Başı Lotus Süslemesi (Kuban, 2012; Kutan, 2012).

3.2.2.6. Nar ve Haşhaş Türü Bitkiler

Narın kutsallığıyla ilgili Mezopotamya'ya kadar uzanan bir inanç sistemi bulunmaktadır. Nar içinde barındırdığı kırmızı çekirdekler sebebiyle kutsal kabul edilmiştir. Bu kutsiyet daha ileri boyutlarda algılanarak hayat ağacı olarak ifade edilmiştir. Mitolojik verilere göre, adı geçen hayat ağacının kökü deniz altında yer alır ve sürekli kendini yenilemektedir. Haşhaş, sonsuzluğu, bereketi, bolluğu ifade etmektedir. Bu da içindeki tanelerin çok oluşundandır(Çaycı, 2008:259). (Şekil 40).

Şekil 40. Nar- Haşhaş Süslemesi, Dünder Bey Medresesi (Kutan, 2012).

3.2.3. Karma Süsleme

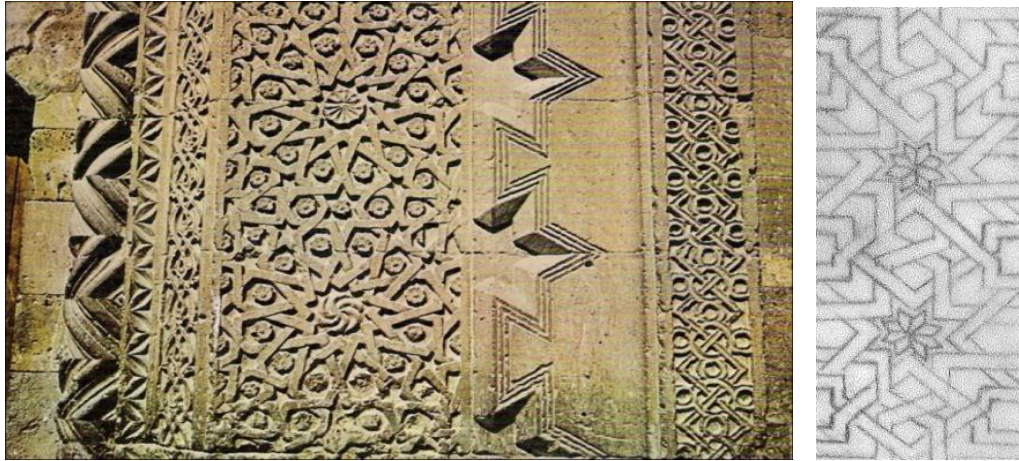
Geometrik unsurlarla, bitkisel unsurların aynı şerit veya yüzey üzerinde birleştikleri örneklerden meydana gelen süslemeye, karma süsleme denmektedir. Bu birleşme, geometrik ve bitkisel örnekli iki ayrı şeridin üst üste konması; geometrik örnekli bir şeritte, örnekler arasına bitkisel unsurlar yerleştirilmesi veya bitkisel süslemenin geometrik bir karaktere bürünmesi şeklinde olabilmektedir. Tabakalaşma meydana getirilen karma örneklere, ilk devirden itibaren rastlanmaktadır (Ünal, 1982: 100).

Karma süsleme, geometrik ağırlıklı süsleme, bitkisel ağırlıklı süsleme ve iki süslemenin kaynaştığı süslemeler olmak üzere 3 gruba ayrılır (Ünal, 1982:100). 11. yüzyılda Anadolu'da, mimari yüzeylerde karşımıza çıkan Selçuklu süslemeleri, 12. yüzyıl boyunca yapılarda uygulama alanı genişleyerek sürer. 13. yüzyılda ise kompozisyonlar en üst seviyelerine ulaşır. Bu yüzyılın başlangıcında, geometrik motiflerle, bitki motiflerini, acemice karıştırmaya çalışan bir gayret, zamanla yaygın,

güçlü ve ısrarlı bir akım haline gelir. Geometrik ve bitkisel temalar, akışkan bir ortam içinde birbiriyle organik bağlar kurarken, bu kaynaşmadan yeni bir üslup doğar. Bazen geometrik ızgarayı oluşturan hatlar, kod farkı üstte, bazen de bitkisel unsurlar geometrik ızgaraların üzerinde yer almaktadır. (Mülayim, 1982: 36).

Geometrik desen, çok defa yardımcı başka elemanlarla birleştirilerek bütün yüzeyi kaplamıştır. Zaman zaman geometrik motifin birincil eleman olduğunu; çizgilerin aralarının bitkisel veya rumili kıvrımlar gibi farklı kökenli motiflerle doldurulduğu görülür. Bazen de tersine, geometrik desen, bitkisel motifler için dolgu olarak kullanılmıştır (Demiriz, 2000:9) (Şekil 41).

Karma süslemelerin uygulandığı diğer alanlar rozetler ve kürelerdir. Buradaki düzenlemelerde bitkisel süslemeler geometrik ızgaranın altında veya içinde yer alır.

Şekil 41. Karma Süsleme Örneği ve Dünder Bey Medresesi Taç Kapı Kemerindeki Karma Süsleme (Erdemir, 2009, Kutan, 2012).

3.2.4. Figürlü Kompozisyonlar

İslamiyet'te figür yasağı olup olmadığı konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Ancak, Kur'an'da figür yasağı yoktur; put ve tanrı tasviri yapmak yasaklanmıştır (Öney, 1970: 187). Tasvirin haram mı, mekruh mu, mübah mı olduğu, tasvirlerin tapmak veya Allah'ın yaratma sıfatıyla rekabet düşüncesiyle yapılıp yapılmadığı, toplumun veya kişinin iktisadi durumunu sarsıcı mahiyette olup olmadığı ve hangi konulan barındırdığına bağlıdır (Çam, 1999: 53). İslam ve onun bir parçası olan Anadolu Selçuklu figür sanatını etkileyen Avrasya figür üslubunun

kökü M.Ö. 7. asırdan başlatılan ve genellikle İskit adı altında toplanan, birçoğu Türk olan, çeşitli Avrasya göçebelerinin sanatına dayanmaktadır. Çeşitli alanlarda uygulanan bu figürlerin ana ilham kaynağı Şamanizm'dir (Öney, 1970: 31-32).

Asya ülkelerinin kozmoloji ve mitolojisinde çeşitli ifade ve sembollere bürünen bu figürlerin kaynağı Orta Asya'dır. Din ve inançlar çerçevesinde sanatın akışı ve yönü, nispeten yeni biçimlere ve soyutlamalara dönüşmüştür (Gündoğdu, 1979: 39).

Büyük Selçuklular döneminde çeşitli yapılar üzerinde figürlü süslemelere rastlanmaktadır. Güneş iyiliği, aydınlığı ve sıhhati temsil etmektedir. Aslan aynı anlamlarla birlikte güçlülüğü, kudreti ve hakimiyeti de ifade etmektedir. Ay karanlığı, hastalığı sıhatsızlığı anlatmaktadır (Ögel, 1994: 99).

Selçuklu dönemindeki figürlü anlatımda, kanlı canlı hayvanlar birer süs olarak karşımıza çıkmaktadır. Sünni örtü, metafizik arka planı silmiştir. İlkelerin mecazlı ve bilmeceli yorumlanması ortaya çıkmıştır (Mülayim, 1982: 115).

3.2.4.1. Aslan

Aslan, Türk sanatında daha çok Budizm'le birlikte görülmekle beraber, Pazırık kurganlarından çıkarılan eserlerde aslan-grifon tasvirlerine rastlanması bu hayvanın Türklerde daha erken devirlerden itibaren tanındığını gösterir (Çoruhlu, 1995: 136). Anadolu Selçuklu sanatında en çok kullanılan aslan figürleri kudret sembolü koruyucu hayvanlardır (Öney, 1971: 1). Şaman inançlarına göre aslan ve kaplan şamana gökyüzü ve yeraltı seyahatinde yardımcı olan ruhtur. Türbe mezar taşlarında görülen aslan kabartmaları ölünün ruhuna gökyüzü seyahatinde yardımcı olacak ruhları sembolize edebilir (Öney, 1998: 37-38).

Daima kuvvet ve kudret sembolü olarak görülmüştür. Bu nedenle sarayları, tahtı, şehri, kaleyi kötülükten, düşmandan koruyan bir unsur olarak kullanılmıştır. Aslan aynı zamanda güneş ve aydınlık sembolüdür. Aslan başı şeklinde verilen konsollar ve çörlenler Selçuklu sanatında boldur. (Şekil 42).

Şekil 42. Aslan Figürü Örneği ve DüNDAR Bey Medresesi Taç Kapısı Sütun Başındaki Aslan Kafası Figürü (Çoruhlu, 1995).

3.2.4.2. Kartal ve Yırtıcı Kuş Figürleri

Kartal, Tanrı ile insan arasında elçi olarak kabul edilir. Şamanizm’de Şaman, ayinler sırasında girmiş olduğu hayvan biçimlerinin başında kartal ve kartal cinsi yırtıcı kuşlar gelmekteydi. Kartal figürü çok eski çağlardan itibaren Türk Kültürü’nde sembol olmuştur. Totem olarak kullanılan kartal, kuşların da hakani kabul edilmekteydi (<http://www.belgeler.com/blg/15mm/trk/mimari/süsleme/sanatında/mitolojik/kaynakli/hayvan/figurleri/orta/asyadan/selçukluya.htm>, 11.09. 2012).

Kartalın en önemli özelliklerinin başında güç ve kuvvet özelliği gelmektedir. Güç ve kuvvet sembolü olan figür hükümdarlarla simgesel olarak özdeşleştirilmiştir. Kartalın koruyucu ve tılsım özellikleri de başta kötü ruh olmak üzere düşmanlara karşı bir tür koruyucu unsur olarak algılanmıştır (Öney,1972:29). Kartal figürleri ister tek, isterse çift başlı olsun, özellikle Selçuklu saraylarındaki kazılarda bol miktarda ele geçirilmiştir. Ariflik, bilgelik, aydınlık, güç, nazarlık, tılsım gibi bir takım sembolleri de temsil eden çift başlı kartal Selçuklu örneklerinde hayat ağacı ile birlikte kullanılmıştır. (Şekil 43-44).

İlk defa Anadolu’da M.Ö. II. binyılın ikinci çeyreğinde Hitit kabartmalarında görülen çift başlı kartal figürü, uzunca bir süre kullanılmamış, sonrasında Asya’dan Avrupa’ya farklı dinlere mensup birçok devlet tarafından benimsenip kullanılmıştır (Erdem, 1990: 72).

Yakut Türkleri tarafından en yüksek ruhları taşıdığına inanılan bu hayvan, Gök Tanrı'nın timsali olarak ya da şaman ruhunu ifade etmek amacıyla Dünya Ağacı'nın (Hayat Ağacı) tepesinde tasvir edilmektedir (Çoruhlu, 2000: 133). İlk şaman yaratıldığı zaman, yaratıcının çocuklarının bulunduğu yedi dallı bir Huş ağacı ile ilahi bir mesken kurulur. Bunun dışında üç ağaç daha dikilir. Bu kozmik ağacın tepesinde Gök Tanrının bir biçimi olan kartal yer alır. Kartalın yanındaki kuşlar ise geleceğin kamlarının ruhlarını temsil ederler (Çoruhlu, 1995: 74). Selçuklularda nazarlık, tılsım, koruyucu unsur, kudret, kuvvet sembolü olarak kullanılmıştır (Öney, 1972: 166; Karpuz, 2009: 29). Anadolu Selçuklularında sıkça kullanılan bu figürün bazı yüzeylerde “es-sultan” yazısı ile kullanılması figürün hükümdarlık sembolü olabileceği fikrini ortaya çıkarmıştır (Çaycı, 2008: 279). Kartalgiller familyasının üyesi olan hayvanlar özellikle av sahnelerinin vazgeçilmez birer unsuru durumundadır.

Tek başlı kartalın, çift başlı kartala dönüştürülmesi, onun zaten var olan güç ve kuvvetinin miktarının, artırılmasına yönelik bir eğilim olarak görülmektedir. Çift başlı kartal özelliklerinde bazı ayrıntılar dışında başta sivri kulaklar, kıvrık gaga, iri kanat, kuyruk ve pençeler görülür. Gövdeleri şişmandır, kuyrukla gövde arasında çok zaman bir hilal motifi yerleştirilmiştir (Öney, 1972: 50).

Şekil 43. Çift Başlı Kartal Figürü Örneği (Keskiner, 2007).

Şekil 44. Tek Başlı Kartal Figürü Örneği ve Düandar Bey Medresesi Avlusu Sütun Başlarındaki Tek Başlı Kartal Figürü (Erdemir, 2009; Kutan, 2012).

3.2.5. Yazı

Türkler İslamiyet’i kabul ettikten sonra sadece yeni bir dinin etkisi altına girmemiş, birçok alanda Arap kültürüne ait özellikleri de benimsemiştir. Birçok Türk-İslam devleti tarafından Kur’an-ı Kerim’in yani İslamiyet’in dili olarak Arap dili ve alfabesi kullanılmaya başlanmıştır. Arapça ile birlikte konuşma dili olarak Farsça’nın da Türkler tarafından konuşulduğu ve yazışmalarını Farsça yaptıkları günümüze kadar gelen eser ve kitabelerden anlaşılmaktadır. Anadolu Selçuklu Devleti de kitabelerini Arap alfabesi kullanarak Farsça yazmışlardır (Dursun,2009:142).

Anadolu Selçuklu Devletinin yıkılışına kadar inşa edilen birçok eserde ma’kili, tezyini kûfî ve celi sülüs yazılar kullanılmıştır. Bu yazı türlerinden en çok kullanılanı ise celî sülüs yazıdır (Tüfekçioğlu, 2001: 14). Celi sülüs uzaktan okunabilmesi için geniş ağızlı kalemle yazılan büyük boyutlu yazıdır (Derman, 1995: 91).

Anadolu Selçuklularında kufî ve neshî yazı yan yana gelişmiştir. Kitabeler neshî olup, gayet sağlam, akıcılığı olan bu karakterdeki yazı, taşa derinlik verilmeyip, yuvarlak profilli olmak üzere oyulmuştur. XIII. yüzyıla kadar kitabelerde kullanılan yazı, 1250 den itibaren portallerde önemli bir yer tutar (Ögel, 1987:89).

3.2.6. Mukarnas

İslam ve Türk sanatının mimari bir öge olarak bulup geliştirdiği en önemli yapı ve süsleme unsuru mukarnastır. İslam sanatının en çok kullanılan dekoratif

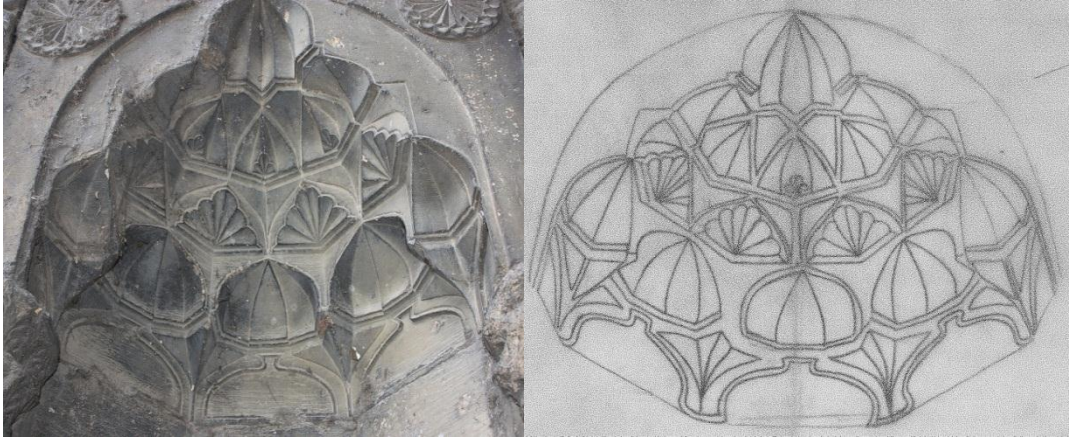
tekniklerinden biri mukarnas (stalaktit) adı verilen üç boyutlu süslemedir. Mimaride önce fonksiyonel bir nedenle ortaya çıkmış olmalıdır. Duvarlarla, örtü elemanları arasında geçit ödevi gören yüzeylerde kullanılmıştı (Kuban, 1970: 143).

Eski Türkçe olan Yakut Lehçesi'nde "karnas" sözü, ileriye doğru karın veren, çıkıntılı şey ve yer manasındadır. Bir yüzeyden dışarıya daha taşkın üstteki diğer bir yüzeye geçmek için kullanılan küçük çıkıntılara ve birbirinin üzerine oturan bindirmeliklere "karnas" denir (Arseven, 1983: 963). Geçmiş Orta Aya'ya dayanmakla birlikte, adet olduğu üzere mimari tabirleri Arapça'dan alan eski mimarlar, buna mukarnesat demişlerdir. Kullanıldığı yerlerin başlıcaları, söve pervazları, mihrap ve taç kapı kavsaralarında, kemer ve kubbe bingileri, kornişler, minare şerefelerinin alt kısımlarında, dam saçakları ile bir hizada olmayan yüzeyleri birbirine bağlamakta kullanılır (Tuncer,2001: 362).

İslam mimarisinde süsleme ve geçiş unsuru olarak kullanılan mukarnasın ilk öncüleri, İsfahan Mescid-i Cuma'sında (1080-1088) kubbeli mekanındaki köşe tromplarının daha küçük tromplara bölünmesiyle ortaya çıkmıştır gülpayegan Mescid-i Cuması'nda (1105) tromp dört sıra trompa bölünerek artık bildiğimiz mukarnasa dönüşmüştür (Yetkin, 1954:112). İslam sanatında görülen mukarnas Türkler tarafından da benimsenmiş ve yapıların birçok bölümünde kullanılmıştır. Mukarnas, yapılarda özellikle taç kapı ve mihrap kavsarasında görülen süsleme türüdür. Ayrıca mukarnas formundan, taç kapı çerçevelerinde faydalanılmıştır. (Şekil 45-46).

Şekil 45. Mukarnas Örneği (Şaman Doğan, 2011).

Şekil 46. Dündar Bey Medresesi Taç Kapı Sol Niş Mukarnas Süslemesi (Kutan, 2012).

3.3. Medrese ve Medrese Tipleri

Medrese ismi mekan adı olup ders verilen yer; (Ünal, 1982: 102; Eyice: 1997: 50) kelime olarak ders okunan yer manasına gelir. İslam medeniyetinde eğitim ve öğretimin yapıldığı yerdir. Arapça *De-ra-se* kökünden gelmektedir. Sıbyan mektebinin üstünde eğitim ve öğretim yapan orta ve yüksek tahsilli müesseselere de medrese denilmiştir. Medrese, okunan yerle beraber talebenin içinde oturup kalktığı ve okuduğu bina manasındadır. Çoğulu *me-da-ris*'tir. Medreseler, memleketin ihtiyaç duyduğu kültürü oluşturan ve eleman yetiştiren bir eğitim ve öğretim kuruluşudur (Pakalın, 1993: II, 436).

Şiiliğe karşı Sünniliği geliştirmek ve devlet memuru yetiştirmek amacıyla ilk medreseleri Gazneliler kurmuş ama bunlardan hiçbiri günümüze gelememiştir. Büyük Selçuklu Dönemi'nde medreselerin önemli bir öğretim kurumu haline geldiği anlaşıyor (Büktel, 2000: 18).

Anadolu'da camiler gibi ilk medreseler de Danişmendli ve Artuklu ülkelerinde ortaya çıkmıştır. XII. yüzyıl ortasından XIV. yüzyıl sonuna kadar uzanan sayısız medreseden 67 kadarı sağlam olarak, 15'i kısmen sağlam olarak günümüze kalmıştır. Kubbeli ve açık avlulu-eyvanlı olarak 2 tip halinde gelişen Anadolu medreseleri gerek plan gerek mimari süslemeleri bakımından sonuna kadar hızını kaybetmeyen devamlı bir gelişme gösterir. Medreseler, dini öğretim ve İslam hukukunun yanında, tıp öğretimi ve tatbiki için şifahane ve rasathane gibi çeşitli öğretim müesseselerini de içine alıyordu. Buradan da anlaşılaacağı üzere medreseler tamamıyla dini mahiyette değildi (Aslanapa, 2007: 70-71).

Anadolu Türk Tarihinin her devrinde her ilde bir veya birden fazla medresenin bulunuşu, ortaçağ Anadolu şehirlerinin ulaştığı yüksek kültür gelişmesinin göstergesidir. Büyük Selçuklular devrinde ortaya atılan ve geliştirilen medrese mimarisi, bir bakıma gerçek yerini Anadolu’da bulmuş ve yaygın duruma gelmiştir. Bunların bazılarında dinle ilgili bazılarında da deneysel bilimler okutulmaktaydı. Tıp medreseleri ve hastanesi olan Şifahaneler de oldukça yaygındı. Bazıları da gözlemevi olarak kullanılmaktaydı.

Büyük Selçuklular ile Anadolu Selçuklularında medreselerin işleyiş ve buna benzer özellikler bakımından hemen hemen aynı olduğu için medrese ve eğitim konusu da genel olarak aynıdır.

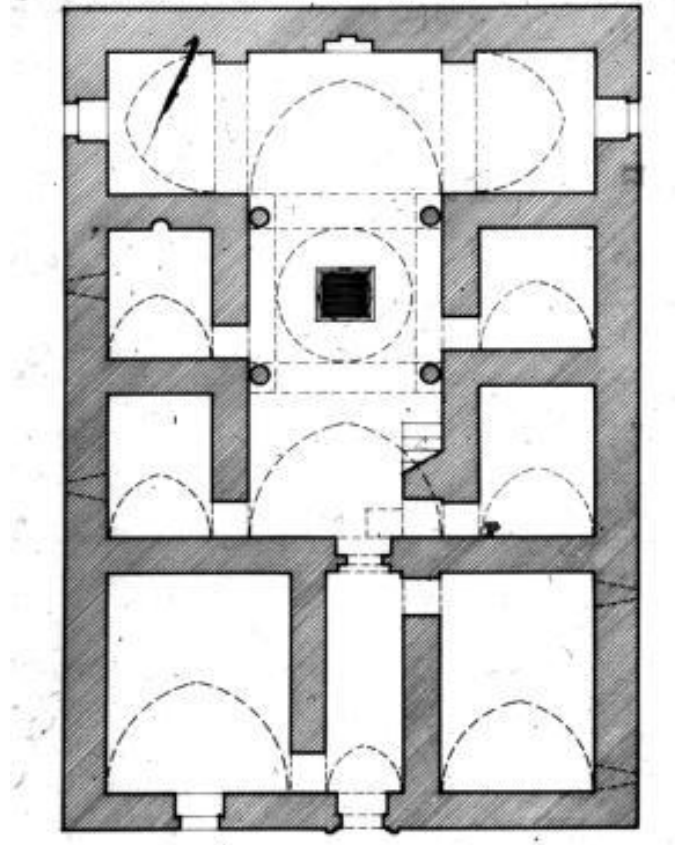
İlk Anadolu medreseleri, siyasi istikrarın oluşturulmasıyla kültür hareketlerine girişmişler, ülkede bilimsel havanın canlanmasına yardımcı olmuşlardır. Örgün eğitim kurumları olarak medreseler gerek Türk Eğitim Tarihi gerekse dünya eğitim tarihinde önemli yere sahiptir. Bu kurumların yüzyıllar boyu devam etmesinde Selçukluların rolü oldukça büyük olmuştur. Medreselerin birer eğitim kurumu olarak örgütlenmesi Selçuklular sayesinde olmuştur denilebilir (Güven, 1998: 126,143).

Medreseler Anadolu’da genel olarak kubbeli ve açık avlulu Medreseler olmak üzere iki tipte görülmektedirler.

3.3.1. Kubbeli Medreseler

Medreselerde avlunun üzeri büyük bir kubbeye örtülünce, kubbeli medrese planı ortaya çıkmıştır. Anadolu’da Artuklular dışında ilk medreselerin kubbeli tipte olması dikkat çeker (Aslanapa, 2007: 71)

Açık avlu yerinde çoğu zaman bir havuz ihtiva eden kubbeli kısımlar, oturma odalarından, dershaneden ve türbelerden ibarettir. Açık avlulu medrese ile kapalı kubbeli medreseler arasında aslında çok büyük bir fark yoktur. Sadece kapalı avlulu tipte orta mekan kubbe ile örtülür. Bu sebeple plan kare veya kareye yakın bir dikdörtgen biçiminde olur. Açık avlulu tipin avlusu ise genellikle giriş eksenini itibariyle uzunlamasına dikdörtgen biçimindedir. Ancak dikdörtgen avlunun enlemesine inşa edildiği örnekleri vardır. Bu iki önemli fark dışında her iki tipin mimari esasları ve unsurları aynıdır (Atçeken, 1998: 191) (Şekil 47).

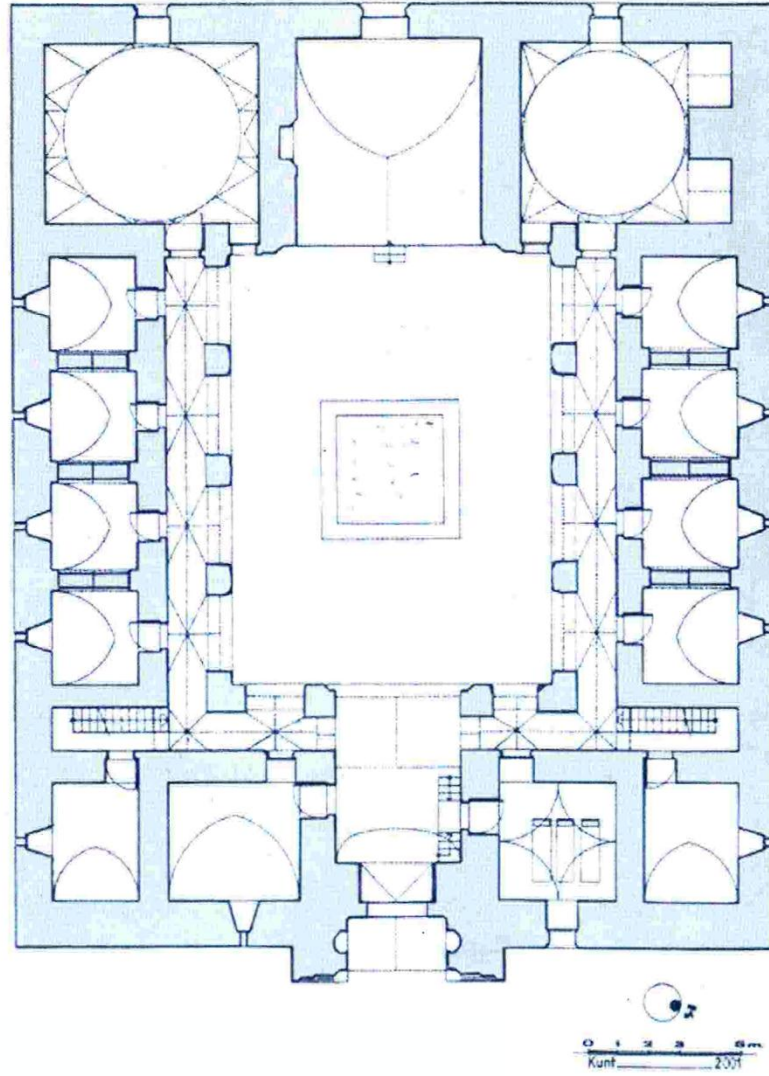

Şekil 47. Kubbeli Medrese Planı, Afyon Sincanlı Boyalıköy Medresesi, 1210 (Kuran, 1969).

3.3.2. Açık Avlulu Medreseler

Giriş tarafında yapıya fizyonomisini veren, büyük bir portal, avluya götüren dehlizden önce gelir. Avlunun girişe karşı olan cephesinde büyük bir eyvan bulunur. Sağında ve solunda hücreler vardır. Önleri Revaklı küçük hücreler öğrencilerin yatması için derslerine çalışması için ayrılmıştır (Yetkin, 1965: 105).

Anadolu Selçuklu Medreselerinin değişmez şeması, 4 eyvanlı, avlulu plan şemasıdır. Kervansaray ve camilerde uygulanan bu şemanın, Anadolu Selçuklularda medreseler için de ideal olduğu görülür. Bu tip medreselerde eyvan sayısı değişkendir, her zaman 4 olmaz. Avlunun üzeri açıktır. Yalnız çevresinde sütunlarla taşınan tonozlu bir revak bulunur. Bu şemada bir avlu çevresindeki karşılıklı akslarda yer alan eyvan/eyvanlar ve aralardaki öğrenci hücreleri esas yapıyı oluşturur (Büktel, 2000: 20) (Şekil 48).

Şekil 48. Açık Avlulu Medrese Planı, Konya Sırçalı Medrese, 1242 (Erdemir, 2009).

4. MATERİYAL VE YÖNTEM

4.1. Materyal

Bu çalışmanın materyalini, Eğirdir Dünder Bey Medresesi'yle ilgili arşiv belgeleri, medresenin fotoğrafları, arşiv fotoğrafları, Medresenin mimari çizimleri, süslemede kullanılan motiflerin çizimleri, desenlerin çözümlemeleri ve konuyla ilgili literatürler oluşturmaktadır.

Eylül 2011 tarihinde Dünder Bey Medresesi'ne gidilip genel bir araştırma ve gözlem yapılmıştır.

Ekim 2011 tarihinde Isparta Müzesi'ne gidilmiş, müze arkeologlarından Şerife Işık ile görüşülmüştür.

Kasım 2011'de Dünder Bey Medresesi ve süslemeleriyle ilgili detaylı fotoğraf çekimi yapılmıştır.

Aralık'tan 2011'den itibaren SDÜ Kütüphanesi ve İl Halk Kütüphanesi arşivinden literatür araştırmalarına başlanmıştır.

2012 yılı içerisinde İl Kültür Müdürlüğü ile Turizm Danışma bölümünden Isparta'nın tarihi yerleri ve eserleriyle ilgili küçük bir kaynakça edinilmiştir. Medrese ile ilgili tekrar detaylı bir fotoğraf çekimi yapılmıştır. Dünder Bey Medresesi süslemelerinin elle çizimleri yapılmaya başlanmıştır.

4.2. Yöntem

Bu çalışmada, arşiv tarama, belgesel gözlem, yerinde belgeleme, karşılıklı görüşme yöntemlerinden yararlanılmıştır.

Dünder Bey Medresesi esnaflarından karşılıklı görüşme yöntemiyle bilgi alınmıştır. Özellikle esnaflardan Nafiz Demiralay'ın bilgi birikiminden yararlanılmıştır.

Araştırma kapsamında tarihsel yöntem çerçevesinde arşiv bilgilerine ve belgelere dayanak Eğirdir İlçesi, Eğirdir Dünder Bey Medresesi'nin tarihçesi, resimli ve yazılı kaynaklardan taranmıştır. Medresenin mimari yapısı ve süslemeleri hakkında kaynak tarama yöntemiyle araştırılarak bilgi edinilmiştir. Daha önce

fotoğraf çekimi yapılmış olan süslemelerin çizimi yapıp fotoğraflarla eşleştirilerek gruplandırılmıştır ve gruplandırılan süslemeler detaylı olarak anlatılmıştır. Dünder Bey Medresesi süslemeleri tek tek incelenip fotoğraflama ve çizim yoluyla belgelenmiştir. Dünder Bey Medresesinin mimari, teknik-malzeme ve süsleme açısından benzerlerine tez içerisinde, fotoğraf ve çizimlerle desteklenerek yer verilmiştir.

5. BULGULAR VE TARTIŞMA

5.1. Eğirdir DüNDAR Bey Medresesi (Taş Medrese) Süslemeleri

Anadolu Selçuklularının son dönem eserlerinden olan DüNDAR Bey Medresesi süslemeleri ile Selçuklu Süsleme Sanatı'nı günümüze taşıyabilmiş iyi örneklerden biridir. Medresede geometrik kompozisyonlar ve yıldız sistemleri en çok uygulanan süslemelerdir. Ayrıca figürlü ve bitkisel süslemeler de DüNDAR Bey Medresesi'nde uygulanmıştır. Süsleme taç kapıda yoğunlaşmıştır. Taç kapıda geometrik ağırlıklı süslemeler yer almaktadır. Sütun başları ve devşirme taşlarda figürlü, geometrik ve bitkisel süslemeler görülür. Kapı şebekelerinde geometrik süslemeler uygulanmıştır.

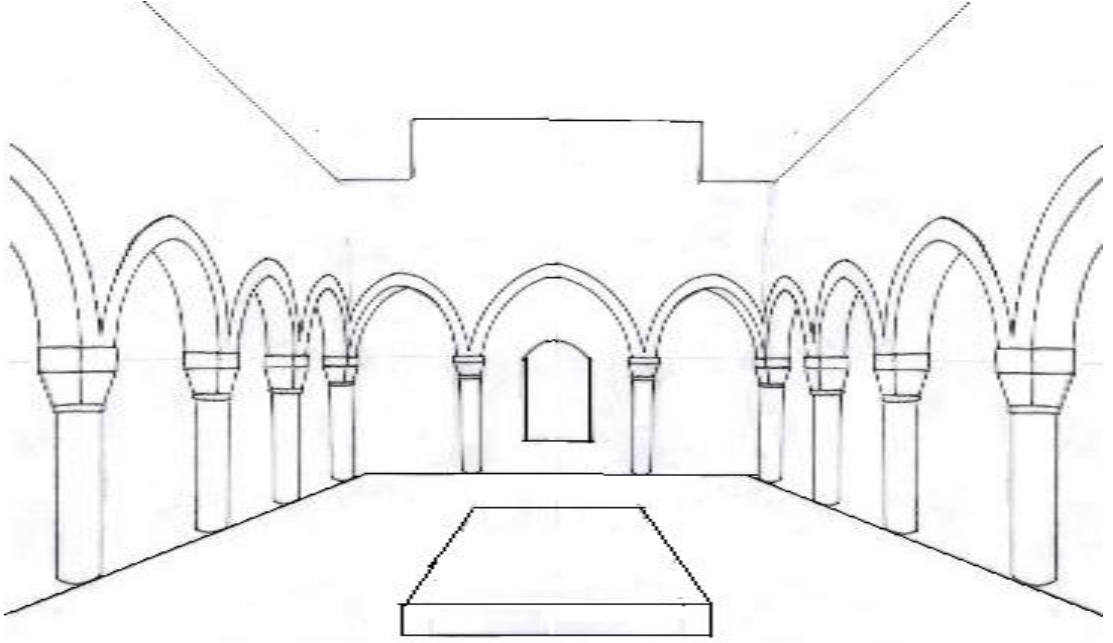
5.1.1. DüNDAR Bey Medresesi Avlusu Sütun Başlarındaki Süslemeler

Medresenin avlusu içerisinde 10 adet revak sütunu bulunmaktadır. Sütunlar düz yuvarlak sütun olup sütun başları süslemelidir. Sütun başlarında 2 haşhaş-nar, 5 tek başlı kartal, 3 lotus-palmet süslemesi görülür. Tüm sütunların başları kaideden 1-2 cm. kadar daha çıkıntılı olarak yapılandırılmıştır. Sütunun en üst kısmı yani bitiş bölümü 2 kademe olarak sütunu çevrelemektedir. Süslemeli bölümden daha dışa çıkık olarak 1. kademe, 1. kademedan daha dışa çıkık olarak da 2. kademe yapılmıştır. 2. kademedan içe doğru 45 °'lik bir açıyla taş düz olarak kesilmiştir (Şekil 49).

DüNDAR Bey Medresesi tek eyvanlı, avlulu medrese tipindeki ender örneklerden bir tanesidir (Şekil 50).

Şekil 49. DüNDAR Bey Medresesi Avlusundaki Sütun Başlarının Genel Formu (Kutan, 2012).

Şekil 50. Dündar Bey Medresesi Avludan Genel Görünüş (Kutan, 2012).

5.1.1.1. Dündar Bey Medresesi Avlusundaki Kartal Figürlü Sütun Başları

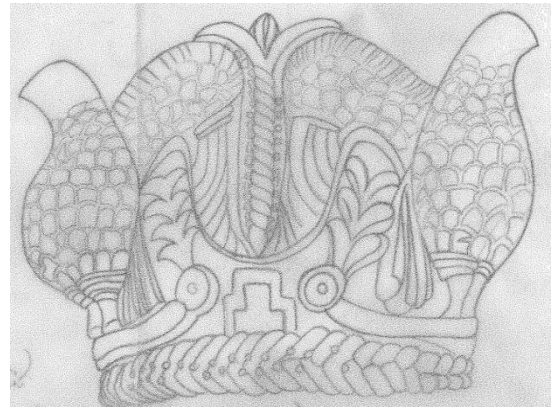
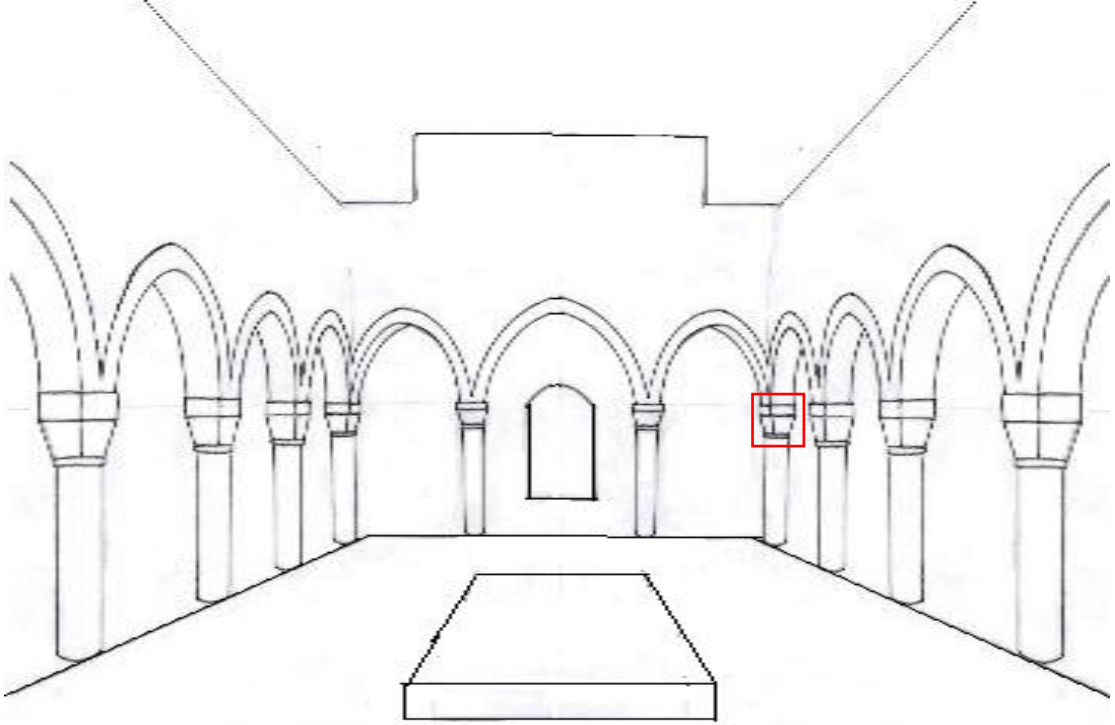
Kartalın en önemli özelliklerinin başında güç ve kuvvet özelliği gelmektedir. Güç ve kuvvet hatta göklerin hakimi olarak kabul edilen figürün hükümdarlarla simgesel olarak özdeşleştirilmesi, bilinçli bir yönelimdir. Kartalın koruyucu ve tılsım özellikleri de başta kötü ruh olmak üzere düşmanlara karşı bir tür koruyucu unsur olarak algılanmıştır. Yırtıcı kuşlarda yine kartal gibi koruyucu ruhu temsil etmektedir (Çoruhlu 1995: 73-92).

5 adet sütun başında tek başlı kartal figürü yer alır. Tek başlı kanatları açık kartal figürü sütun başlarının dört tarafına yüksek kabartmalı olarak işlenmiştir.

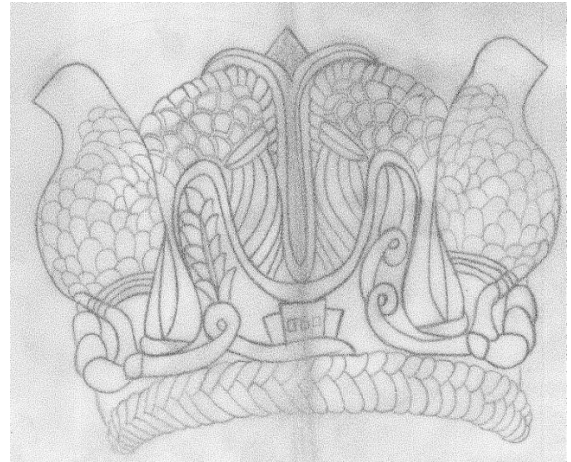
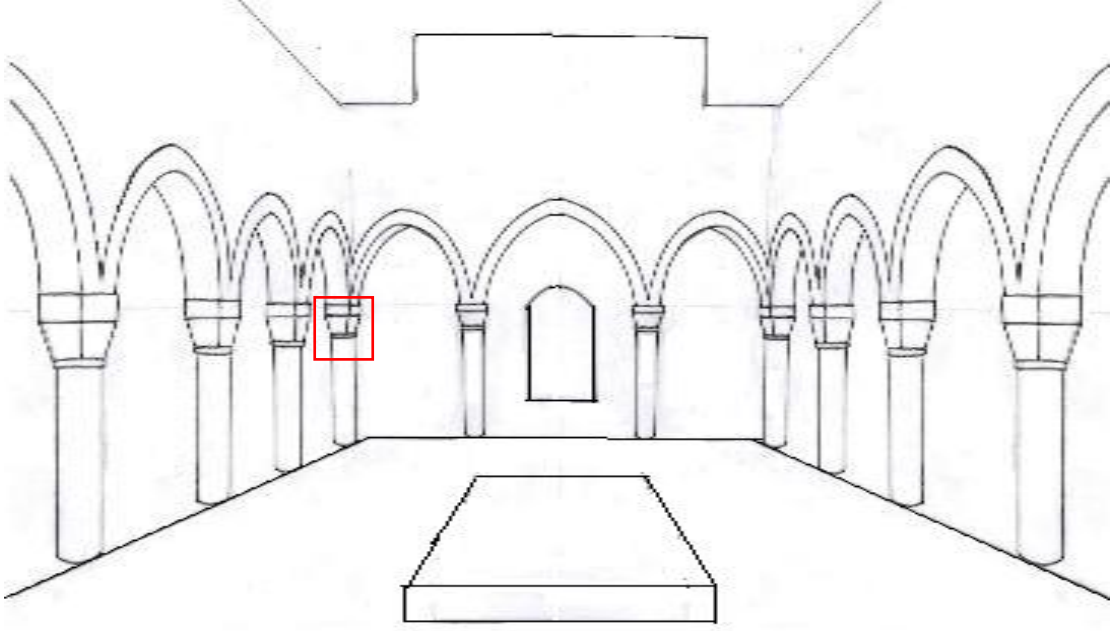
Taç kapıdan avluya girişte sağdan 2. revak sütununun başında kartal süslemesi yer alır. Kartallar yüksek kabartmalıdır. Göz ve ağızları çok hafif belirgindir. Boyundan başlayarak kanatların orta kısmına ve bacaklara kadar devam eden balık pulunu andıran süslemeler yapılmıştır. Kanat kenarları ve kanat uçlarında düz ve kıvrımlı çizgiler görülür. Kuyruk kısmı yelpaze gibi açılımlıdır. Kartalların kanatları arasında burgulu bir kalem gibi üst tarafı iki yana doğru açılmış palmiye yaprağı benzeri bir motif işlenmiştir. Kartalların ayaklarını bastıkları yerde iki tarafı yuvarlak bir dal ve yuvarlaklardan kartalların kol altlarına doğru çıkan çift taraflı yapraklar yer almaktadır. Düz sütunla kartallar arasındaysa saç örgüsü şeklinde sütunu çevreleyen yaklaşık 5 cm eninde bir zencirek süslemesi vardır (Şekil 51)

Taç kapıdan avluya girişte soldan 2. revak sütununun başında görülen kanatları açık kartal figürü 4 köşeye konulmuştur. Buradaki figürlerde kartalın bacakları vücuttan ayağına kadar üçgenimsi bir daralmayla stilize edilmiştir. Bacaklar üzerinde enine “V” şeklinde şeritli kabartmalar vardır. Kartalların kanat uçlarında yelpaze gibi çizgilerle şekillendirme yapılmıştır. Kuşun gövde ve kanatlarındaki balık pulu gibi ama öbür kuşlara göre daha kaba şekiller göze çarpmaktadır. Kuşlar arasına büyük badem gibi şekilli yapraklarla başlayıp aşağı doğru helezonik kıvrımlanan bir süsleme uygulanmıştır. Bu süsleme, tepe noktası olarak alta doğru dikine inip sonra daire oluşturup tekrar düz ve dikine inen süslemeler bütününe bir parçasını oluşturmaktadır. Dikine inen sağlı sollu çizgilerin 1/3’lük kısma gelince daire oluşturacak şekilde kavislendirildiği görülür. Bu çizgiler

daha sonra dik olarak kuşların kanatlarının bitiş sınırına kadar uzanır. Sütun başının bitiş yerinde kanatların tam alt hizasından başlayan 1-2 cm.lik enine bir şerit yer almaktadır. Şerit üzerinde çizgilerle yarım cm.lik küçük birimlere ayrılmıştır. Bu şeridin altında 5 cm eninde yine sütunu çevreleyen enine bombeli bir şerit daha bulunmaktadır. Kaide ve sütun arasındaki en son şerit ise düz olarak sütunu çevrelemektedir (Şekil 52).

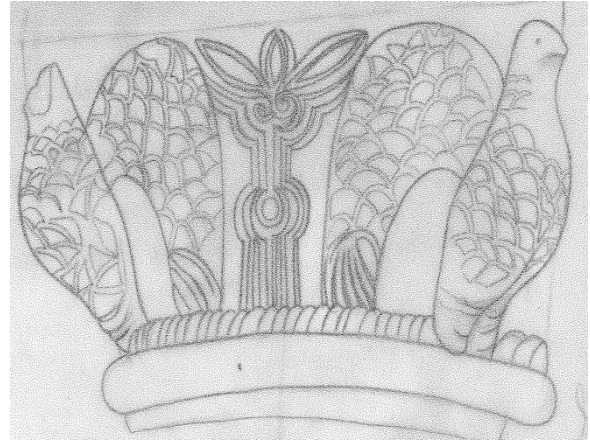
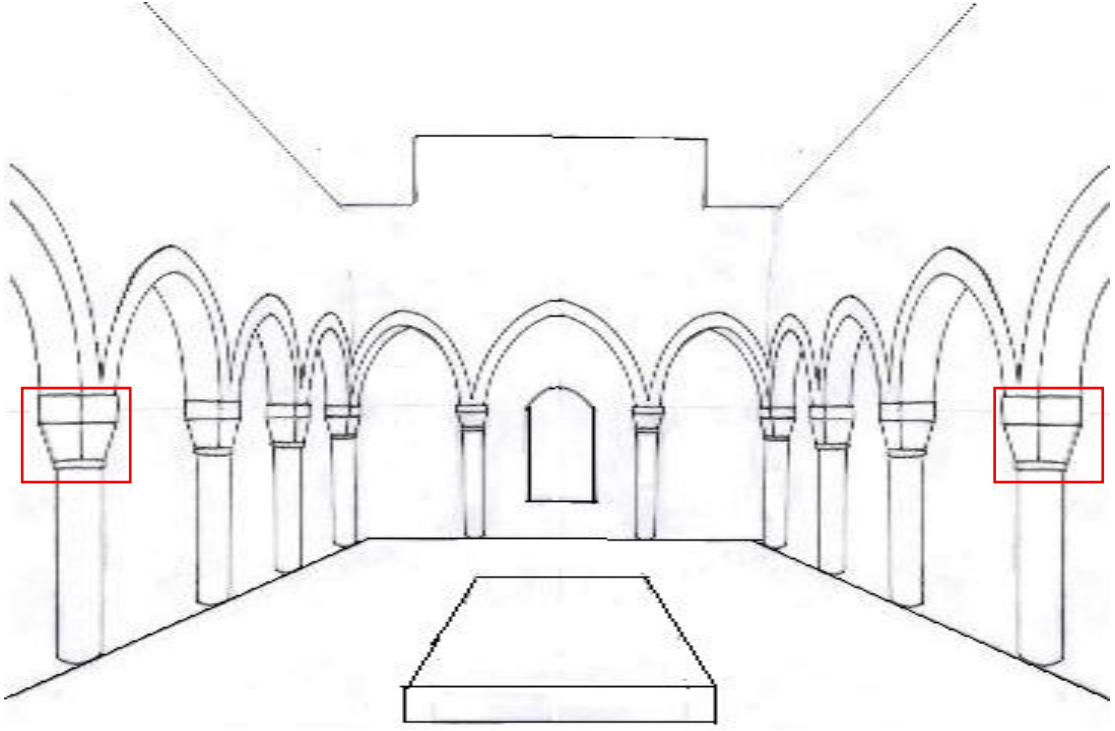

Şekil 51. Taç Kapıdan Avluya Girişte Soldan 2. Sütun Başındaki Kartal Figürlü Süsleme (Kutan, 2012).

Şekil 52. Taç Kapıdan Avluya Girişte Sağdan 2. Sütun Başındaki Kartal Figürlü Süsleme (Kutan, 2012).

Kartal figürlü sütun başında görülen süsleme unsurları diğer kartal figürlü sütun başlarında da aynıdır. Sağdaki ve soldaki 5. revak sütun başlarının süslemesinde yine kartal motifi uygulanmıştır. Sadece 2 kartal arasına konulan süslemeler farklılık göstermektedir. İç içe sıralanmış dikine çizgilerle bir motif oluşturulmaya çalışılmıştır. Dikine çizgilerden 2. si üstten başlangıç yerinde yarım daire olarak 2 simetrik şekil oluşturmuştur. Bu dairenin çizgisi kavis yaptıktan sonra aşağı doğru kanatların bitiş yerine dik uzanmaktadır. Kanatların bitiş yerine kadar çizgiler devam etmektedir (Şekil 53).

Şekil 53. Taç Kapıdan Avluya Girişte Sağdan ve soldan 5. Sütun Başındaki Kartal Figürlü Süsleme (Kutan, 2012).

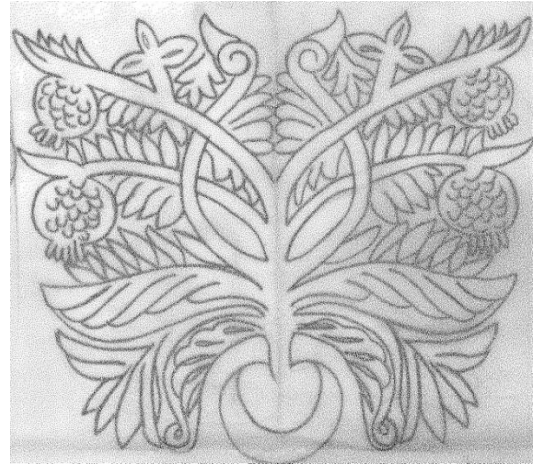
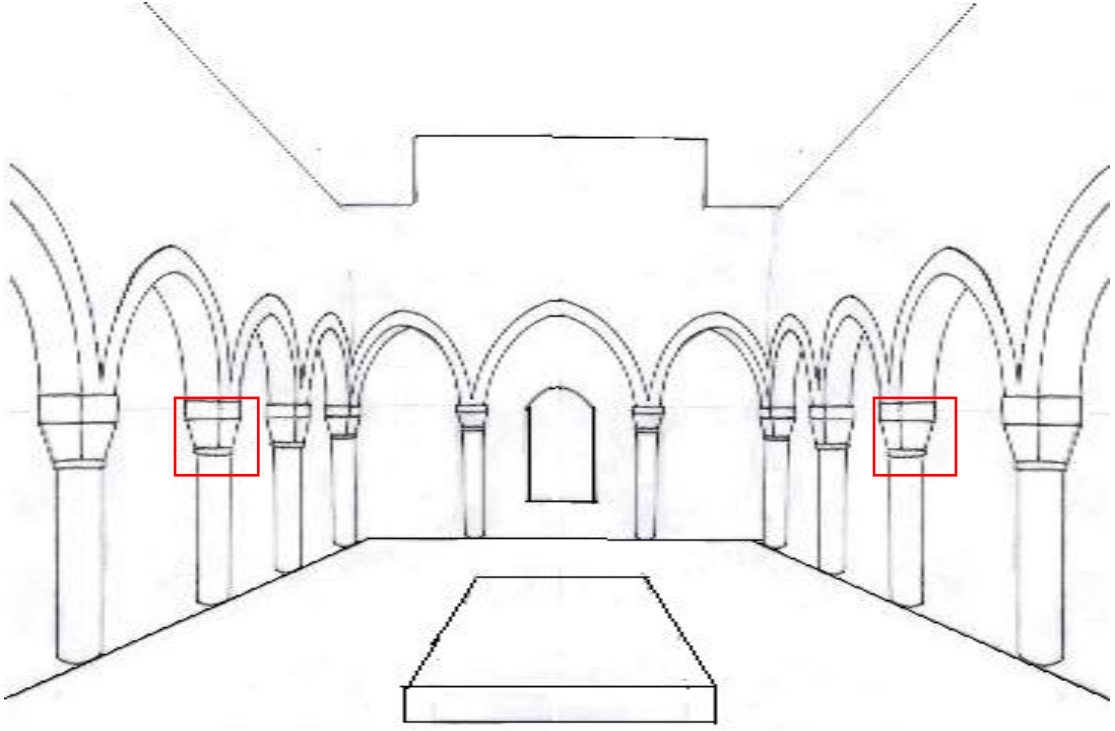
Avluya giriş kapısının sağında kalan ilk sütun başındaki kartal figürlerinin orijinal olduğu belirlenmiştir (Şaman Doğan, 2008:70). Restorasyonu yapılan diğer kartal figürlü sütun başlarıyla orijinal kartal figürlü sütun başı arasında 711 yıllık bir fark olduğu düşünülürse orijinalin çok yıprandığı, dikkatli bakılırsa detaylarının seçilebildiği görülmektedir (Şekil 54).

Şekil 54. Kartal Figürü süslemeli Orijinal Sütun Başı (Kutan, 2012)

5.1.1.2. Dünder Bey Medresesi Avlusundaki Bitkisel Süslemeli Sütun Başları

Taç kapıdan avluya girildiğinde sağ ve solda 4. revak sütunlarının başında Haşhaş-nar süslemesi bulunmaktadır. Sütun başı üzerinde iç içe geçmiş yaprak ve dallar yanlara doğru sarkıtılmıştır. Dalların uçlarında nar-haşhaş benzeri motifler bulunmaktadır. Nar-haşhaşların arasında çok tırtıklı yapraklar görülür. Motifin ortasında yanlardan içe doğru kavis yaparak kıvrımlanmış 2 dal görülmektedir. Dalların ucu rumi kıvrımlı bir motifle bitirilmiştir. Uçtaki motifin orta kısmında küçük bir helezon yer almaktadır. Alt bölümün ortasından sağa ve sola doğru sarkıtılmış birer yaprak bulunur. Yaprakların uçları kıvrılarak son bulmaktadır. Sütun başının 4 tarafı da aynı motifle bezenmiştir. Süslemede sağda ve solda dal uçlarına doğru 2'şer adet olmak üzere birbirine paralel durumda haşhaş motifleri yerleştirilmiştir. Yapraklar sağ ve sola doğru birbirine paralel olarak sıralanmışlardır (Şekil 55).

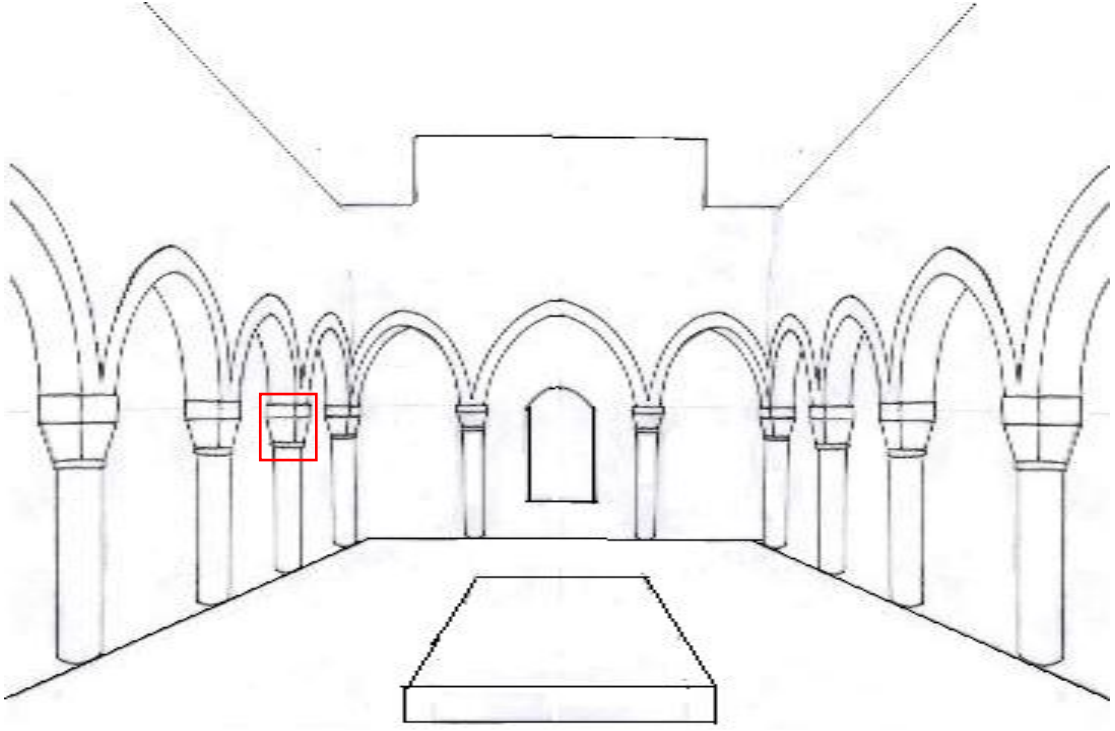
Şekil 55. Taç Kapıdan Avluya Girişte Sağdan ve soldan 4. Sütun Başlarındaki Nar - Haşaş Süslemesi (Kutan, 2012).

Revak sütunlarından 3.sırada yer alan sağ ve solda birer adet restore edilerek onarılmış lotus-palmet motifiyle bezenmiş 2 adet sütun başı bulunmaktadır.

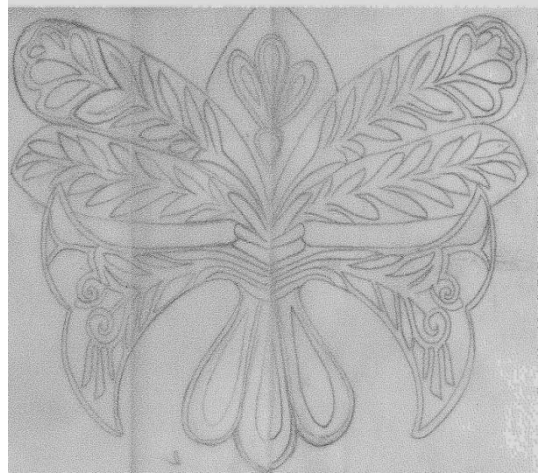
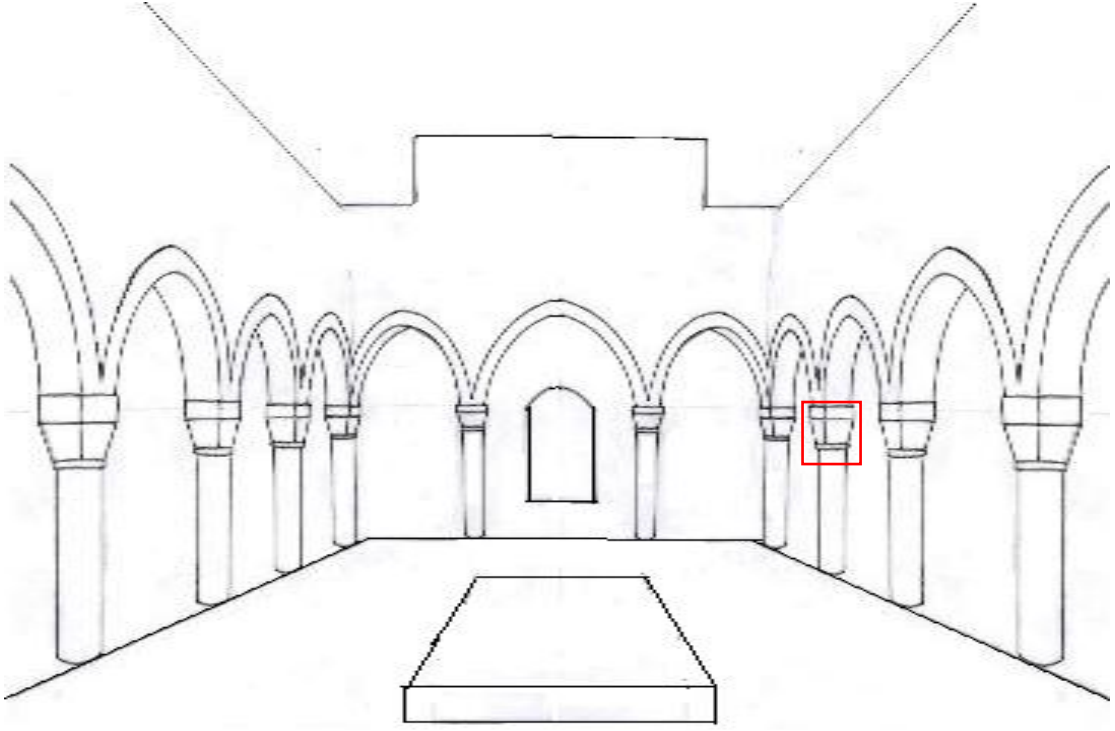
Soldaki süslemede Lotus-Palmet motifinin sağa ve sola doğru yaprakları kıvrımlıdır. Sağ ve solda 3'er yaprak olmakla beraber en altta bulunan yaprak rumiyi andırır bir şekilde aşağı ve yukarı doğru ortadan hafif çatallandırılarak bütün bir yaprak oluşturmuştur. Yaprakların içleri damar görünümünde kabartmalarla

bezenmiştir. En alttaki yaprakların çatallanan orta bölümündeysen rumi benzeri küçük motifçikler işlenmiştir. Tüm süslemeyi ortalayarak en üst kısma rumi motifi tepelik olarak oturtulmuştur. Bu motifin sağ ve solunda yapraklar bulunmaktadır. Tüm süslemenin alt kısmını ortalayarak aşağı doğru uzanan yelpaze şeklinde çizgisel olarak 3'e bölünmüş sap çıkması mevcuttur. Alt kısmında dendanlı kıvrımlar uygulanmıştır. Sap çıkması yukarı doğru daralarak sanki ortada toplanarak bağlanmış gibidir. Sap çıkmasının bittiği yerden 3'er yaprak sağa ve sola kıvrımlı olarak yanlara doğru üst üste sıralanmıştır. Sütun başının 4 tarafında bu süsleme işlenmiştir (Şekil 56).

Sağdaki lotus-palmet motifinde bir önceki anlatılan lotus-palmet motifinin özellikleri bulunmakla beraber bu bilgilere ek olarak orta kısımda yelpaze gibi açılan 3 damla görülür. 3 damlanın altında yaprakların tam ortasında tek bir damla yer alır. 3 damla bu tek damladan çıkıyor gibi işlenmiştir. Bu süslemede alttaki yapraklar ortada birleşerek bağlanmış gibi görüntü oluşturmuşlardır (Şekil 57).

Şekil 56. Taç Kapıdan Avluya Girişte Sağdan 3. Sütun Başındaki Lotus -Palmet Süslemesi (Kutan, 2012).

Şekil 57. Taç Kapıdan Avluya Girişte Soldan 3. Sütun Başındaki Lotus -Palmet Süslemesi (Kutan, 2012).

Avluya giriş kapısının solunda kalan ilk sütun başındaki lotus süslemesinin orijinal olduğu belirlenmiştir (Şaman Doğan,2008:70). Diğer sütun başlarındaki lotus-palmet süslemeleri restorasyonla yenilenmiştir.

Orijinal lotus süslemesi ve restorasyonla yenilenen lotus süslemesi arasında 711 yıllık bir zaman farkı olduğu düşünülürse orijinallerin çok yıpranmış olduğu ve süslemelerin zor seçilebildiği görülmektedir (Şekil 58).

Şekil 58. Lotus -Palmet Süslemeli Orijinal Sütun Başı (Kutan, 2012)

5.1.2. Eyvan Sütun Başlarındaki Süslemeler

Avlu içerisinde çıkış bölümüne doğru kemerli bir eyvan bulunur. Eyvan kemerinin başlangıç ve bitiş yerinde birer sütun yer almaktadır. Sütunları tamamlayan sütun başlarında Lotus-palmet yaprakları görülür. İki kademeli üst üste oturtulmuş yapraklardır. Alttaki yaprak sırasının alt kısımlarında yukarıdan içe doğru çift taraflı spiraller işlenmiştir. Yaprakların üst kısımlarında ise içe doğru oval kavis yaparak 2 yaprak birleşmiştir. Oval şeklin içerisine rumi tepeliğine benzer bir motif yerleştirilmiştir. Üst kademedeki yapraklarda yine aynı motif özellikleri görülmektedir. Farklı olarak yaprakların tepe bölümlerinde tepelik rumi süslemesi uygulanmamış sadece yaprağın üst ucu sivri bir kavisle bitirilmiştir. Sütun başının tam bitiş yerinden eyvan kemeri başlar (Şekil 59).

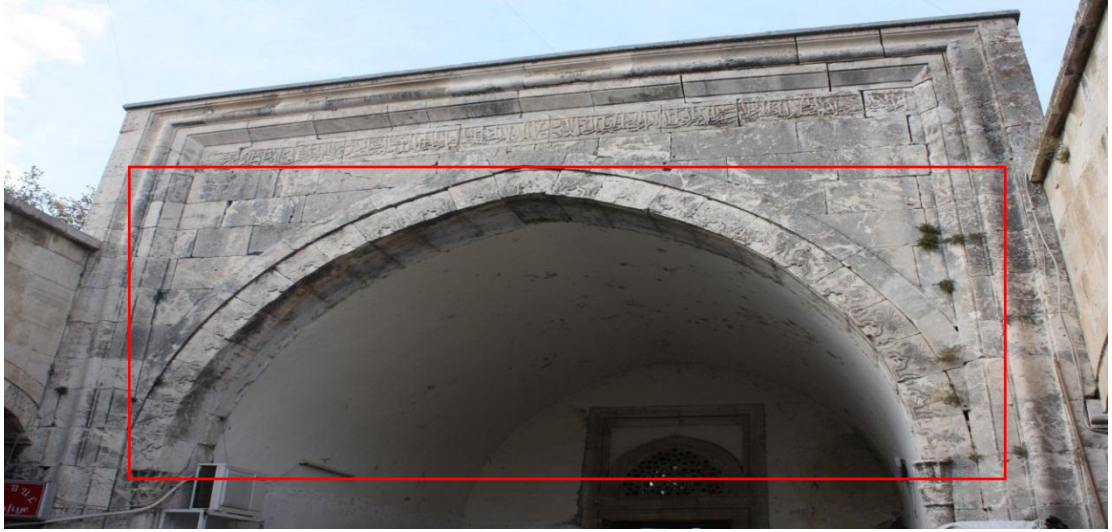

Şekil 59. Lotus – Palmet Süslemeli Eyvan Sütun Başları (Kutan, 2012).

5.1.3. Eyvan Kemerindeki Süslemeler

Kemer üzerinde zencirek şeklindeki palmetler simetrik olarak yerleştirilmiştir. Bu motif kemer boyunca sıralı olarak devam etmektedir. Palmet içerisinde helezonik bir kıvrımla başlayıp sonra hafif aralık bırakılmış ardı ardına sıralanmış şekillendirme göze çarpar. Palmet - Rumi, 2 parçadan oluşmaktadır. İlk ve büyük olan palmet içinde 2 palmet yani uçta bulunan küçük palmet içerisinde geniş

bölüme yerleştirilmiş bir yuvarlak kabartma mevcuttur. Palmetin bitiş noktasında çizgisel bir spiralle motif tamamlanmıştır. Bu palmetler sağ ve sola doğru açılım yaparak simetrik yerleştirilmiştir. Palmetlerin tam ortasından sağa ve sola doğru üst üste bindirilmiş 3 kademeli bir süsleme görülür. Bu süslemenin tam ortasında bir damla yer almakta ve damlanın üzerinde 3 kademedan oluşan çizgiler görülmektedir. Tam ortadaysa küçük bir üçgenimsi şekille süsleme tamamlanmıştır. Motifin başlangıcı yani alt kısmında kenarları ince, ortası geniş 3 şerit sırayla yer almaktadır. Zikzak bordürün tepe noktasına palmetler yerleştirilmiştir. Zikzak bordür derinlemesine oyularak palmet süslemesinin silüetine göre oturtulmuştur (Şekil 60).

Şekil 60. Eyvan Kemerindeki Rumi -Palmet Süslemesi (Kutan, 2012).

5.1.4. Eyvan ve Hücre Kapıları Üzerindeki Süslemeler

İç içe üç çerçevenin ortasına yerleştirilmiş yarım daireden çok bir kubbenin yandan profili gibi görülen pencere alınlığı kapı üzerine yerleştirilmiştir. Kubbe formu içerisinde geometrik motif düzeni yer almaktadır. 8'li ve 6'lı yıldız geçmeleri ile birbiriyle bağlantılı olarak geometrik motif kurgusu oluşturulmuştur. İçleri boş olan geometrik motifler Selçuklu taş oymacılığında çok rastlanılan bir tarz olan ajur tekniğindedir. Medrese içinde yer alan hücre kapılarının üst kısımlarına da aynı süsleme uygulanmıştır. Altı hücre odasının üst kısmında bu geometrik süslemeler görülür. Diğer hücre odalarının üst kısımlarında süsleme yoktur sade bırakılmıştır (Şekil 61).

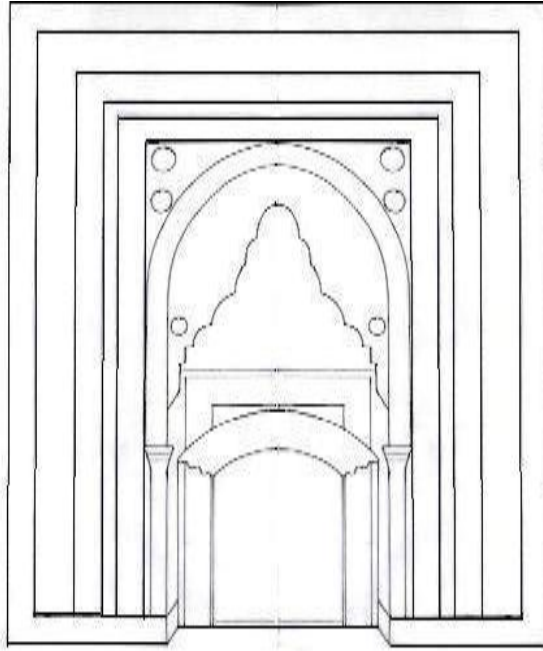
Şekil 61. Eyvan ve Hücre Kapıları Üzerindeki Ajurlu Süsleme (Kutan, 2012)

5.1.5. Taç Kapı

Tüm Selçuklu taç kapılarının genel özellikleri Dünder Bey Medresesi Taç Kapısı'nda görülmektedir. Geometrik süslemeli tek kitabeli ön yüz Taç Kapı'da uygulanmıştır. Nişlerin yerleşim bölümleri ve sütuncelerin yerleşimleri de tüm taç kapılarda görüldüğü gibi yapıyla bütünlük sağlayacak şekilde inşa edilmiştir. Taç Kapı'nın orta kısmında ve yan nişlerde mukarnaslar yer almaktadır. Mukarnas Selçuklu taç kapılarının hemen hepsinde görülen bir özelliktir. Taç kapıda görülen kitabeler ise birçok taç kapıda görülmekle beraber bazı taç kapılarda kitabeye rastlanılmaz (Şekil 62).

Selçuklularda birincil bir anlam yüklenen taç kapı şekillendiği geometrik form içinde bir sonsuzluk ve zaman döngüsü oluşturmaktadır. Dikdörtgen çerçeveye göre şekillenen kapı bloğu 2 ana bölümden oluşmaktadır. Öncelikle sivri bir kemer sonrasında dikdörtgen yayvan kemerli bir girişle oluşturulan süslemeli niş ve mukarnasla çerçevelenmiştir. Üzerinde yoğun süsleme, yazı kuşakları ve küçük mimari öğeler bulunan Taç Kapı adeta bir açık hava heykeli görünümündedir. Taç Kapı yapının diğer süsleme kompozisyonunun orijinini oluşturmaktadır. 13. yüzyılın ikinci yarısında taç kapının iki yanına konumlanan minarelerin kaideleri süsleme alanını genişletmiştir. Taç kapılarda bir gelişim seyri görülebilmektedir. İlk uygulamalardaki yüzeysel süslemeler zaman içerisinde ustalık gelişimiyle beraber yüksek kabartmaya ve hacme verilmiştir. Taç kapıların temel formunun 1217 tarihinde inşa edilen Sivas Darüşşifası'yla şekillendiği kabul edilmektedir (<http://anadoluselcuklumimarisi.com/tas.asp>).

Selçuklu portallerinin kökenleri her ne kadar Anadolu Selçuklu öncesi dönemine ve Anadolu dışı coğrafyalara işaret etmekteyse de 13. yüzyılda Anadolu, portallerin biçimleri ve kompozisyonlarındaki gelişimleriyle mimari bağlamda kendilerine has bir stil yarattıkları ve bu anlamda tekliklerini ve özgürlüklerini ortaya koydukları yer olmuştur. Anadolu Selçuklu Devleti'nin tarihten silinmesinden sonra bile Selçuklu portal tasarımının etkileri hem yakın coğrafyalardaki kültürlerde hem de Selçuklu sonrası Anadolu'da ortaya çıkan kültürlerde izlenebilmektedir (Caner ve Bakırer, 2009: 15).

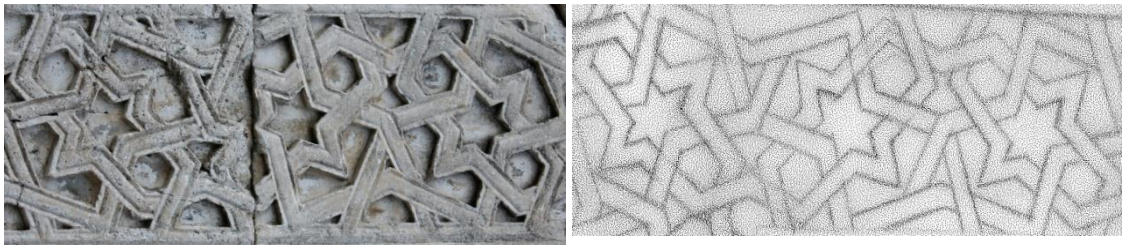

Şekil 62. Dündar Bey Medresesi Taç Kapı Genel Görüntüsü (Kutan, 2012).

5.1.5.1. Dündar Bey Medresesi Taç Kapısındaki Altılı Yıldız Bordür Süslemesi

Taç Kapının ön yüzeyindeki süslemeleri en dıştan içe doğru incelendiğinde en dışta tek sıra halinde sıralanmış olarak Taç Kapısı'nın alın kısmına doğru yükselen yıldız bordürü görülmektedir. Birbirini tekrar ederek sonsuz şekilde devam eden yıldız bordür 6 köşeli büyük ve 5 köşeli küçük yıldızın geometrik çizgilerle

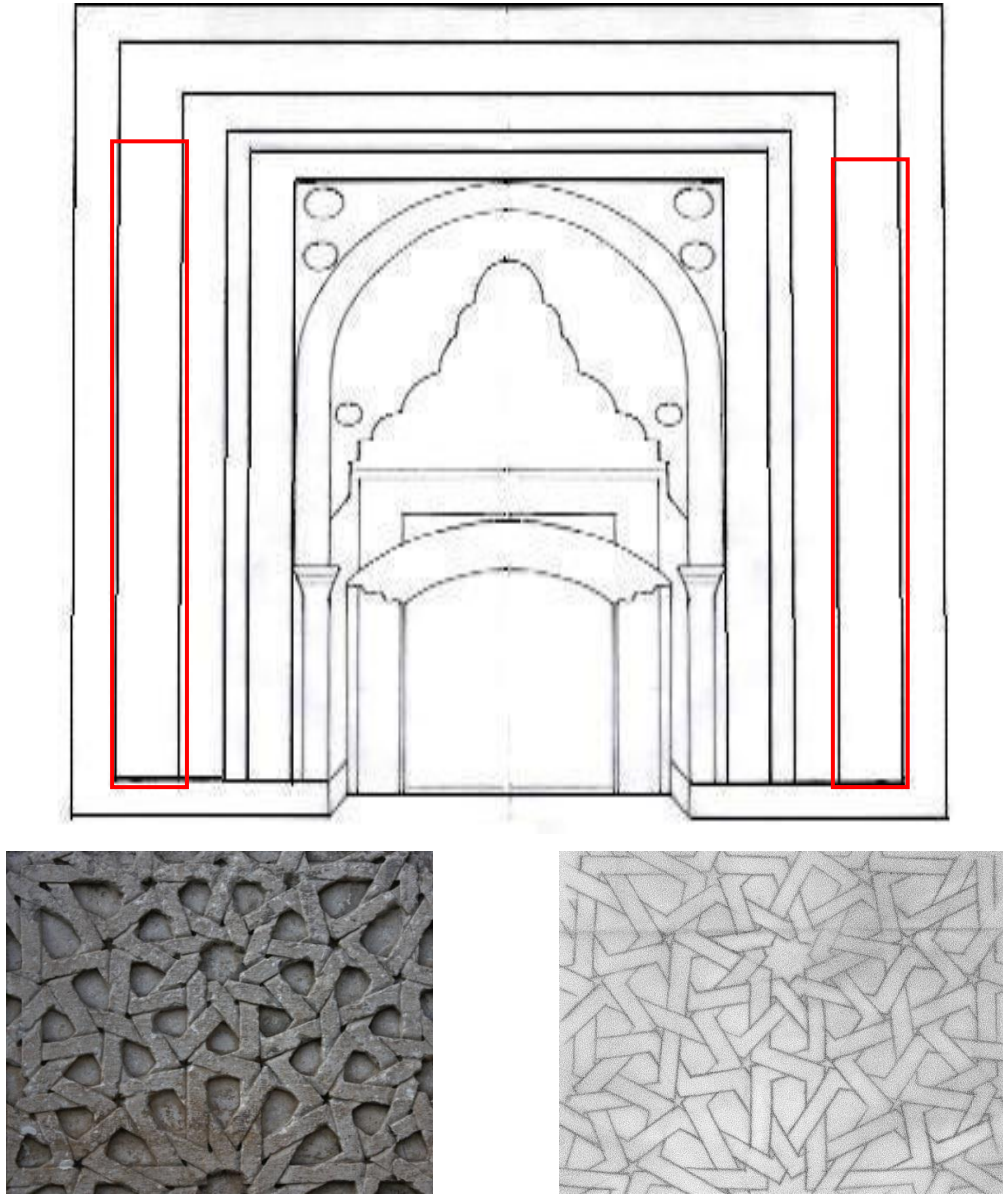
This architectural drawing shows the front elevation of a temple. The central feature is a large, ornate archway (Prabhavali) with a pointed, scalloped top. Inside this arch is a smaller, similar archway. The entire structure is flanked by vertical pillars. Red lines are drawn over the drawing to highlight specific architectural elements: a red rectangle at the top center, a red rectangle at the top right, a red rectangle at the bottom center, and a red rectangle at the bottom right. These red annotations likely correspond to the labels in the adjacent table.

Şekil 63. Taç Kapıdaki Altılı Yıldız Süslemeli Bordür (Kutan, 2012).

5.1.5.2. Dündar Bey Medresesi Taç Kapısındaki On İkili–Dokuzlu Yıldız Bordür Süslemesi

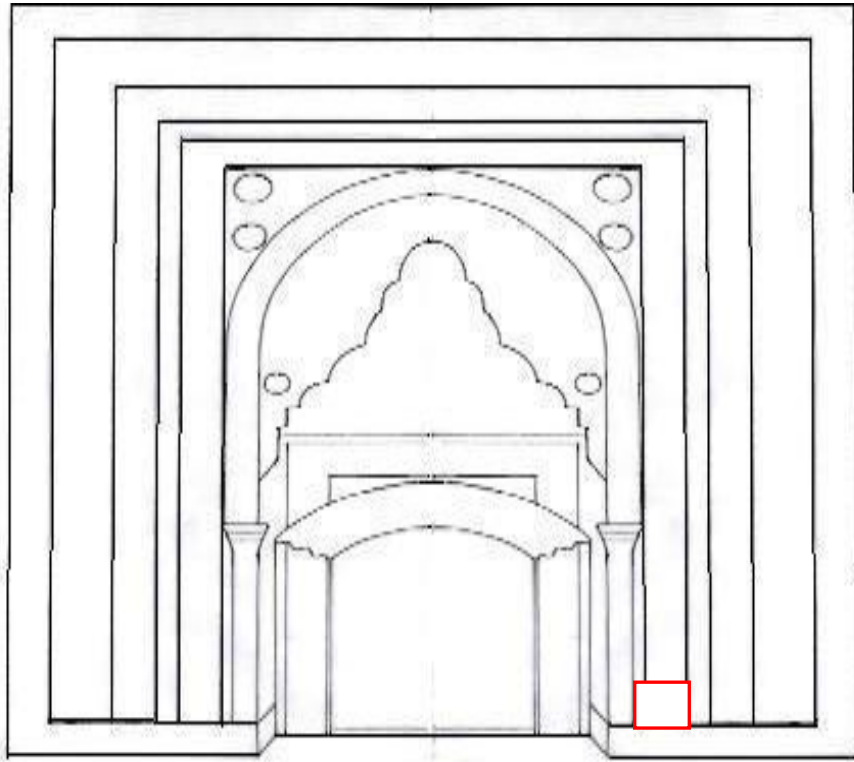
Taç kapı ön yüzünde en dışta ve kitabeden önceki 6'lı yıldız bordürleri arasında kalan 12'li ve 9'lu yıldız geçmelerinden oluşan bordürde, 12'li ve 9'lu yıldızların birleşme yerlerinde de 5'li yıldız oluşmuştur. Taç Kapı yüzeyinde aşağıdan yukarı doğru geniş bir şekilde yükselen bu süsleme sağlı ve soltu olarak 2 tarafa da uygulanmıştır. Taç Kapı'nın altında bu süsleme görülmemektedir (Şekil 64).

Şekil 64. Taç Kapıdaki Dokuzlu ve On İkili Yıldız Süslemeli Bordür (Kutan, 2012).

5.1.5.3. Dündar Bey Medresesi Taç Kapı Kitabe Bölümü Sağ Köşesindeki Rumi - Palmet Süslemesi

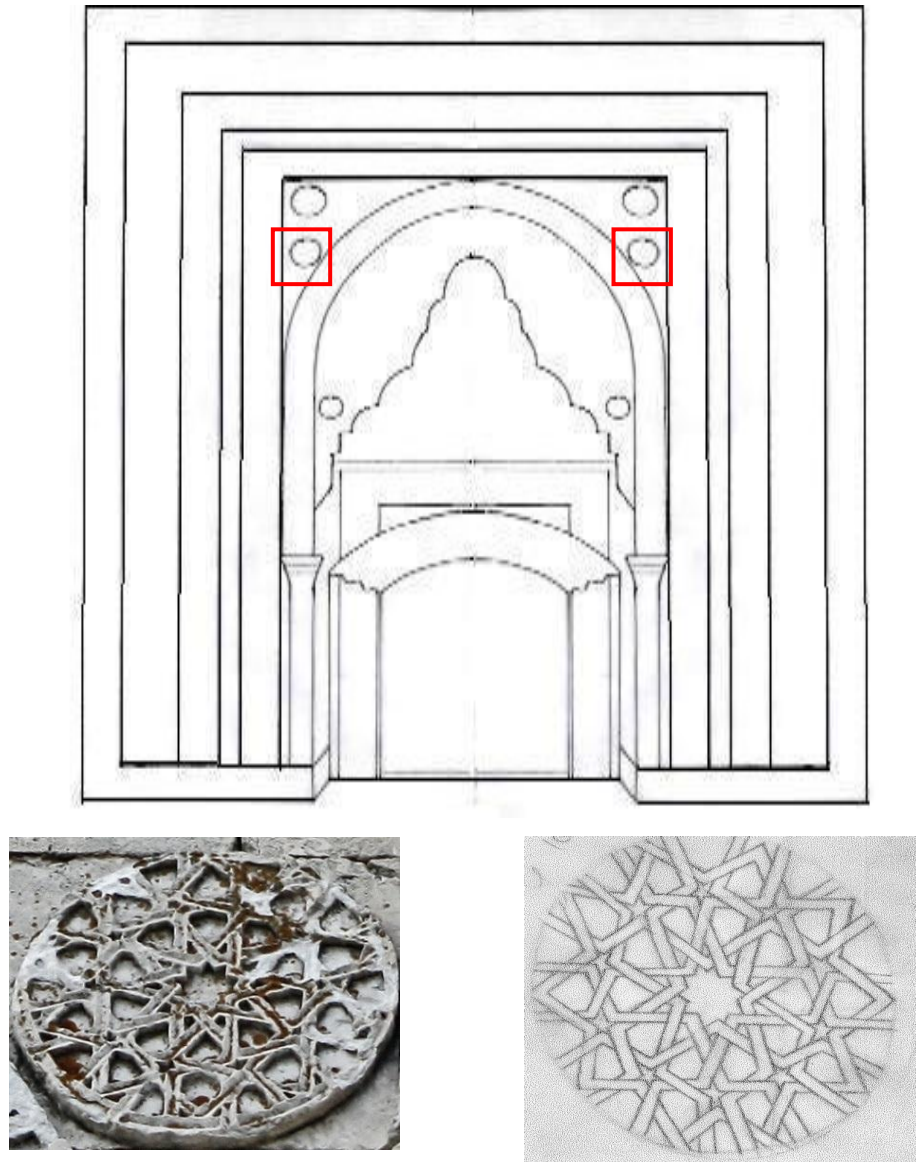
Taç Kapı ön yüzündeki dıştan içe 3 sıra geometrik süslemeden sonra kitabe bölümü oluşturulmuştur. Kitabenin sol bölümünün en alt kısmında harfler arasına yerleştirilmiş küçük bir lotus-palmet motifi vav harfinden çıkış yapmış şekilde oturtulmuştur. Lotus-palmet motifi helezonik kıvrımlı bir dalın ucuna yerleştirilmiştir. Helezonik kıvrımlı dalın üzerinde rumi benzeri kıvrımlı yapraklar yer alır (Şekil 65).

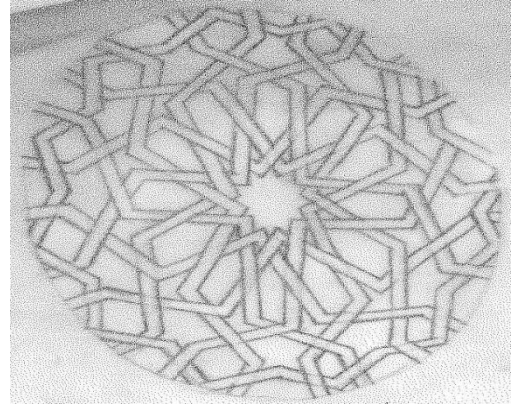
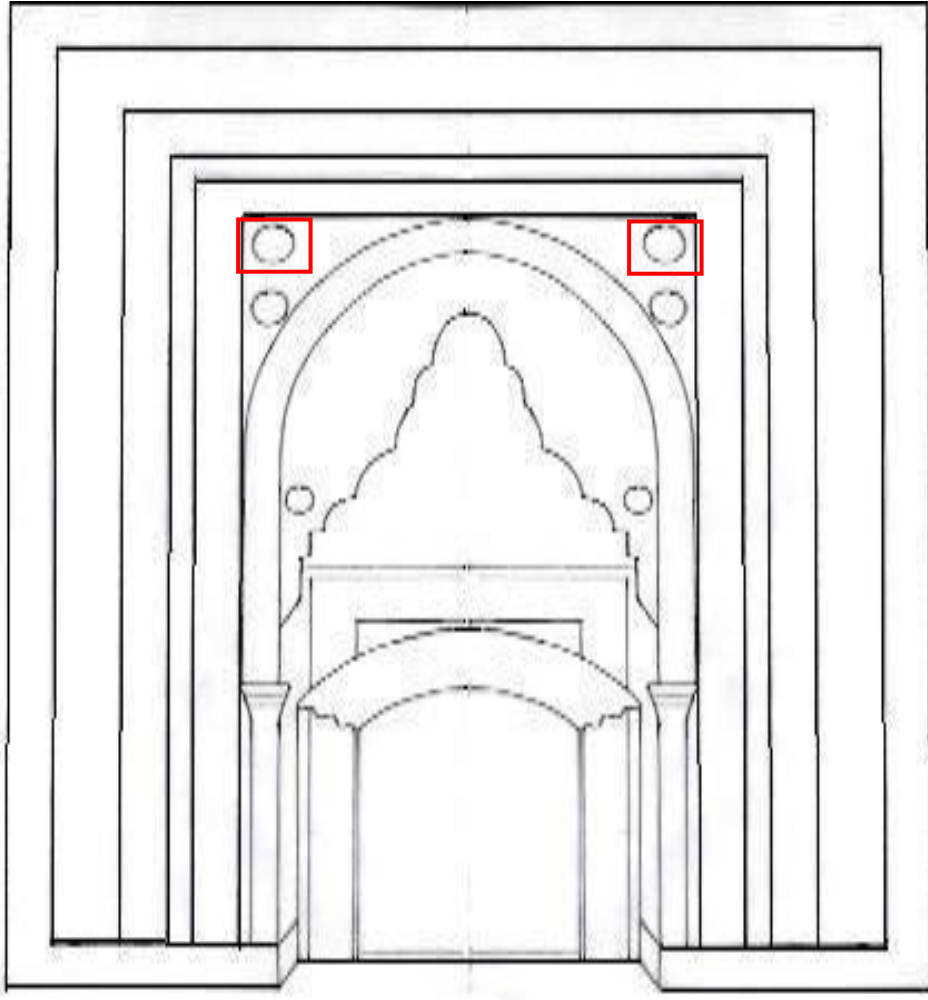
Şekil 65. Taç Kapı Kitabe Bölümü Sağ Köşesindeki Rumi - Palmet Süslemesi (Kutan, 2012).

5.1.5.4. Dündar Bey Medresesi Taç Kapısı Madalyonlarındaki Süslemeler

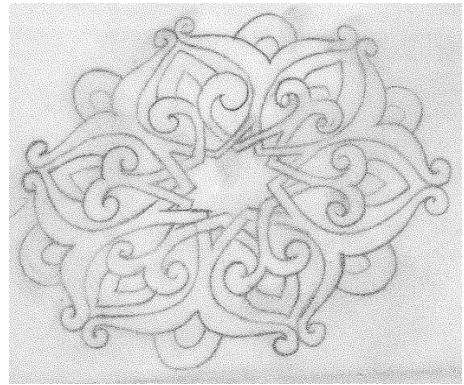
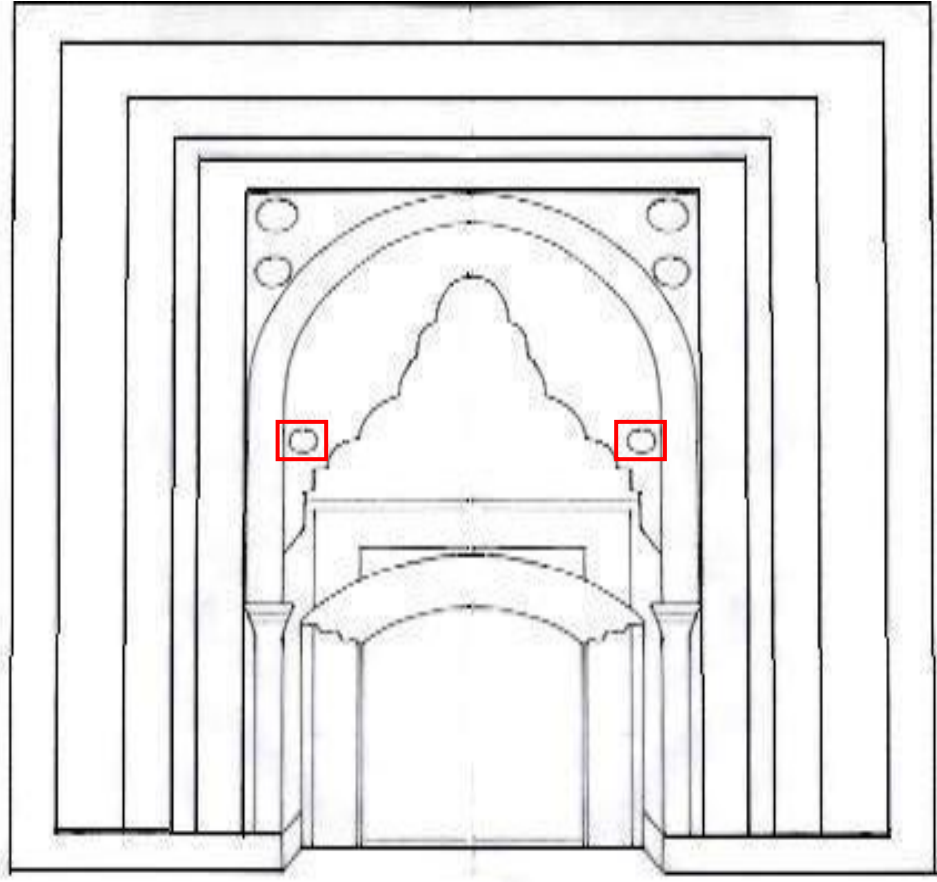
Taç Kapı ön yüz üzerinde kemerle kitabe arasında 1 adet 10'lu ve 1 adet 12'li yıldızdan oluşturulmuş madalyon yer almaktadır. Sağda ve solda alt alta yerleştirilmiş 2 adet madalyon görünümündedirler. Taç Kapı kemeri iç bölümünde mukarnastan önce yer alan başka bir madalyonda ise ortada yıldız oluşturacak şekilde tepelik Rumilerin sap kısımları birleştirilmiştir. Bu madalyon sağ ve solda 1'er adet olmak üzere toplamda 2 adettir (Şekil 66-67-68).

Şekil 66. Taç Kapıdaki Onlu Yıldız Süslemeli Madalyon (Kutan, 2012).

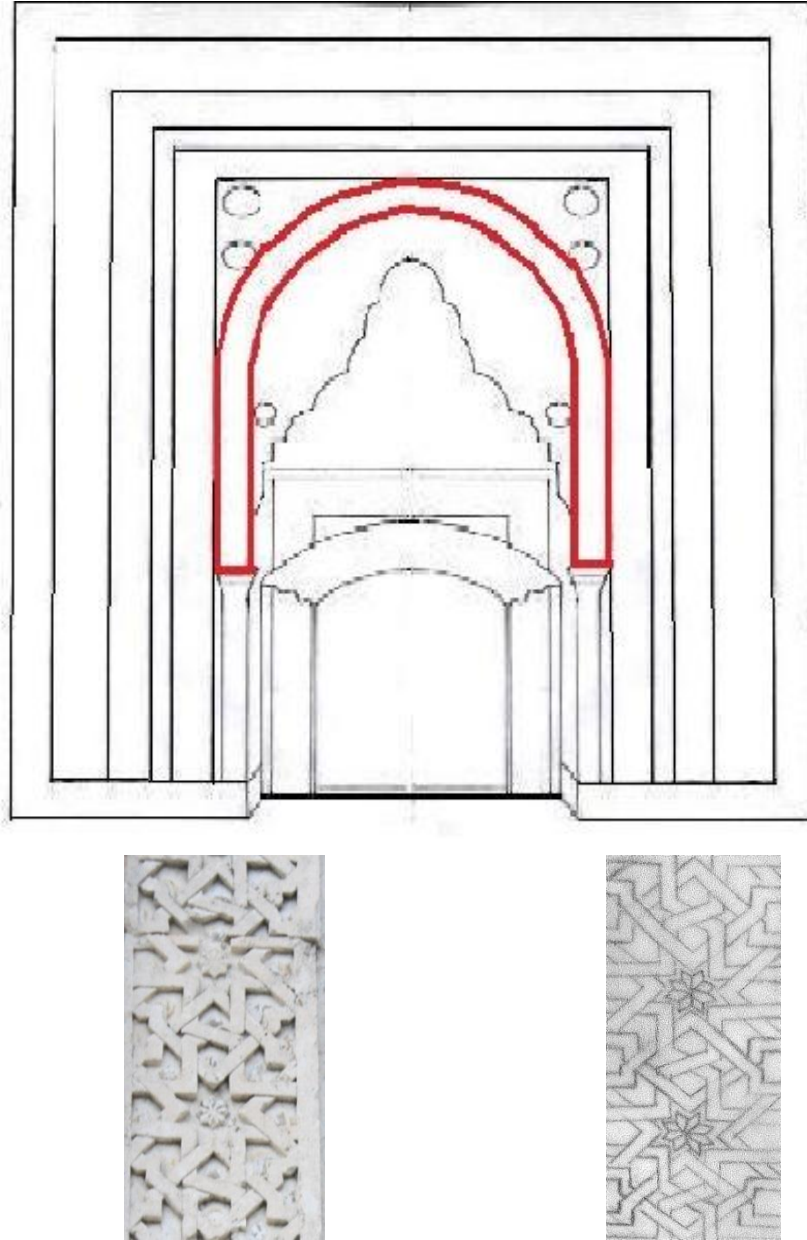
Şekil 67. Taç Kapısındaki On İkili Yıldız Süslemeli Madalyon (Kutan, 2012).

Şekil 68. Taç Kapıdaki Tepelik Rumi Süslemeli Madalyon (Kutan, 2012).

5.1.5.5. Dündar Bey Medresesi Taç Kapı Kemerindeki Sekizli Yıldız Süslemesi

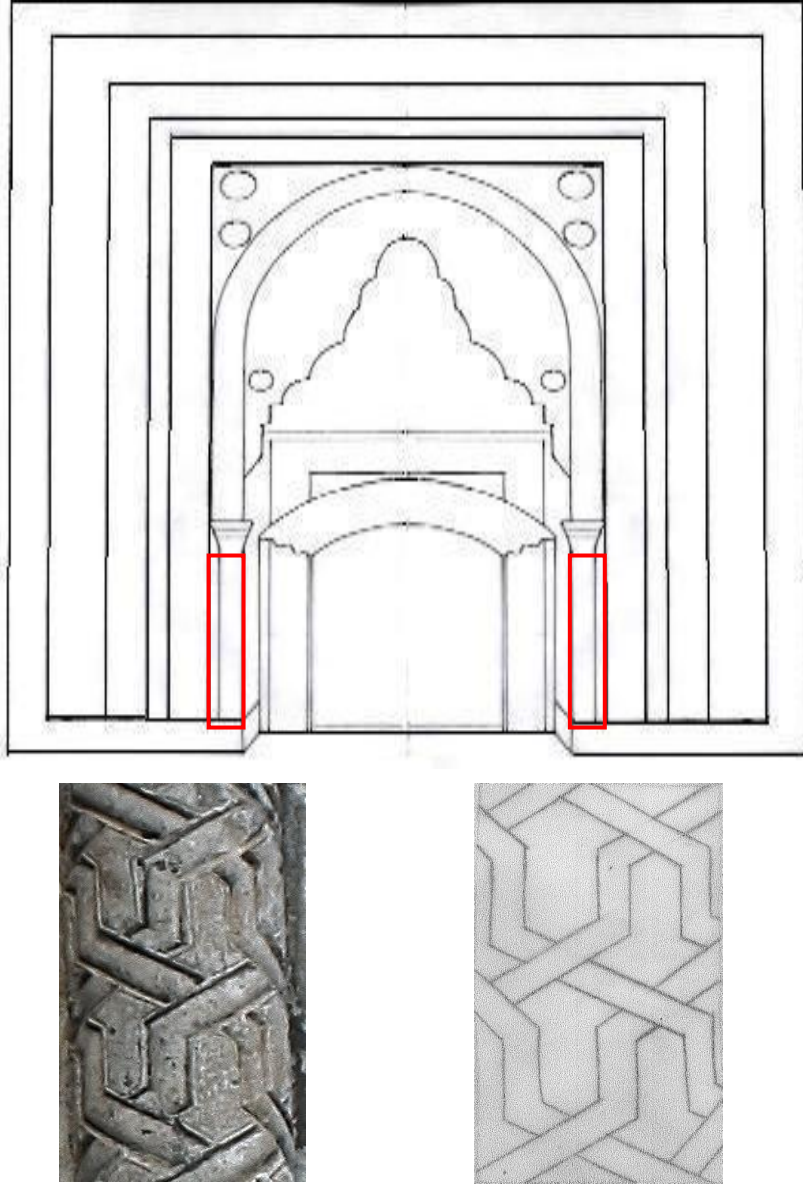
Taç Kapı kemeri üzerinde yer alan bordürde 8'li yıldız motifi işlenmiştir. Kemer boyunca bordür devam etmektedir. 8'li yıldızın ortasında çok sade bir çiçek motifi yer alır. Bu bordürde sanki sınırlandırılmış geometrik süsleme vardır. kemerin enine sınırlarına baktığımızda sağlı sollu yarım yıldızlar görürüz (Şekil 69).

Şekil 69. Taç Kapı Kemerı Üzerindeki Sekizli Yıldız Süslemeli Bordür (Kutan, 2012).

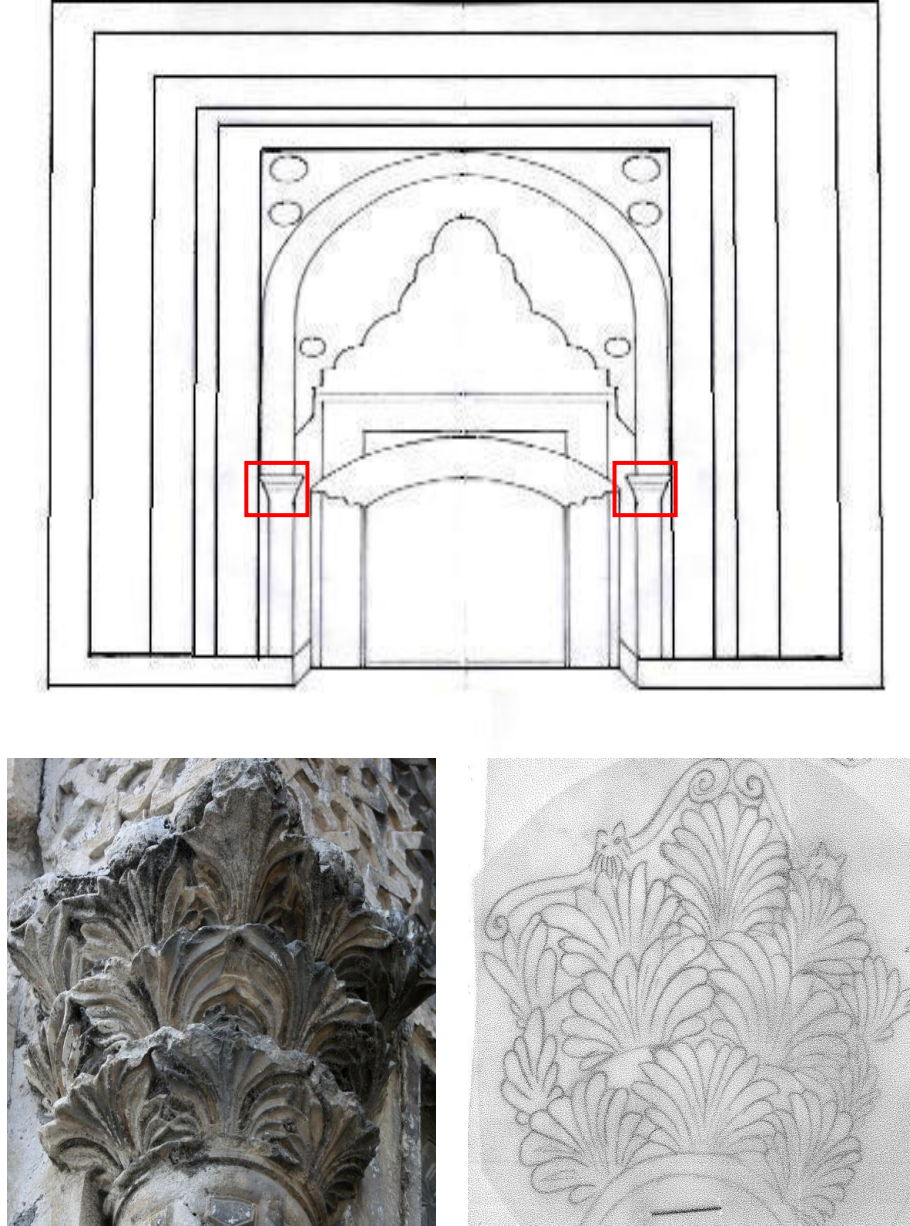
5.1.5.6. Dündar Bey Medresesi Taç Kapı Sütun ve Sütun Başındaki Süsleme

Taç kapı yan sütunları sağ ve solda 1'er adet olmak üzere toplamda 2 adettir. Sütunlarda geçmeli zencirek şeklinde yuvarlak sütunu tamamıyla saran bir süsleme görülür. Süslemede çaprazlama olarak birbirini kesen çizgiler ok işaretine benzer bir motif oluşturulmuştur. Ters – düz olarak oluşturulan ok motifi sütunun bitiş yerine kadar devam etmektedir (Şekil 70).

Şekil 70. Taç Kapı Sütunlarındaki Ters – Düz Ok Süslemesi (Kutan, 2012).

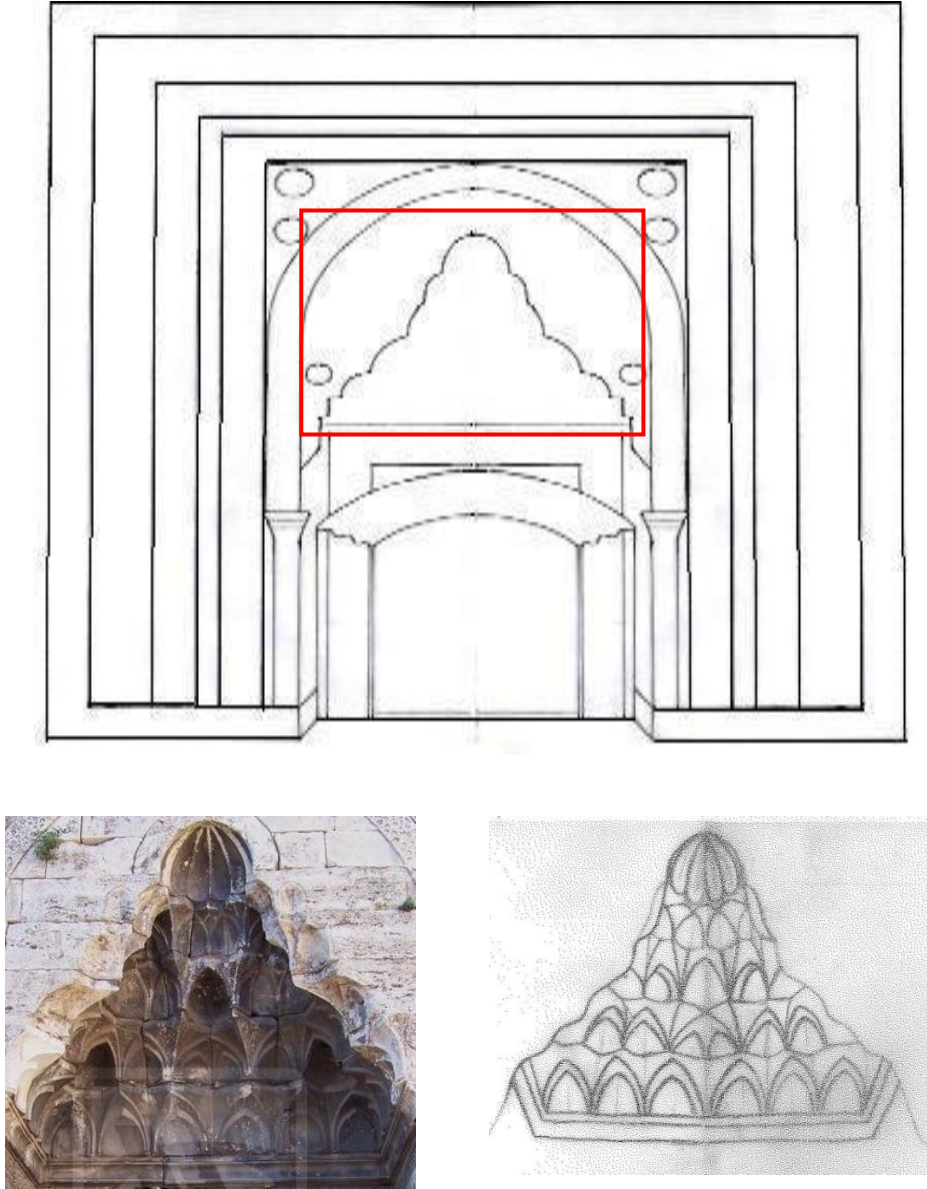
Sütun başında 3 kademe olarak akantus yaprakları yerleştirilmiştir. Yapraklarla kaide arasında enine 2 şerit dolanmaktadır. En üste “V” biçimiyle volüt kompozisyonlu, ortasında aslan başı olduğu düşünülen, günümüze tahrip edilmiş olarak ulaşan kabartma bulunmaktadır. Sahibiye Medresesi taç kapı sütun başında da aynı bikisel ve figürlü bezeme görülür (Ögel, 1987: 45) (Şekil 71).

Şekil 71. Taç Kapı Sütun Başlarındaki Süslemeler (Kutan, 2012).

5.1.5.7. Dündar Bey Medresesi Taç Kapı Mukarnas Süslemesi

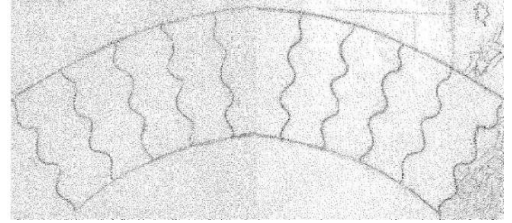
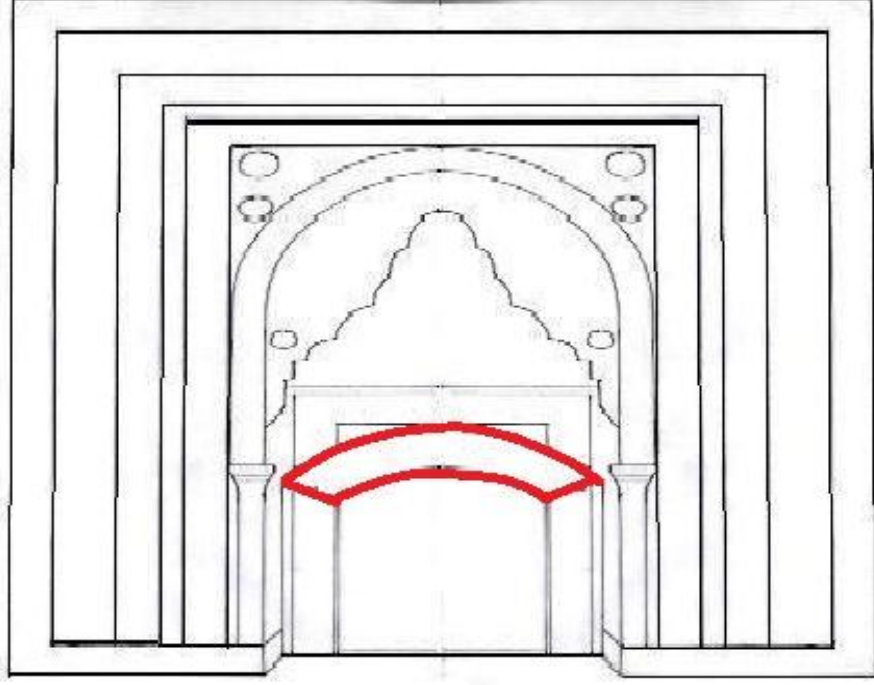
Taç kapı mukarnasının en tepe kısmı, yarım kubbe silüetinde, kabartmalarla küçük bölmelere ayrılmıştır. Üst üste eklenerek genişleyen 4 kademeli mukarnas içerisinde, her kademede çeyrek kubbe gibi kavisli ve sıralı kabartmalar görülür. Bu kabartmalar yukarıdan aşağıya doğru çoğalarak mukarnasın genişleyip açılım yapmasını sağlarlar (Şekil 72).

Şekil 72. Taç Kapı Mukarnas Süslemesi (Kutan, 2012).

5.1.5.8. Dünder Bey Medresesi Taç Kapı Giriş Kapısı Alın Bölümündeki Geçmeli Taşlar

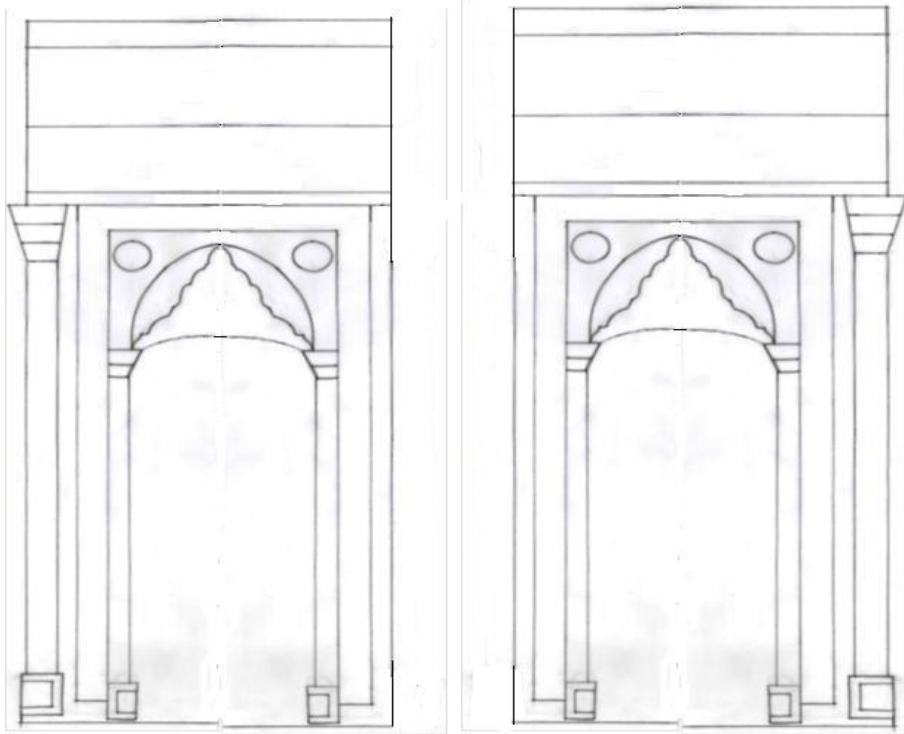
Giriş kapısı üzerinde yer alan renkli taşlar birbirleriyle “s” kıvrımlarla geçmeli olarak birleştirilmiştir. Kapı üzerinde kemer gibi hafif kavisli uygulanmıştır. Taşların renkleri sarı ve beyazdır (Şekil 73).

Şekil 73. Taç Kapı Girişi Alnındaki Renkli Taş Geçmeler (Kutan, 2012).

5.1.5.9. Dünder Bey Medresesi Taç Kapı Niş Bölümlerindeki Süslemeler

Taç Kapı'nın iç bölümünde sağ ve solda karşılıklı olarak oyulmuş nişler yer alır. Taç Kapı'nın küçültülmüş hali gibi bir görünüme sahip olan nişlerde yine Selçuklu karakterini yansıtan süslemeler uygulanmıştır (Şekil 74).

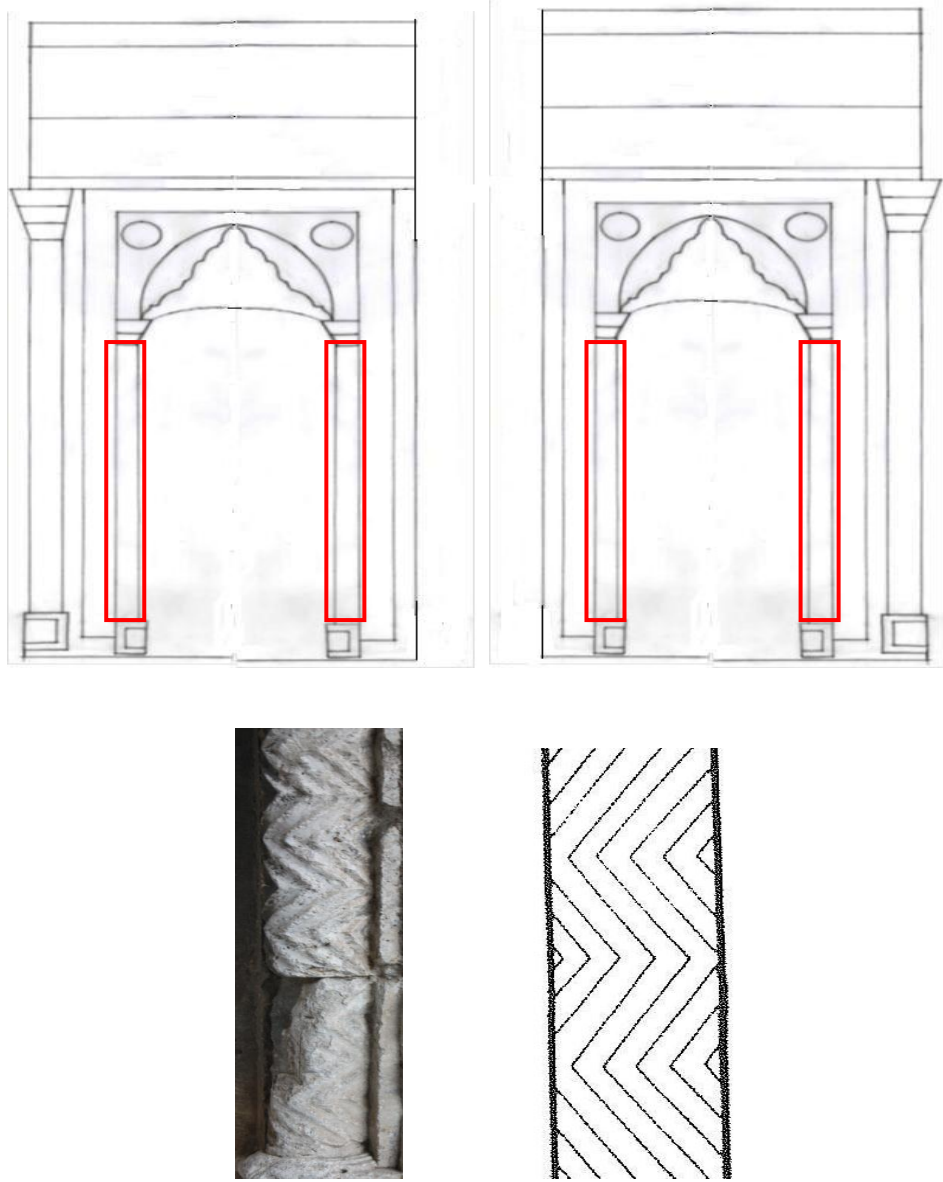
Şekil 74. Taç Kapı Sol ve Sağ Nişlerinin Genel Görünüşü (Kutan, 2012).

5.1.5.9.1. Dündar Bey Medresesi Taç Kapı Niş Sütuncelerindeki Süslemeler

Niş oyuntularının sağ ve sol yanlarında 1'er sütünce yer alır. Sütünce başlarında üst üste 2 sıra halinde akantus yaprakları dizilmiştir. Sütünce kaidesinde zikzak şekilli oyuntular sütünce bitişine kadar devam etmektedir (Şekil 75-76).

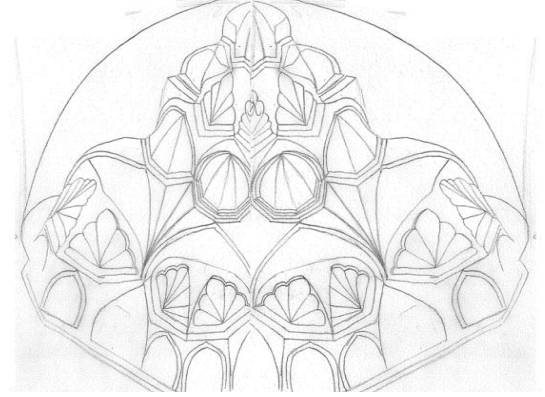
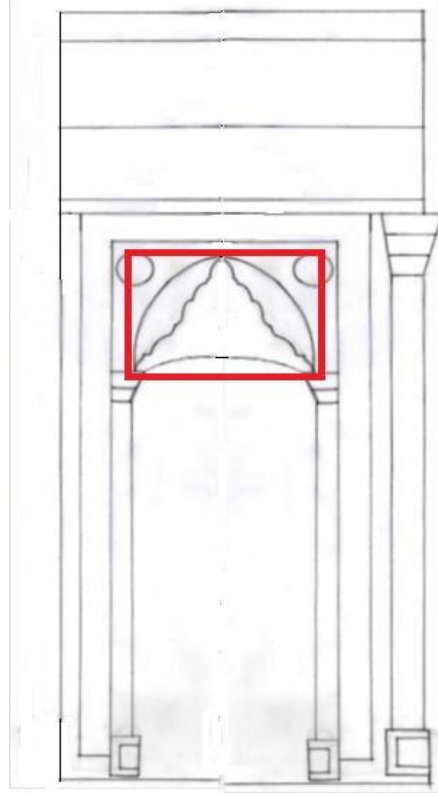
Şekil 75. Taç Kapı Niş Sütünce Başlarındaki Süsleme (Kutan, 2012).

Şekil 76. Taç Kapı Niş Sütuncelerindeki Zikzak Süslemesi (Kutan, 2012)

5.1.5.9.2. Dünder Bey Medresesi Taç Kapı Sağ Niş Mukarnasındaki Süslemeler

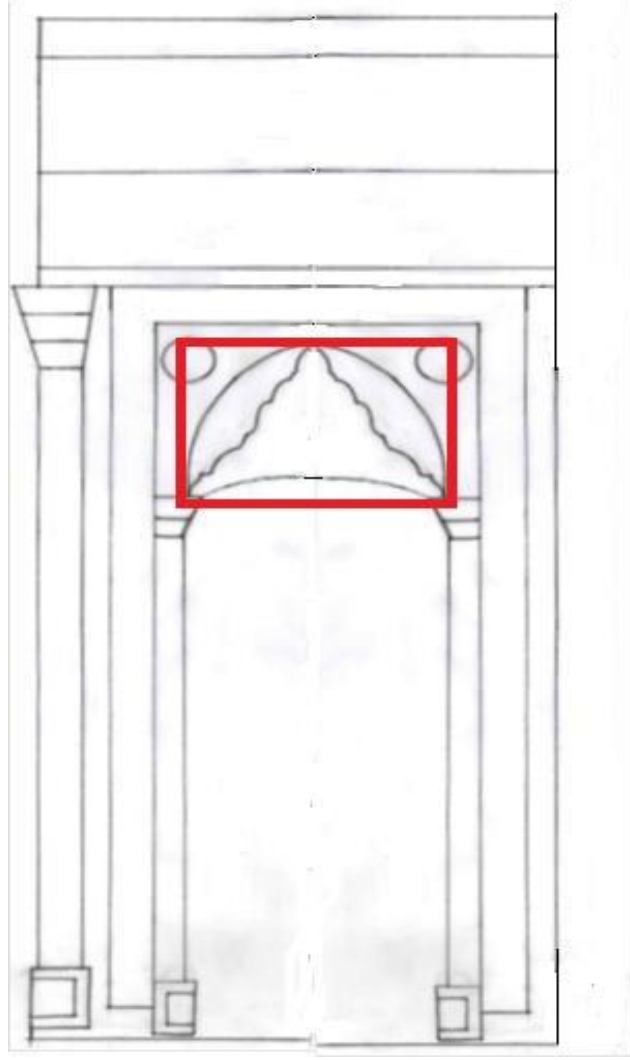
Niş oyuntusunun tepe kısmına doğru mukarnas tarzı oyma yapılmıştır. 6 kademedan oluşan mukarnas içinde 2 kademedan 1 yelpaze açılımı yapmış dendanlı oymalar uygulanmıştır. Bu oymalar simetrik olarak yerleştirilmiştir. Kademe geçişleri arasında tek noktadan çıkıp sonra 3 boyutlu açılım yapan oymalar uygulanmıştır (Şekil 77).

Şekil 77. Taç Kapı Sağ Niş Mukarnas Süslemesi (Kutan, 2012).

5.1.5.9.3. Dündar Bey Medresesi Taç Kapı Sol Niş Mukarnasındaki Süslemeler

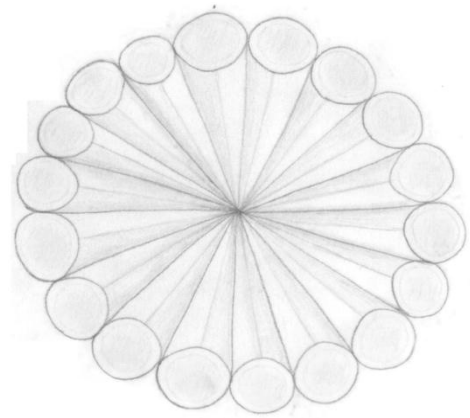
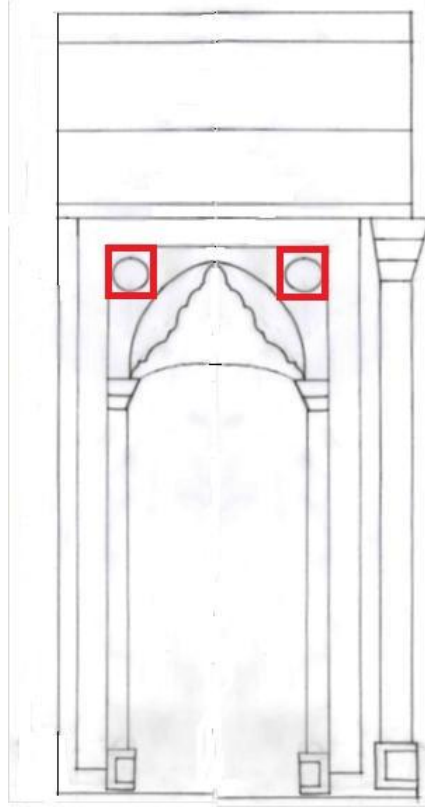
Beş kademedan üç boyutlu olarak oyulmuştur. Sağ niş ile çok benzemekle beraber süsleme detayları ile ayrılır. Tepe noktasından ikinci kademenin sonuna kadar yarım kavisli kendi içinde bölünmüş olarak süslemesiz oyuntular vardır. Üç kademedede yelpaze gibi açılımlı süslemeler vardır (Şekil 78).

Şekil 78. Taç Kapı Sol Niş Mukarnas Süslemesi (Kutan, 2012).

5.1.5.9.4. Dündar Bey Medresesi Taç Kapı Sağ Nişteki Geometrik Çiçek Süslemeli Madalyon

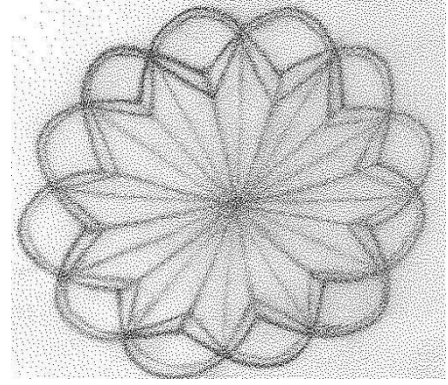
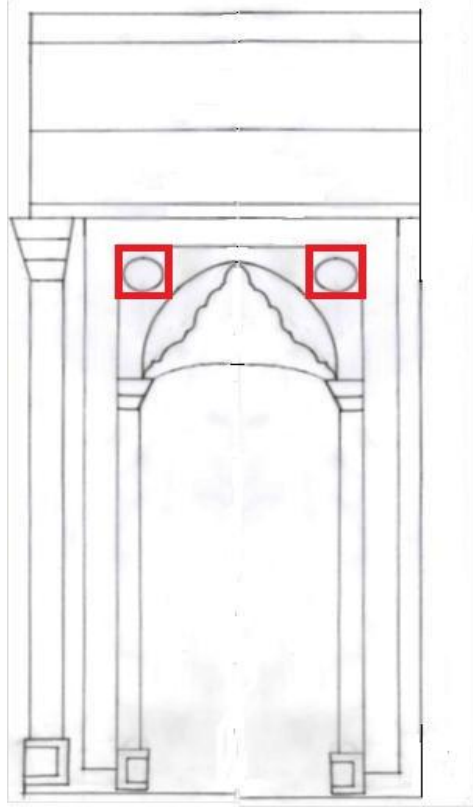
Ortadan dışa doğru genişleyerek açılım yapan çizgilerin bittiği yerde daireler yer alır. Geometrik bir çiçek görünümündeki çiçek sol niş rozeti ile benzerdir. Küçük farklarla birbirlerinden ayrılırlar. Sol niş rozeti içe kavis yaparak derinleşmiştir. Sağ nişte bu olay yoktur (Şekil 79).

Şekil 79. Taç Kapı Sağ Nişteki Geometrik Çiçek Süslemeli Madalyon (Kutan, 2012).

5.1.5.9.5. Dündar Bey Medresesi Taç Kapı Sol Nişteki Geometrik Çiçek Süslemeli Madalyon

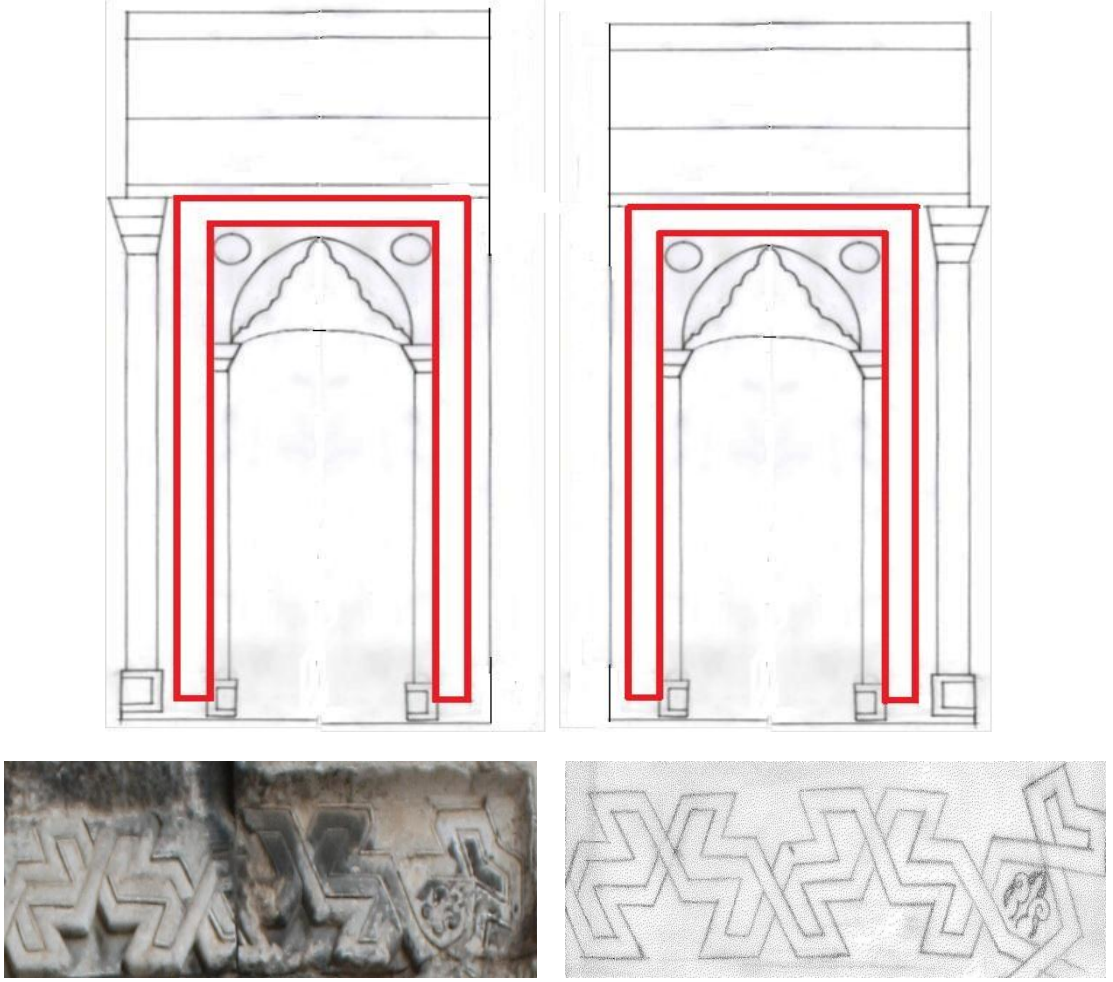
Mukarnasın alın bölümünde içten dışa doğru açılım yapan geometrik şekilli çiçek süslemeli rozet bulunur. Zikzaklı bir kapamayla açılım sonlandırılmıştır. Zikzakların tepe noktalarında çıkış yapan dendanlarla rozet tamamlanmıştır. Rozet merkeze doğru yükseltisi eğimli bir daire içerisine yerleştirilmiştir. Sütuncelere paralel olarak aynı hizada başlatılmıştır (Şekil 80).

Şekil 80. Taç Kapı Sol Nişteki Geometrik Çiçek Süslemeli Madalyon (Kutan, 2012).

5.1.5.9.6. Dünder Bey Medresesi Taç Kapısı Niş Bölümünü Çevreleyen Mekik Süslemeli Bordür

Nişin 3 tarafını çevreleyen zikzak bordür simetrik olarak birbirini takip etmekte, enine çift taraflı yarım yıldız şekli oluşturmaktadır (Şekil 81).

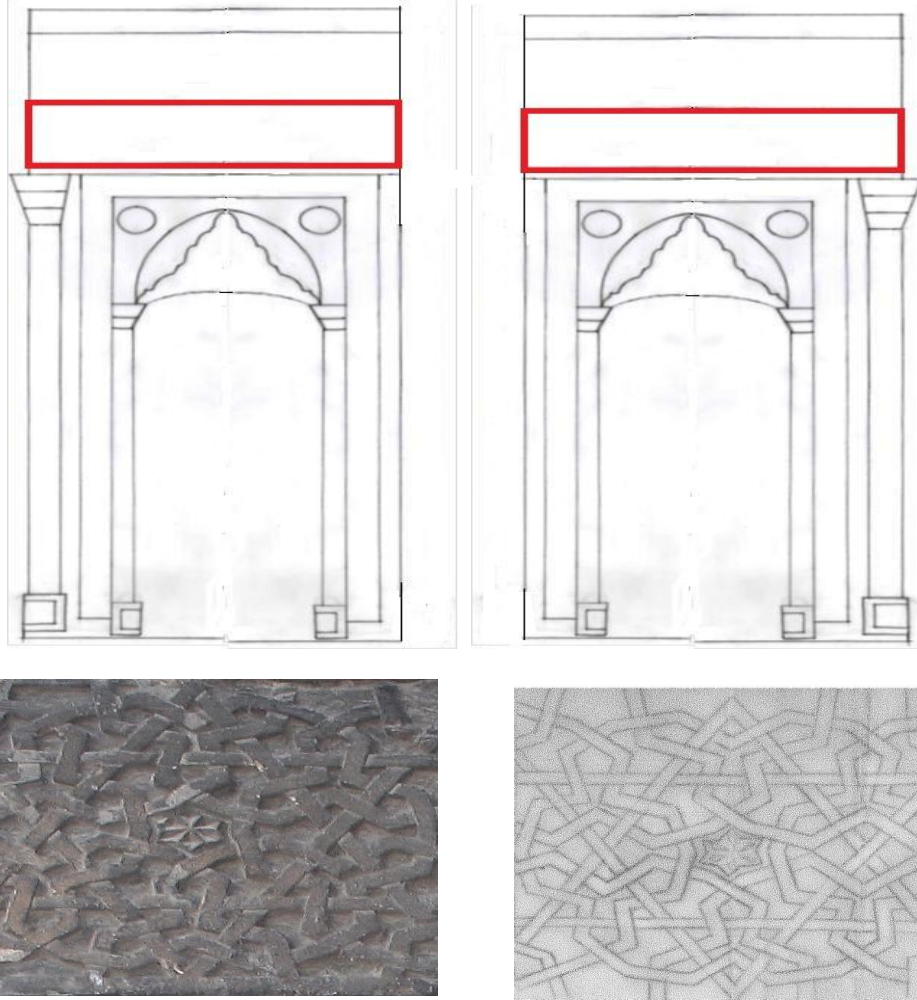

Şekil 81. Taç Kapısı Niş Bölümünü Çevreleyen Mekik Süslemeli Bordür (Kutan, 2012).

5.1.5.9.7. Dünder Bey Medresesi Taç Kapı Niş Alnındaki Sekizgenlerden Oluşan Süsleme

Nişin alın kısmında bulunan süslemede büyük zikzaklarla baklama dilimleri oluşturulmuştur. Baklava dilimlerini kesen birbirine paralel 2 çizgi süslemeyi bölmelere ayrılmış gibi göstermektedir. Baklava dilimleri ve paralel çizgiler arasında geometrik motifler yerleştirilmiştir. Birbirine geçmeli olarak sekizgenler tam

kapatılmadan diğerk bir sekizgeni oluşturmak üzere devamlılığı sağlanmıştır. Uzaktan bakıldığında paralel çizgilerin ve baklava dilimlerinin kesişme noktaları baz alınarak oturtulmuş çiçek yaprağı görünümündeki sekizgenler bütünde geometrik bir çiçek oluştururlar. Bu çiçekler birbirine geçmeli ve eklentilidir. Sekizgenlerden oluşan    eğin ortasında geometrik çok sade k    k bir bitkisel    ek motifi bulunur (şekil 82).

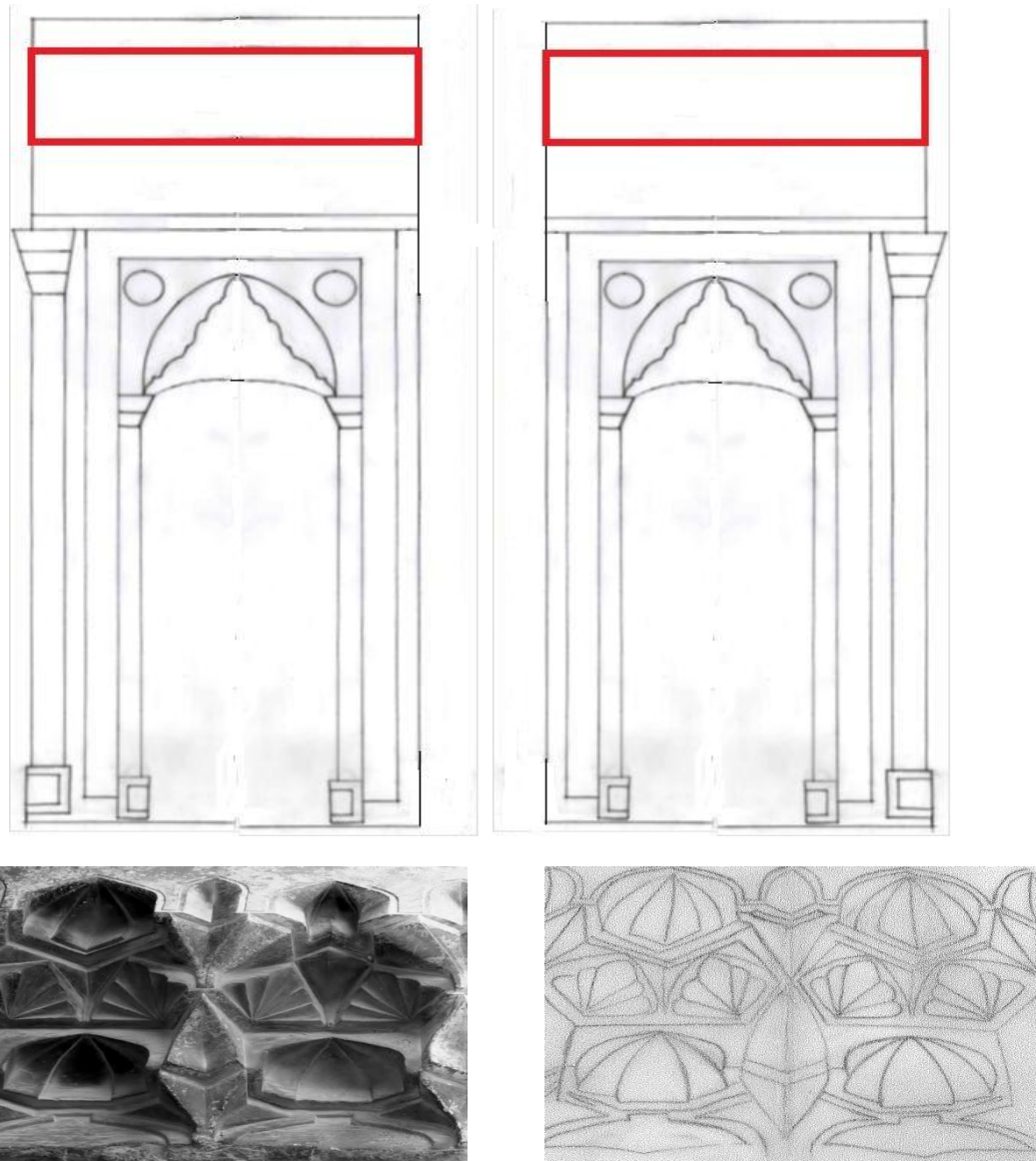

şekil 82. Ta  Kapı Niş Bölümü Alnındaki Sekizgenlerden Oluşan Geometrik Süslemeli Bordür (Kutan, 2012).

5.1.5.9.8. Dündar Bey Medresesi Ta  Kapı Niş Alnındaki Mukarnas Bordür Süslemesi

Niş alnında bulunan diğerk bir süsleme, 3 sıra halinde mukarnasta görülür. Nişin alt kısmındaki mukarnasın devamı gibidir. Alttan ilk kademedede yarım kubbe

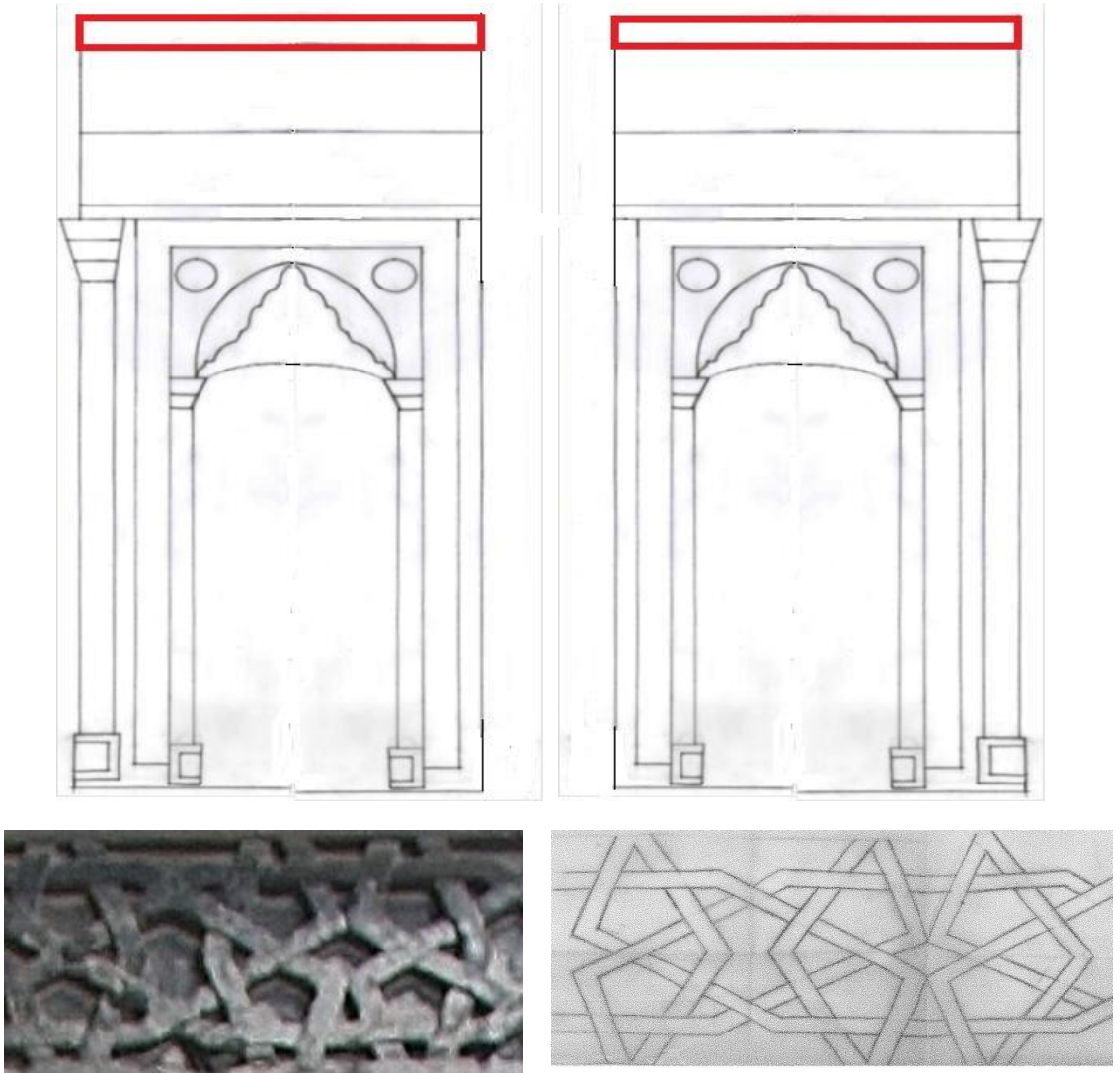
gibi oyuntular içerisinde hafif kabartmalı olarak içe doğru kavislenmiş, bölümlere ayrılmış süsleme bulunur. Bu süsleme en üstteki kısımda da tekrarlanmıştır alttaki bölümde süsleme sürekli tekrarlanarak devamlılığı sağlanmıştır Üst kısımda altta görülen süslemeler ardı sıra uygulanmamış aralara alttan bakınca yarım yıldız şeklini oluşturan daha dar ve oyuntulu süsleme konur. Alt ve üstteki süslemeler arasına çok dar ama derin oyuntulu içe kavisli prizma görünümlü kabartmalar uygulanmıştır. Orta kısımdaki bordür murkarnasda simetrik yelpaze şekilli süsleme görülür (Şekil 83).

Şekil 83. Taç Kapı Niş Bölümü Alnındaki Mukarnas Süslemeli Bordür (Kutan, 2012).

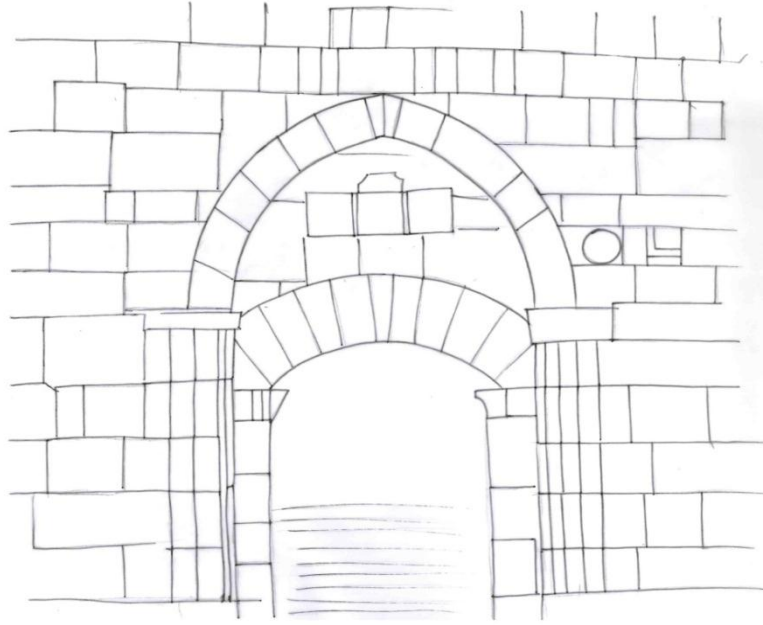
5.1.5.9.9. Dünder Bey Medresesi Taç Kapı Niş Alnındaki Altılı Yıldız Bordür Süslemesi

Niş alnının en üst kısmında bulunan süsleme geometrik geçmelerden oluşturulmuştur. Bordür şeklindeki süslemede birbiri içinden geçen çizgiler 6'lı yıldız motifini oluşturmaktadır. Süslemedeki çizgiler kapatılmadan süreklilik sağlayarak sonsuz bir desen akışı sağlanmıştır. Bu desen akışının sadece bir kısmı alınıp bordür niteliği kazandırılarak uygulanmıştır. Yıldız motifinin sağ ve solunda alt alta simetrik çizgilerden beşgenler oluşmuştur (Şekil 84).

Şekil 84. Taç Kapı Niş Bölümü Alnındaki Altılı Yıldız Süslemeli Bordür (Kutan, 2012).

5.1.6. Dünder Bey Medresesi Sur Kapısı Üzerindeki Minare ve Devşirme Taşlardaki süslemeler

Şekil 85. Dünder Bey Medresesi Sur Kapısının Genel Görüntüsü (Kutan, 2012).

5.1.6.1. Dünder Bey Medresesi Minaresindeki Süslemeler

Medrese ve camiye çevreleyen sur duvarının karşılıklı 2 kapısı bulunmaktadır. Bu kapıların biri üzerinde tek şerefeli Selçuklu tarzı taş işçiliği görülen bir minare yükselmektedir. Minarede şerefenin alt kısmında üçgen prizmalardan oluşmuş 5 sıra

devşirme taşlardan meydana gelen mukarnas yer alır. Sade bir düzende yükselen minare üzerindeki şerefe balkonunda Selçuklu taş işçiliğinden geometrik bir düzenleme görülür. Surla birleşen kısımda küçük pencerecikleri andıran kabartmalar minareyi çerçeveler. Minarenin surla birleşme yerinde minarenin genişliğinde sade bir kemer yer alır (Şekil 86).

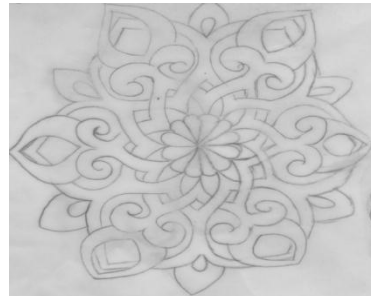
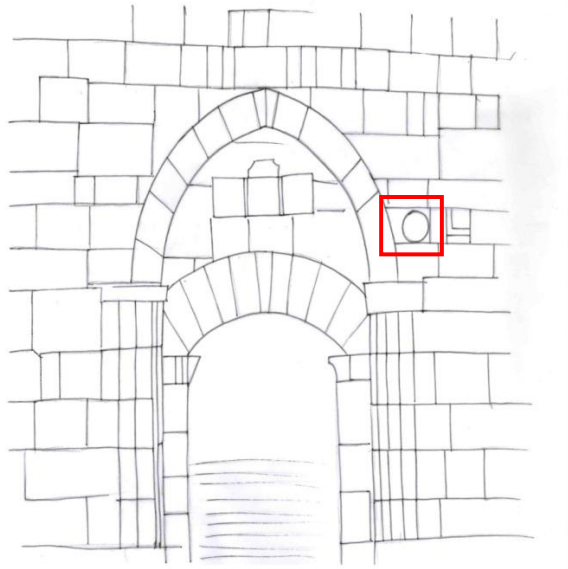

Şekil 86. Sur Kapısı Üzerindeki Minare (Kutan, 2012).

5.1.6.2. Dündar Bey Medresesi Sur Kapısı Devşirme Taşlarındaki Süslemeler

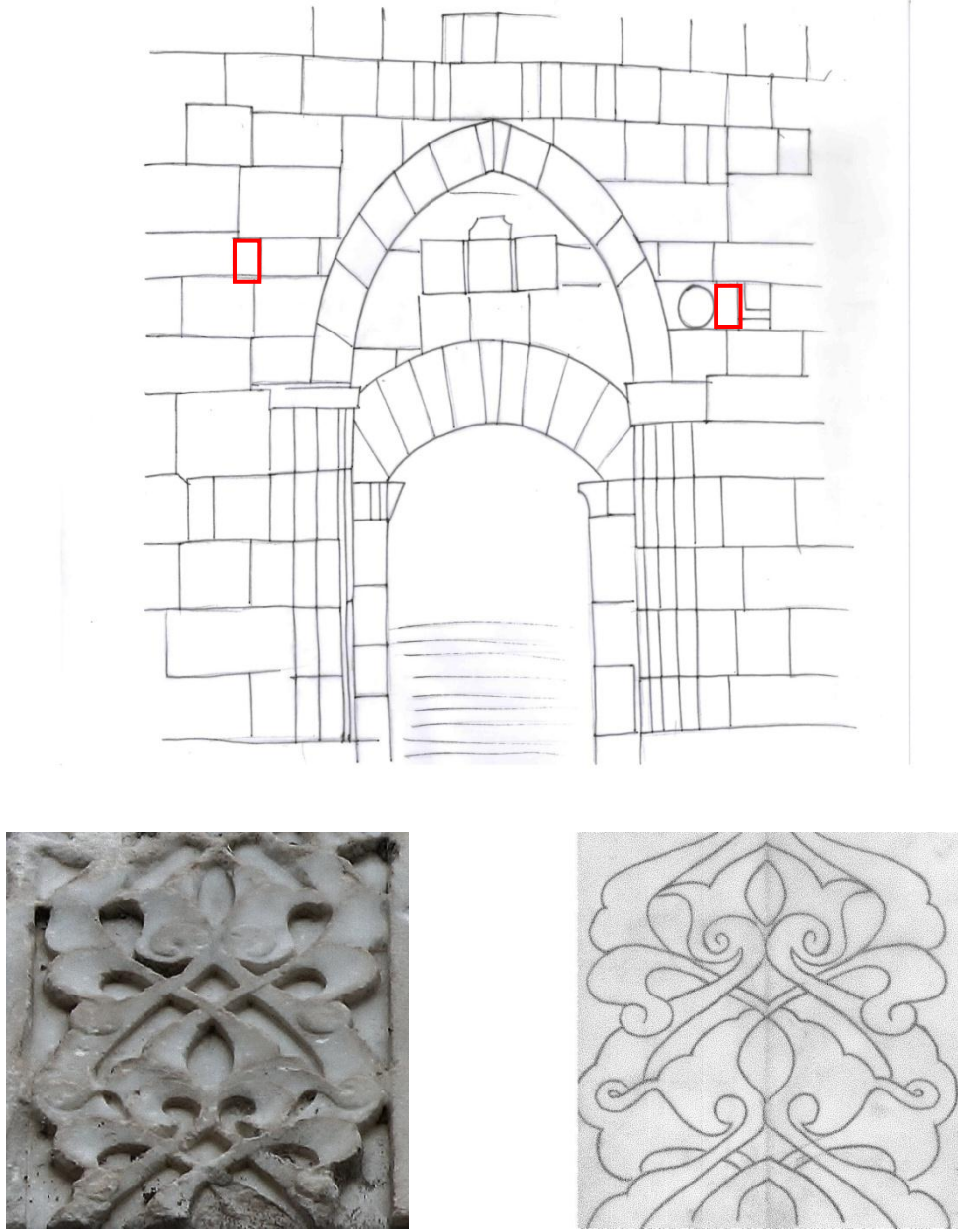
Sur duvarı içerisine yerleştirilmiş kemerli bir kapı yer alır. Bu kapı kemeri üzerine biraz aralık verilerek tekrar bir kemer konulmuştur. Kapı üzerinde ve yanlarında sur duvarları içerisine monte edilmiş çeşitli ve birbirinden farklı süslemelerin bulunduğu taşlar göze çarpar. Taşların devşirme olarak Eğirdir Han'dan getirilip buraya yerleştirildiği düşünülmektedir.

Bu parçalardan 1 tanesi madalyon şeklindedir. İçine yuvarlak olarak birbirini tekrar eden geçmeli palmetler yerleştirilmiştir. Palmetler birbirlerinin içinden geçerek katmerli çiçek görünümü kazanmışlardır. Motifin en ortasında sade ve çok yapraklı bir çiçek yerleştirilmiştir. Bu süsleme sur üst kemerinin sağında yer alır (Şekil 87).

Şekil 87. Sur Kapısı Üzerindeki Palmet Süslemeli Madalyon (Kutan, 2012).

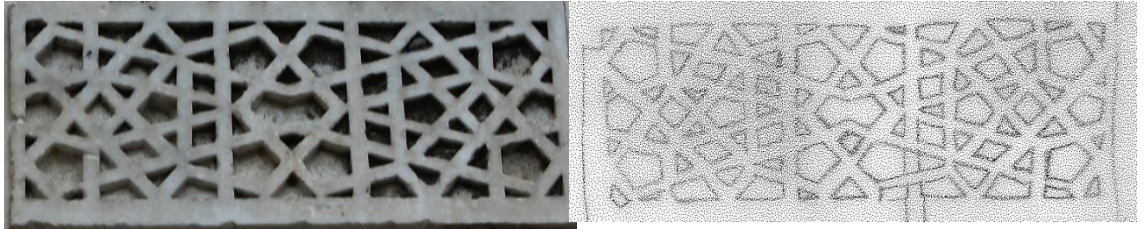
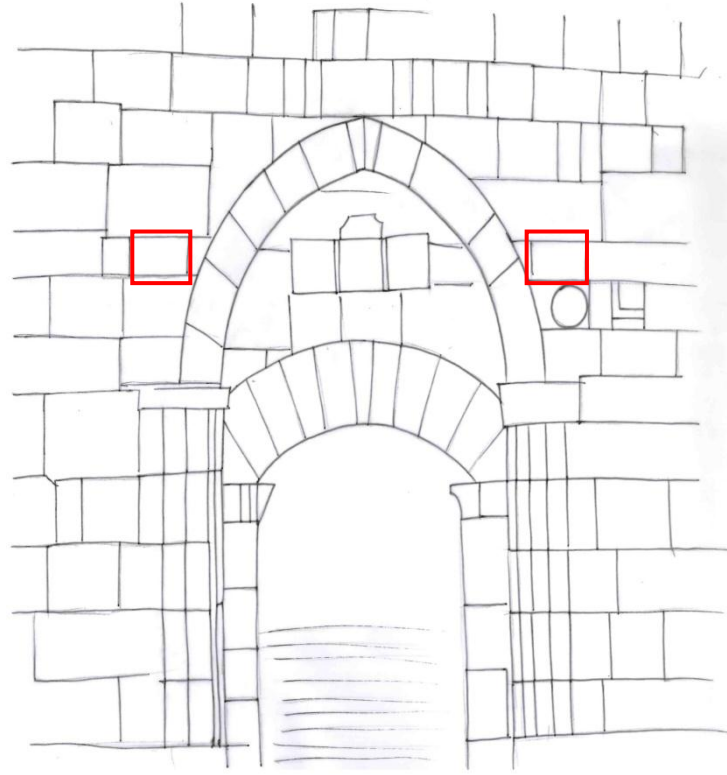
Dikdörtgen taş üzerine yine bordür tarzı yerleştirilmiş rumi süslemesi görülür. İç içe geçerek bir zencirek gibi devamlılığı sağlanmıştır (Şekil 88).

Şekil 88. Sur Kapısı Üzerindeki Birbirine Geçmeli Rumi Süslemesi (Kutan, 2012).

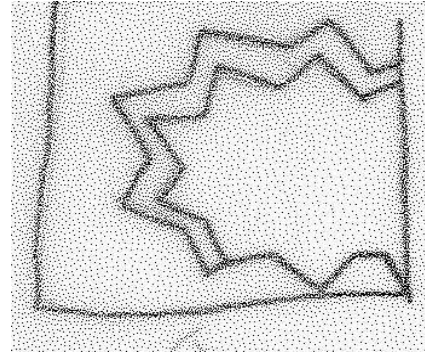
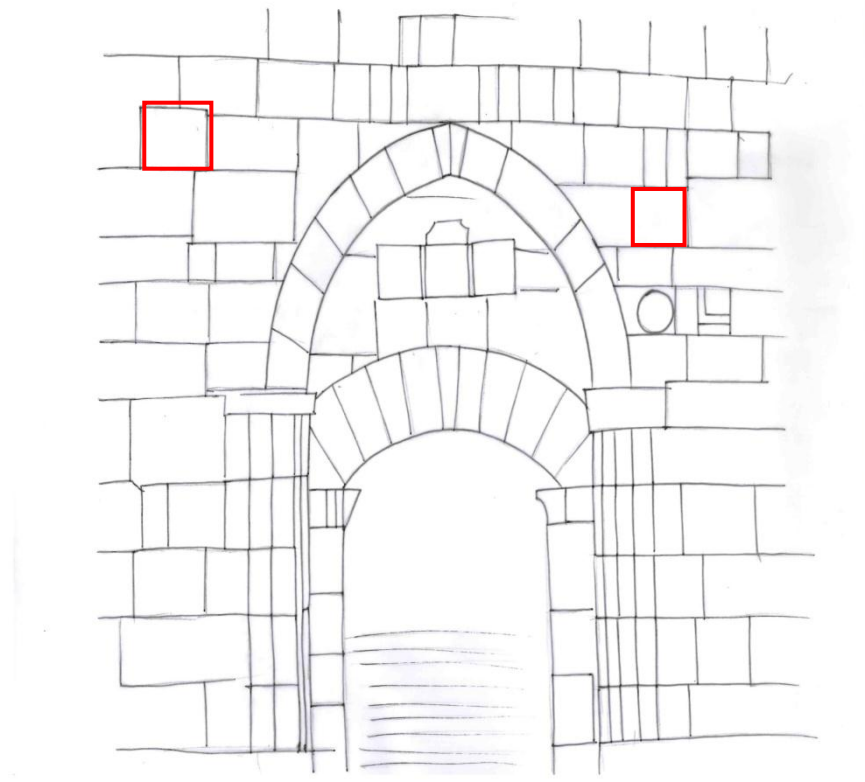
Büyük dikdörtgen bir taş üzerine yine Selçuklu geometrik motiflerinden oluşturulmuş bir süsleme oyulmuştur. Bu süslemede beşgen, üçgen, yamuk, kare, dikdörtgen şekilleri kullanılarak boşluklarla süslemenin ortasında birbirine geçen

beşgen oluşturulmuştur. Simetrik bir süslemedir. Süslemeye uzaktan bakıldığında simetrik 2 yıldız ve köşelerden ortaya doğru daralan fakat birleşmeyen bir görüntü yakalanır. Sur üst kemerinin sağında ve solunda birer adettir (Şekil 89).

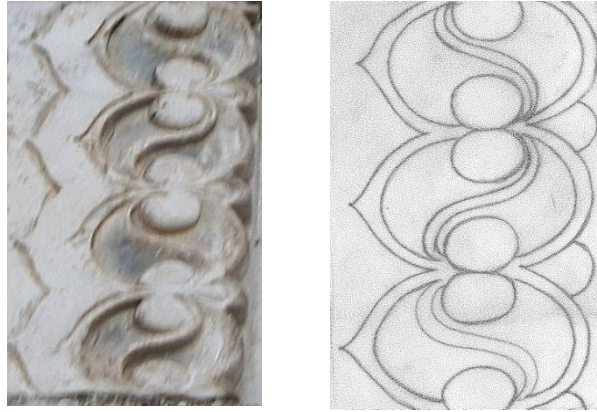
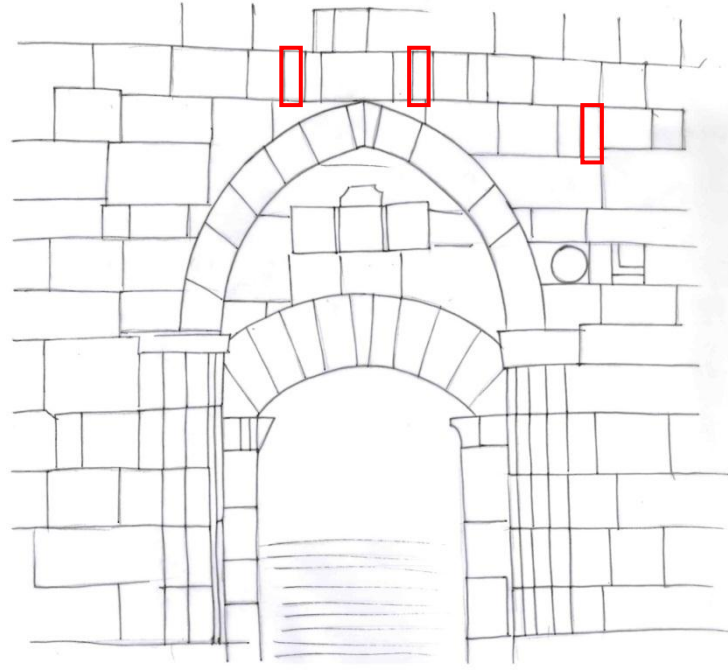
Şekil 89. Sur Kapısı Üzerindeki Geometrik Şekillerden Oluşturulmuş Yıldızlı Süsleme (Kutan, 2012).

Dikdörtgen taş parçası üzerine de içi boş bırakılmış 8’li yıldız motifini işlenmiştir Sur üst kemerinin sağında ve solunda 1’er adettir (Şekil 90).

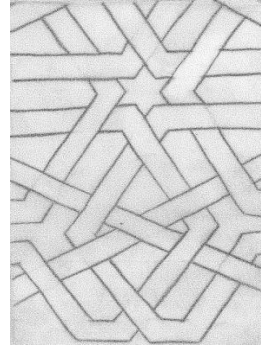
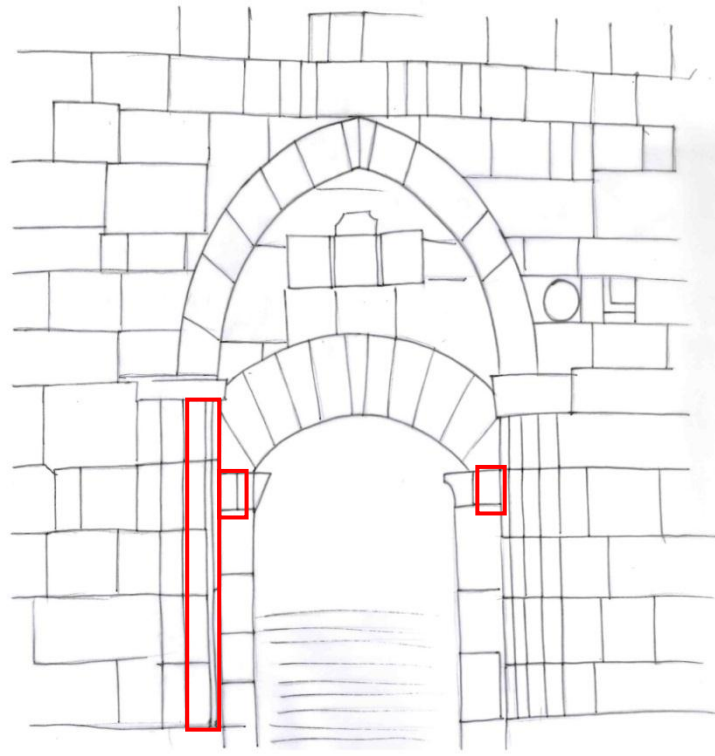
Şekil 90. Sur Kapısı Üzerindeki İçi Boş Sekizli Yıldız Süslemesi (Kutan, 2012).

Taş parçası üzerinde ying-yang motifine benzer birbiri ardı devam eden süslemeler görülür. Ying-yang'a benzemekle beraber birbirine ters yerleştirilmiş çok sade rumi olarak da nitelendirilen bir süslemedir. Süsleme birbirini takip eden daireler içerisine yerleştirilmiştir. Süslemenin geniş köşesine küçük bir yuvarlak kondurulmuştur. Dairenin boşa kalan iki kısmından birinde daireye kavisli ortada sivri bir çizgi görülür. Bu çizgi belli bir mesafeden sonra tekrar uygulanmıştır. Sur kapısı üzerinde 3 yerde bu süsleme görülür (Şekil 91).

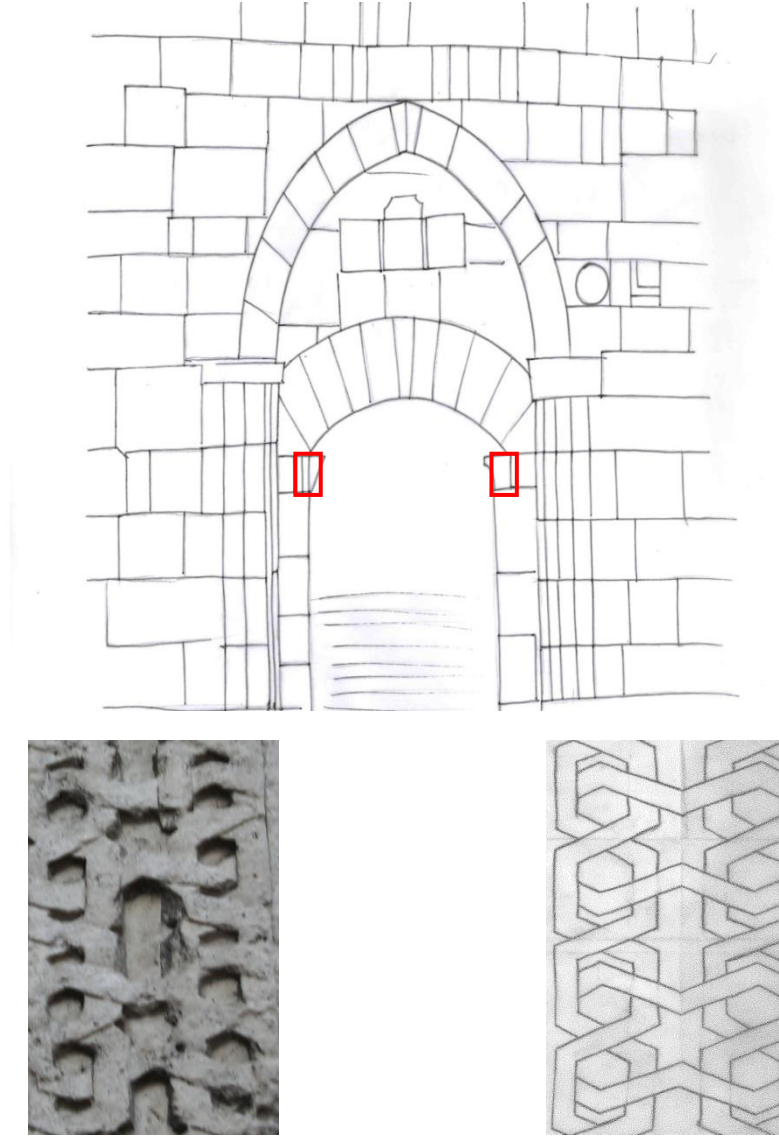
Şekil 91. Sur Kapısı Üzerindeki Birbirine Ters Yerleştirilmiş Rumi Süslemesi (Kutan, 2012).

Sur kapısının iç bölümünde bulunan kemerde renkli kesme taşlar yelpaze gibi açılımlı olarak düzenlenmiştir. Bu kemerin bitişinde sağ ve solda geometrik süslemeli taş parçaları yer alır. İç içe baklava oluşturan geçmeler baklava dilimlerine bağlı olarak 6'lı yıldız şeklini meydana getirmiştir. Sur kapısının sağında ve solunda yer alan sütun başı görevi gören taşlar üzerinde de bu süsleme uygulanmıştır (Şekil 92).

Şekil 92. Sur Kapısı Üzerindeki İç İçe Geçmeli Baklava Dilimlerinin Oluşturduğu Altılı Yıldız Süslemesi (Kutan, 2012).

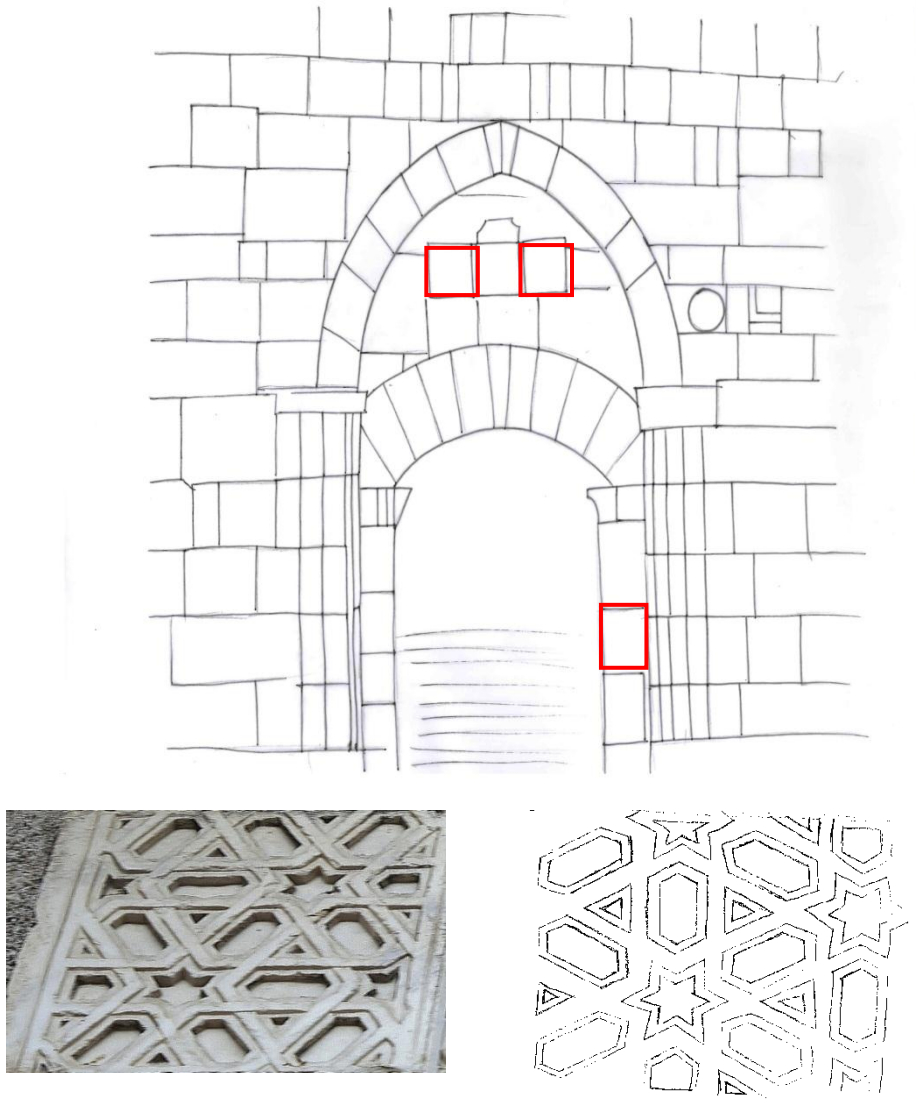
Bu taşın enine devamında kapıya doğru çıkıntı yapan 2'li geometrik geçmelerin oluşturduğu 6'lı yıldız motifinin yer aldığı bordür görülür. Bordürün kenar kısımlarında birbirine geçmeli altıgenler vardır (Şekil 93).

Şekil 93. Sur Kapısı Üzerindeki Birbirine Paralel İki Sıra Halinde Altıgenlerden Oluşan Altılı Yıldız Süslemesi (Kutan, 2012).

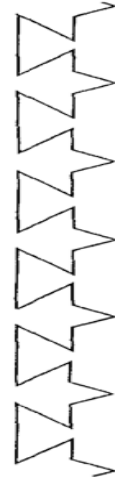
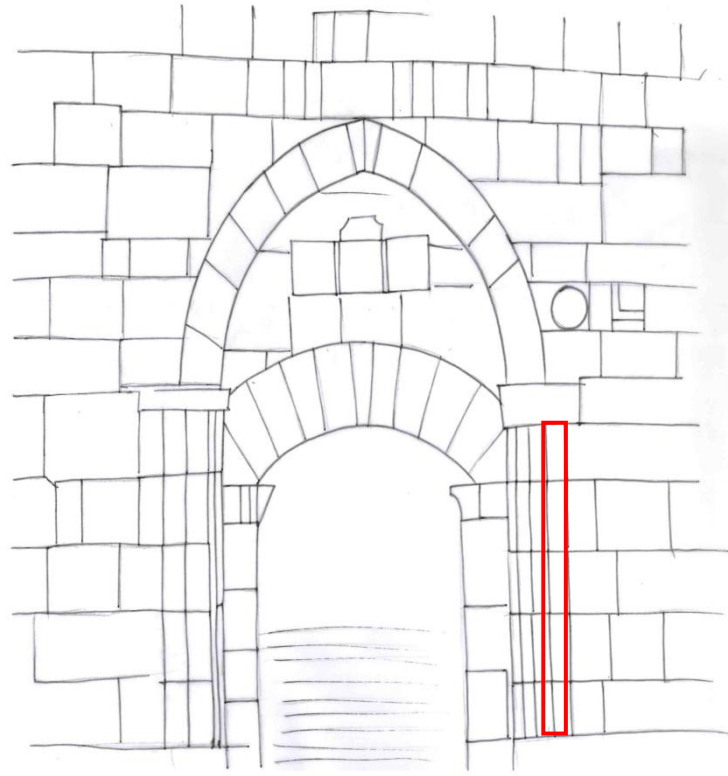
Aşağı doğru araya 1 boş taş konmuş, sonraki taşta ise yine geometrik çizgilerden oluşturulmuş bir süsleme görülür. Süslemede altıgenler birbirleriyle geçmeli olarak birleşme noktalarında 6'lı yıldız oluşturmuşlardır. Selçuklu yıldız sistemlerinin iyi bir örneği olan süsleme, devamlılığı olan çizgilerle sonsuzluk kazanmıştır. Ayrıca üstteki yazının sağ ve solunda da bu süsleme yer alır. Fakat burada görülen süsleme bordür olarak sınırlandırılıp öyle uygulanmıştır. Sur kapısının alt ve üst kemeri arasında kalan alın kısmında kitabe bulunur. Kitabenin sağ ve solunda geometrik süslemeli 2 tane kare şeklinde taş bulunur. Buradaki

süsleme kapının sağında bulunan süslemeli taşlardan altta olan taşın süslemesinin aynısıdır. Altıgenlerin birbirleriyle geçmeli olarak birleşmesiyle süsleme oluşmuştur. Altıgenlerin birleşme yerinde altılı yıldız meydana gelmiştir. Kitabe desenlerden daha içte kalmaktadır. Kitabenin hemen üst kısmında kitabedeki harf karakterinden daha büyük harf karakterleriyle yazılmış bir taş parçası bulunmaktadır (Şekil 94).

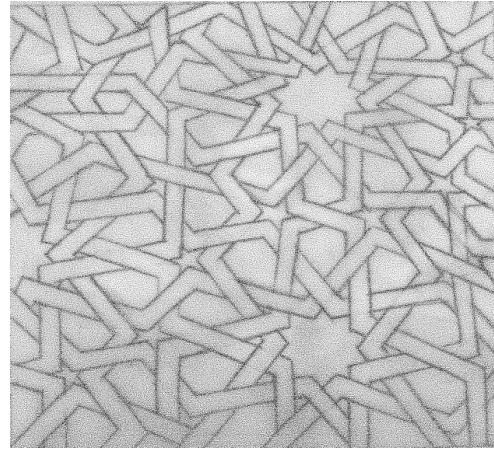
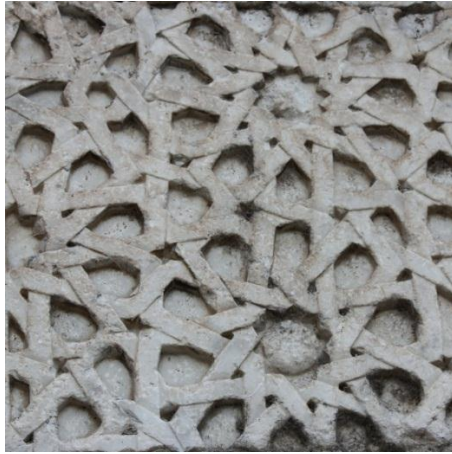
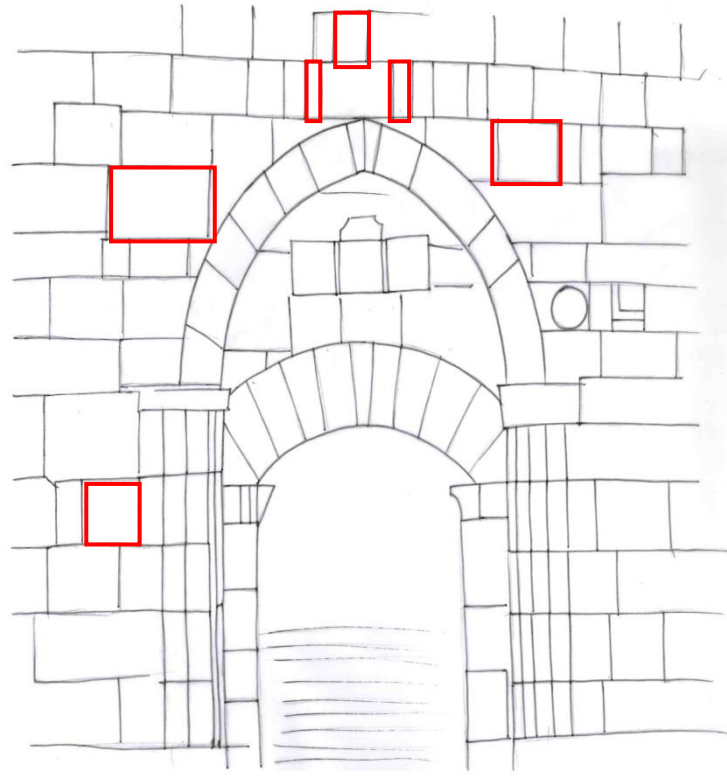
Şekil 94. Sur Kapısı Üzerinde Altıgenlerden Oluşturulmuş Altılı Yıldız Süslemesi (Kutan, 2012).

Sur kapısının sağında sütun tamamlayıcı görevi gören zikzak süslemeli taş sırası yer alır. Üst üste sıralanarak bordür oluşturulmuştur. Bu süslemeye pek çok Selçuklu eserinde rastlanmaktadır (Şekil 95).

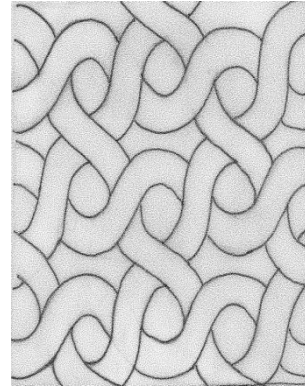
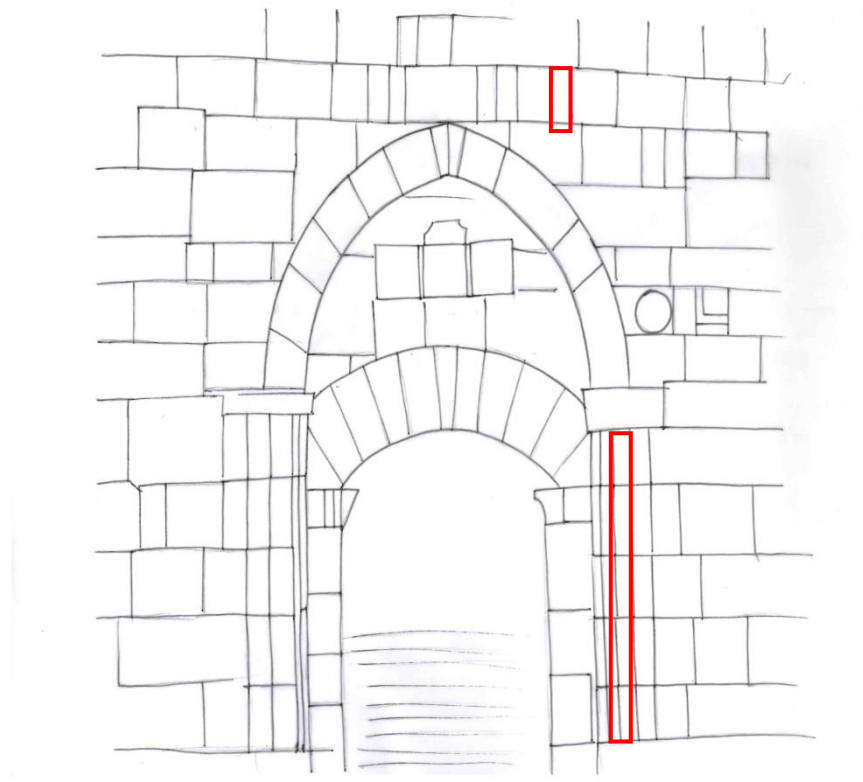
Şekil 95. Sur Kapısı Üzerindeki Zikzak Süslemesi (Kutan, 2012).

Onlu ve on birli yıldız süslemesi sur kapısı üzerindeki devşirme taşlarda en fazla görülen süslemedir. Dokuzlu ve on birli yıldızlar arasında beşli yıldız sistemleri yer alır. Yıldızlar birbirine bağlantılı ve süreklidir. Dokuzlu ve on birli yıldızların göbeğinde sade çiçek motifi olduğu aşınmış olan süslemeden anlaşılmaktadır (Şekil 96).

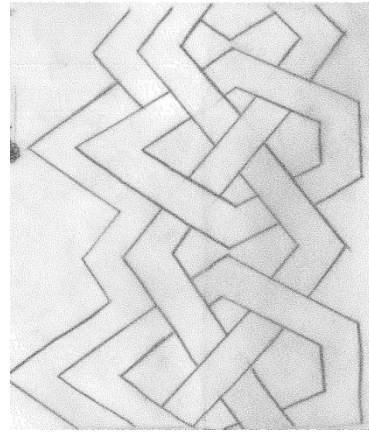
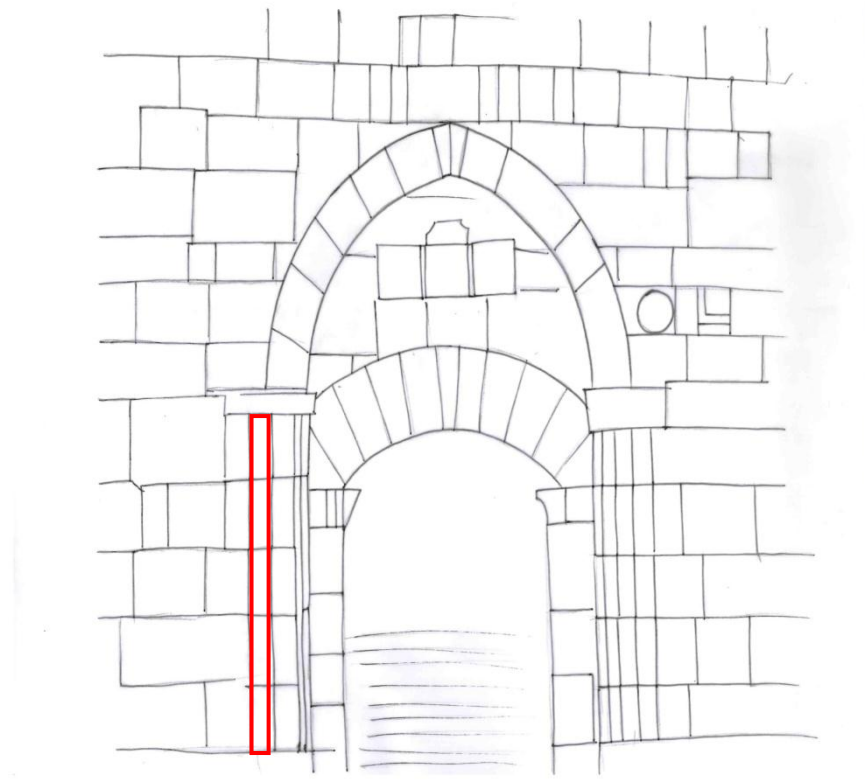
Şekil 96. Sur Kapısı Üzerindeki Dokuzlu ve On Birli Yıldız Süslemesi (Kutan, 2012).

Sur kapısının sağında yer alan “s” kıvrımlı süsleme dış kemerin bitiş yerinin altından başlamaktadır. Alt alta sıralanarak sütun havası verilmiştir. Süslemede birbiri içinde geçen “s” kıvrımlar sonsuzluk işareti oluşturmuştur. Çizgiler hiç kesilmeden sürekli devam etmektedir (Şekil 97).

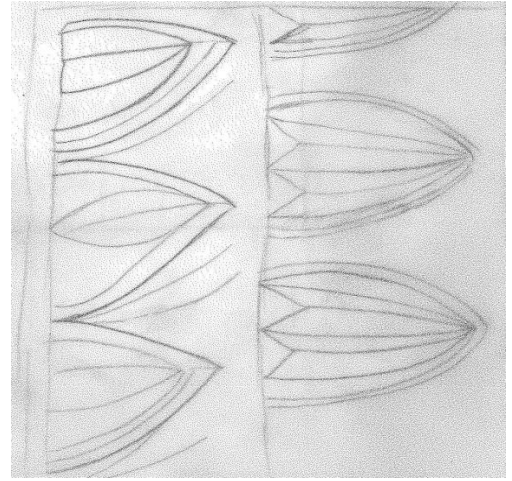
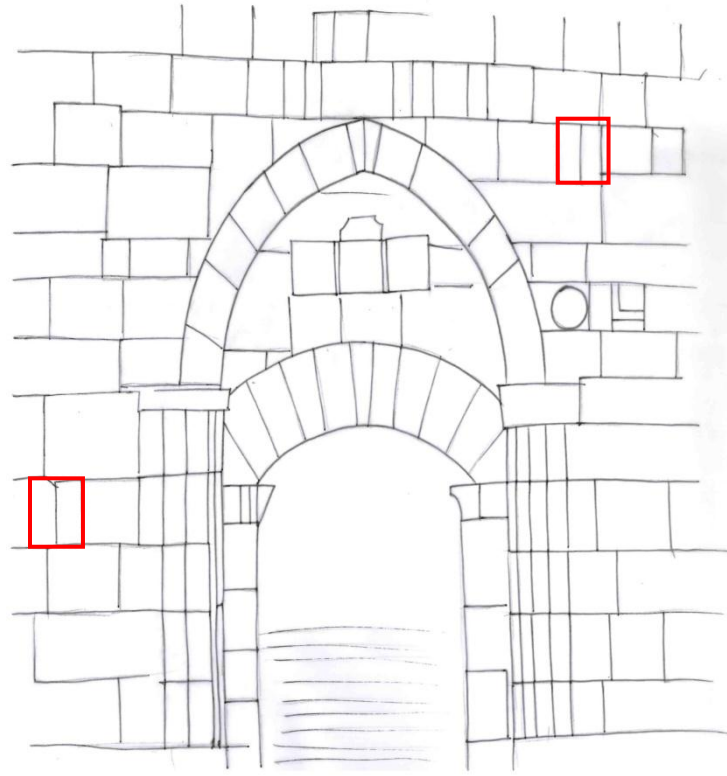
Şekil 97. Sur Kapısı Üzerindeki Birbirine ‘S’ Kıvrımlı Geçmeli Süsleme (Kutan, 2012).

Sur kapısının solunda yer alan mekik süslemesi dış kemerin bitiş yerinden aşağı doğru uzanarak sütun görevi görmektedir. Beşgen şeklin içinden geçen sonsuza devam eden çizgiler birbirlerini altlı üstlü geçişlerle keserek süslemeyi oluşturmaktadır (Şekil 98).

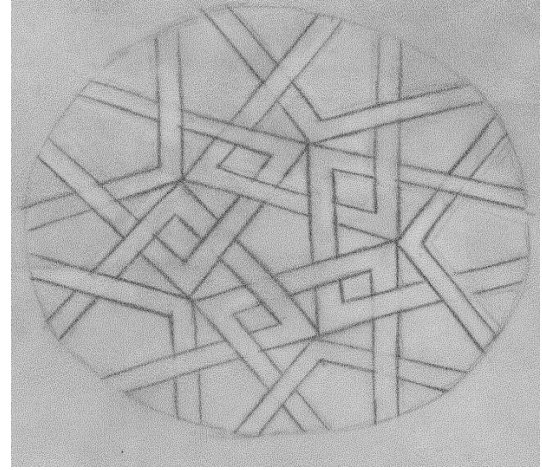
Şekil 98. Sur Kapısı Üzerindeki Mekik Süslemesi (Kutan, 2012).

Sur kapısı alın bölümünde ve sol tarafında bulunan mukarnas süslemesi iki kademelidir. Üç boyutlu prizma açılımlıdır. İçleri üç bölüme, üç boyutlu olarak bölünmüştür. Dikdörtgen biçiminde taşlar üzerinde yer alır (Şekil 99).

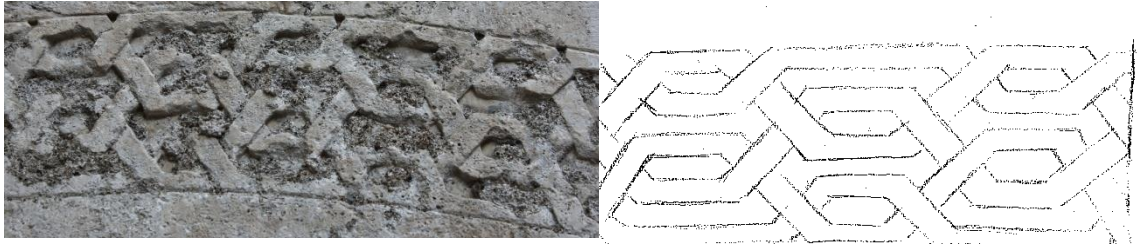
Şekil 99. Sur Kapısı Üzerindeki Mukarnas Süslemesi (Kutan, 2012).

Sur kapısının sol tarafında sur köşesiyle sur kemerini ortalayarak yerleştirilmiş geometrik madalyon bulunur. Madalyonda geometrik zikzaklı geçmeler uygulanmıştır en dıştaki zikzaklar birbirleriyle yaptıkları geçmelerle beşgen ve üçgenler oluşturmuşlardır. Madalyonun ortasında baklava dilimi şeklindeki geçmelerle beşgen meydana getirilmiştir (Şekil 100).

Şekil 100. Sur Duvarı Üzerindeki Geometrik Süslemeli Madalyon (Kutan, 2012).

Bu madalyonun üst kısmında madalyona kavis yapmış madalyonun 2 katı uzunluğunda geometrik süslemeli bir bordür bulunmaktadır. Enine üst üste 3 sıra halinde birbirine geçmeli olarak altıgenler oluşturan çizgilerle bordür meydana getirilmiştir (Şekil 101).

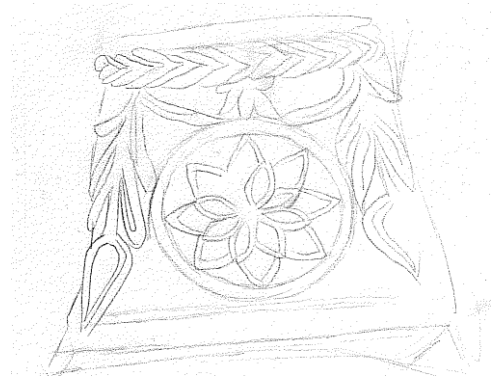
Şekil 101. Sur Duvarı Üzerindeki Üçlü Geçme Süslemeli Taş (Kutan, 2012).

5.1.6.3. Dünder Bey Medresesi Taç Kapısı Önünde Yer Alan Devşirme Sütun Başı

Lale sözcüğünün yazılışı Arapça “Allah” ile aynı harflerden oluşmakta ve tersine doğru okunduğunda “hilal” sözcüğünü vermektedir. “Hilal” Türk yurdunun eski sembolüdür. Bunun içindir ki lale motifi, cami, çeşme, mezar taşlarında çokça kullanılmıştır (Ther, 1993: 24).

Medresenin taç kapısı önünde birbirinden bağımsız sütun başları ve çeşitli taş parçaları yer almaktadır. Sütun başlarında avlu sütun başlarındaki kartal figürü ve haşhaş-nar süslemeleri görülür. Farklı olarak bir adet lale ve içiçe geçmiş iki yıldızdan oluşturulmuş çiçek süslemeli sütun başı bulunur.

Sütun başının köşelerine laleler yerleştirilmiştir. İki lale arasında içiçe çift dairenin ortasına iki katmandan oluşan yıldızlı çiçek yerleştirilmiştir. Lalelerin yaprakları incedir ve yanlara doğru açılarak ortada birleşmiştir. Sütun başının bilezik kısmında saç örgüsü şeklinde bir süsleme uygulanmıştır (Şekil 102).

Şekil 102. Taç Kapı Önündeki Lale ve Yıldız Çiçeği Süslemeli Sütun Başı (Kutan, 2012).

5.2. Dünder Bey Medresesi'nin Benzerleriyle Karşılaştırması

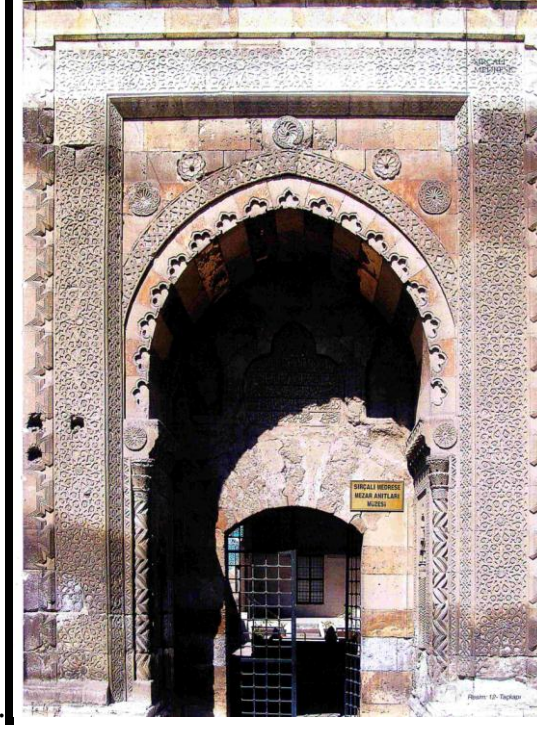
5.2.1. Mimari ve Malzeme Açısından Benzeri Yapılar

Dünder Bey Medresesi'nde görülen boyuna dikdörtgen planlı avlu şeması, Beylikler, Selçuklu ve Erken Osmanlı Dönemleri açık avlulu medreselerinde de karşımıza çıkar. Beylikler Dönemi'ne ait açık avlulu plan şeması gösteren Dünder Bey Medresesi'nin de dahil olduğu 7'si çift, 12'si tek katlı 19 medrese bulunmaktadır. Bu medreselerden 7'sinde avlu boyuna dikdörtgen planlıdır. Korkuteli Emir Sinaneddin Medresesi (1319) çift katlılığının yanı sıra avlu plan şeması ve Hamidoğulları Beyliği'nin eseri olması açısından Dünder Bey Medresesi'ne benzeyen en yakın örnektir (Şaman Doğan, 2008: 274) (Şekil 103).

Şekil 103. Korkuteli Emir Sinaneddin Medresesi Genel Görünüşü, 1319 (Korkuteli Belediyesi, 2013).

Selçuklu Dönemi'nin açık avlulu ve çift katlı medreselerinde boyuna dikdörtgen planlı avlu şeması görülür. Çift katlı örneklerden Konya Sırçalı (1242), Tokat Gök (1271) ve Erzurum Çifte Minareli (1285-91) Medreselerinin avluları aynı plan şemasını yansıtmaktadır (Şaman Doğan, 2008: 274) (Şekil 104).

Şekil 104. Konya Sırçalı Medrese Taç Kapısı, 1242 (Erdemir, 2009: 41).

Dünder Bey Medresesi'nde avlunun kuzey duvarı ortasında yani dikey ekseninde kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen planlı ve sivri tonozla örtülü eyvan bulunur. Selçuklu Dönemi'ne ait açık avlulu medreselerde de tek eyvan şeması yaygın değildir. Diyarbakır Mesudiye (1223), Harzem Taceddin Mesud (13. yy) ve Afyon Hisarardı (13. yy) Medreseleri Selçuklu Dönemi'nin belirlenen tek eyvanlı örnekleridir (Şaman Doğan, 2008: 275) (Şekil 105).

Şekil 105. Diyarbakır Mesudiye Medresesi İç Görünüş, 1223 (Baş, 2006: F. 594).

Korkuteli Emir Sinaneddin Medresesi (1319) çift katlılık özelliğinin yanı sıra, avlunun yan kanatlarındaki öğrenci hücrelerinin konumu ve sayısal dizimiyle Dünder Bey Medresesi'ne en çok benzeyen örneği oluşturmaktadır. Dünder Bey ve Korkuteli Emir Sinaneddin (1319) Medreseleri Hamidoğulları Beyliği'nin günümüze ulaşan açık avlulu iki örneği olması açısından da önem taşımaktadır (Şaman Doğan, 2000: 275)

Selçuklu Dönemi'ne ait çift katlı olan Konya'daki Sırçalı (1242) ve Erzurum'daki Çifte Minareli (1285-91) Medreseler, merdivenlerin konumu ve işlevi açısından Dünder Bey Medresesi'ne en çok benzeyen iki örnektir (Akok, 1969: 5-35, 1-2; Karamağaralı, 1971: 209-242) (Şekil 106).

Şekil 106. Erzurum Çifte Minareli Medrese İçten Görünüş, 1285-1291 (Aydın, 2008: 46).

Dünder Bey Medresesi'nde eyvanın bitişiğindeki mekanlar ile güney-doğu ve güney-batı köşe mekanlarının kapıları basık kemerlidir. Korkuteli Emir Sinaneddin (1319) ve Aksaray Zinciriye (1424-63) medreselerinde de eyvanın bitişiğindeki mekanlar örneğimizde olduğu gibi basık, kemerli kapılarla avluya açılırlar (Sözen, 1970: 318).

Dünder Bey Medresesi'nde görülen ana eyvanın dış duvarında alt seviyede dikdörtgen biçiminde, üst seviyede sivri kemerli olan çift katlı pencere düzenlemesi Beylikler Dönemi'ne ait 3 medresede görülür: Korkuteli Emir Sinaneddin (1319), Ermenek Tol (1339-40) ve Oba Köyü (1373) medreselerinin eyvanlarında altta

dikdörtgen, üstte sivri kemerli çift katlı pencere düzenlemesi bulunur (Şaman Doğan, 2008: 279).

Selçuklu Dönemi'ne ait kapalı avlulu örneklerden yalnızca Konya'daki Karatay Medresesi'nde (1251-52) ana eyvanın dış duvarında aynı biçimsel özelliklere sahip çift katlı pencere düzenlemesi yer alır (Kuran, 1969) (Şekil 107).

Şekil 107. Ermenek Tol Medrese, Avlu, Eyvan, Revakların Görünüşü, 1339-1340 (Şaman Doğan, Bilget Fataha 2011: 102)

Malzeme bakımından Dünder Bey Medresesi'nde moloz taş, kesme taş ve devşirme malzeme kullanımı görülür. Selçuklu Dönemi medreselerinin cephelerinde de moloz taş, örgü malzemesi olarak kullanılmıştır. Alaca Hüseyin Gazi (13. yy. ortası), Sinop Alaiye (1262) ve Tokat Gök (1277) Medreseleri örnek verilebilir. Kesme taş Selçuklu Dönemi medreselerinin cephelerinde de kaplama malzemesi olarak uygulanmıştır. Örnek olarak Kayseri'deki Çifte (1205) ve Hacı Kılıç (1249), Sivas'taki Buruciye (1271) ve Gök (Sahibiye) (1271) ile Cacabey (1271-2) Medreseleri söylenebilir (Şaman Doğan, 2008: 280) (Şekil 108).

Şekil 108. Kayseri Hacı Kılıç Medresesi Taç Kapısı, 1249 (Algan, 2008: 126).

Dündar Bey Medresesi avluda ve bazı bölümlerde devşirme sütunların kullanıldığı görülür. Devşirme sütun kullanımı Selçuklu Dönemi medreselerindeyse 6 örnekte ortaya çıkmaktadır. Konya Ali Gav (13. yy. başı), Atabey Ertokuş (1224), Akşehir Taş (1250), Sinop Alaiye (1262), Tokat Gök (1271) ve Sivas Gök (1271) medreselerinin avlularında devşirme sütunlar bulunur (Sözen, 1970: 319) (Şekil 109).

Şekil 109. Tokat Gök Medrese İçten Görünüş, 1271 (Erdemir, 2009).

5.2.2. Süsleme Açısından Benzeri Yapılar

Dündar Bey Medresesi'nin plan Şeması, mimari, malzeme-teknik ve süsleme özellikleri açısından Beylikler Dönemi, Korkuteli Emir Sinaneddin (1319) ve Selçuklu Dönemi'ne ait Konya Sırçalı (1242) medreseleri en çok benzeyen iki örnektir (Şaman Doğan, 2008: 274) (Şekil 110).

Şekil 110. Korkuteli Emir Sinaneddin (1319) ve Konya Sırçalı Medreseleri İ Görünüşleri (1242) (Korkuteli Belediyesi, 2013; Erdemir, 2009).

Dündar Bey Medresesi sütün başlarının geometrik, bitkisel ve figür süslemeli olduğu dikkat çeker. Korkuteli Emir Sinaneddin Medresesi'nde (1319) de sütün başları bitkisel ve geometrik süslemelidir (Sözen, 1970: 319) (Şekil 111).

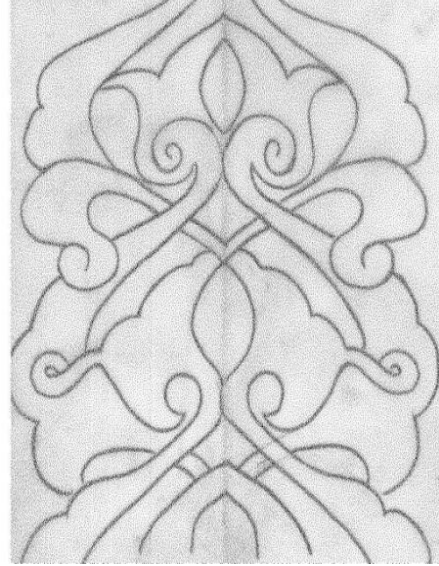

Şekil 111. Korkuteli Emir Sinaneddin Medresesi Bitkisel ve Geometrik Süslemeli Sütün Başları (1319) (Korkuteli Belediyesi, 2013).

Dünder Bey Medresesi'nin eyvan kemeriyle sütun başlıkları süslemelidir. Selçuklu yapılarından Kayseri Huand Hatun (1237-46), Konya Sırçalı (1242), Tokat Gök (1271) ve Erzurum Çifte Minareli (1285-91) medreselerinin ana eyvan kemerleri süslemelidir (Şaman Doğan, 2008: 280). Eyvan kemerlerinin süslemeli olması açısından Dünder Bey Medresesi'ne benzerlik gösteren örneklerde süsleme özellikleri farklıdır.

Dünder Bey Medresesi'ndeki süslemeler Selçuklu ve Beylikler Dönemi'nin diğer medreselerinde de görülür. Fakat kullanım yerleri farklıdır.

Sivas Çifte Medresede (1271-72) cepheyi dolaşan çerçevede yer alan zencirekteki rumi süslemesi Dünder Bey Medresesi'nin giriş kapısı sur duvarı üzerinde bulunan devşirme taşlardan birinde de uygulanmıştır. Sivas Çifte Medrese'de uzun bir zencirek şeklinde nişleri çerçeveleyen bu süsleme Dünder Bey Medresesi'nde dikdörtgen tek parça bir taş üzerindedir (Şekil 112-113).

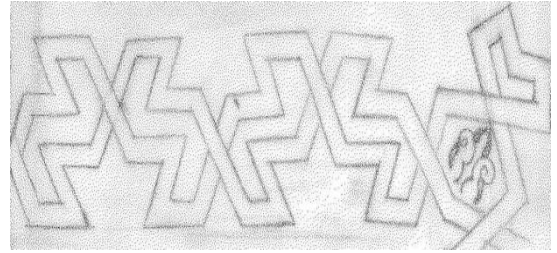

Şekil 112. Dünder Bey Medresesi Sur Kapısındaki Rumi Süslemesi (Kutan, 2013).

Şekil 113. Sivas Çifte Minareli Medrese Niş Süslemeleri (1271-1272) (Algan, 2008).

Antalya Karatay Medresesi (1250) taç kapısındaki mekik bordür Dünder Bey Medresesi'nin taç kapı yan niş çerçevelerinde kullanılan bir süslemedir. Antalya Burdur yolu üzerindeki İncirhanı (1239-40) portalinde de aynı süsleme görülür (Demiriz,2004:290) (Şekil 114-115-116).

Şekil 114. Dünder Bey Medresesi Taç Kapı Niş Bölümündeki Mekik Süslemeli Bordür (Kutan, 2012).

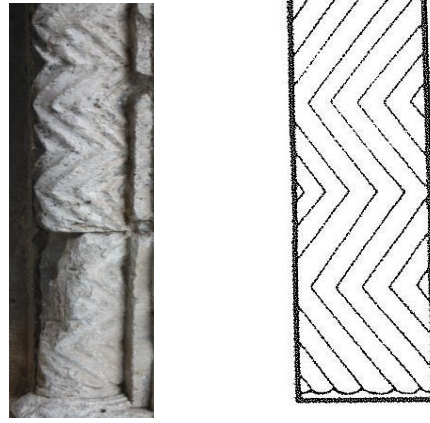
Şekil 115. Antalya Karatay Medresesi Taç Kapı Mekik Bordür Süslemesi, 1250 (Kutan, 2012).

Şekil 116. Burdur İncir Hanı Taç Kapı Mekik Bordür Süslemesi (1239-40) (Burdur Kültür Müdürlüğü, 2013).

Karatay Medresesi, niş kenarlarında kullanılmış olan sütunceler üzerinde yukarıdan aşağı doğru zikzak çizerek inen çizgiler vardır. Dünder Bey Medresesi niş sütuncelerinde de aynı süsleme görülür. Ayrıca bu süsleme benzeri olan ama daha geniş oyularak zikzaklar oluşturulmuş başka bir sütun süsleme örneğini de Konya Sırçalı Medrese (1242) taç kapısının yan sütunlarında bulunmaktadır.

Antalya Karatay (1250) ve Konya Sırçalı Medrese’de (1242) görülen akantus yapraklı sütunce başları Dünder Bey Medresesi niş sütunce başlarında da uygulanmıştır (Erdemir, 2009:43) (Şekil 117-118-119).

Şekil 117. Dünder Bey Medresesi Sütunce ve Sütunce Başı Süslemeleri (Kutan, 2012).

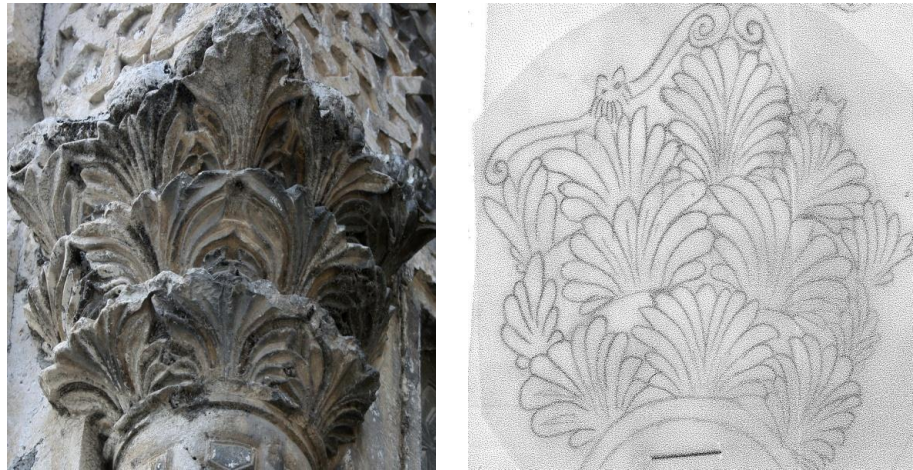

Şekil 118. Antalya Karatay Medresesi Niş Sütuncesi ve Sütunce Başındaki Süslemeler, 1250 (Kutan, 2012).

Şekil 119. Konya Sırçalı Medresesi Taç Kapı Sütun ve Sütun Başı, 1242 (Erdemir, 2009: 43).

Dünder Bey Medresesi taç kapısı köşe sütunlarının sütun başlarında görülen 3 katlı akantus yapraklarının en üst kademesine yerleştirilmiş olan “V” biçimi volütlü (iyon tarzı) kompozisyonun tam ortasına aslan başı figürü yerleştirilmiştir. Bu sütun başının aynısı Sahibiye Medresesi’nde de görülmektedir (Ögel, 1987:45) (Şekil 120-121).

Şekil 120. Taç Kapı Sütun Başlarındaki Aslan Figürlü Akantus Yapraklı Süsleme (Kutan,2012).

Şekil 121. Kayseri Sahibiye Medresesi Taç Kapı Sütun Başı, 1267 (Algan, 2008: 128; Kutan, 2012).

Konya Sırçalı Medrese taç kapı kemiği üzerinde görülen zikzaklı bordür Dünder Bey Medresesi'nin eyvan kemiği üzerindeki zikzak bordürle aynıdır. Zikzak bordürü Ağzıkara Han (1237) iç portal ve kubbeyi taşıyan ana kemiğinde, Aksaray Sultan Hanı (1278) iç portal ve avlu yan portalde, Karatay Hanı (1240) iç portal kemiğinde ve Zazadin Hanı (1236) dış portal kemiğinde görülmektedir (Demiriz, 2004: 291). Bu bilgilerden anlaşılacağı üzere bahsi geçen zikzak bordür en çok portal ve kemerlerde süsleme olarak uygulanmıştır. Dünder Bey Medresesi eyvan kemiğinde görülen zikzak bordür süslemesinde 2 zikzak arasına küçük bir zikzak daha konulmuştur (Şekil 122-123).

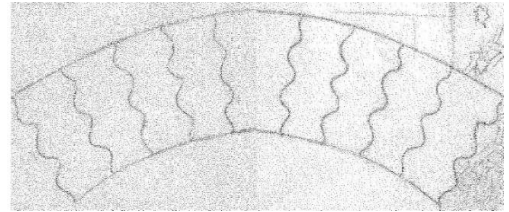

Şekil 122 . Dünder Bey Medresesi Eyvanındaki Geometrik Süsleme (Kutan, 2012; Demiriz, 2000).

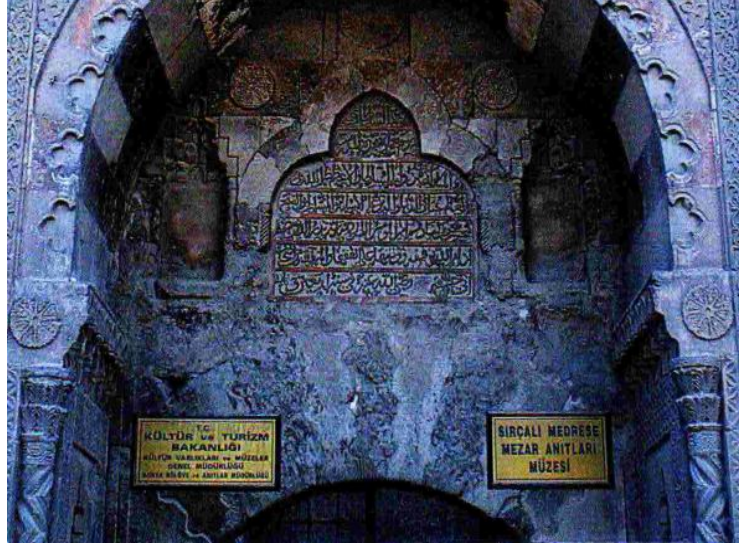

Şekil 123. Konya Sırçalı Medrese Taç Kapı Kemerindeki Geometrik Süsleme, 1242 (Erdemir, 2009: 46).

Konya Sırçalı (1242) Medrese giriş kapısı alınlığındaki taşların birbirine geçme özelliği ile Dünder Bey Medresesi taç kapı, iç giriş kapısı alınlığındaki taş geçme düzeni çok benzer olmakla beraber Dünder Bey Medresesi'nde "S" kıvrımlı zikzak, Sırçalı Medrese'de başta ve sonda "S" kıvrımlı zikzak, ortada ise "V" kıvrımlı birbirlerine geçmeli taşlar görülür. Taşların renkleri sarı ve beyazdır (Şekil 124-125).

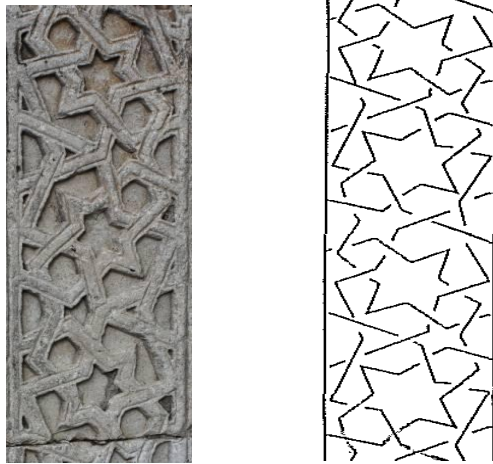

Şekil 124. Dünder Bey Medresesi Taç Kapı Girişi Alındaki Renkli Taş Geçmeler (Kutan, 2012).

Şekil 125. Konya Sırçalı Medrese Taç Kapısı AHN Bölümündeki Renkli Taş Geçme Düzeni, 1242 (Erdemir, 2009: 46).

Konya Karatay Medresesi (1251) taç kapısında görülen yıldız bordür Dünder Bey Medresesi'nde de uygulanmıştır. Karatay Medresesi'nde taç kapının sağ ve solunda en dış bölüme yerleştirilmiştir. Üst kısımda bu süsleme yoktur. Dünder Bey Medresesi'nde ise taç kapının sağında ve solunda en dışta ve kitabeden önce bu süsleme kullanılmıştır. Taç kapının üst kısımları boş bırakılmış olmakla beraber üst kısımda yatay iki taş üzerinde bu süsleme uygulanmıştır. Ayrıca taç kapı içinde yer alan giriş kapısı çevresi ve nişlerin alt kısımlarında yine aynı süsleme kullanılmıştır (Demiriz,2004:281) (Şekil 126-127).

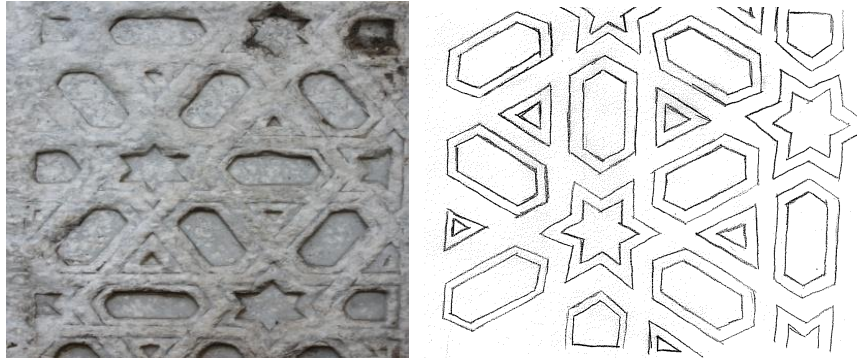

Şekil 126. Dünder Bey Medresesi'ndeki Altılı Yıldız Bordür (Kutan, 2012; Demiriz, 2000).

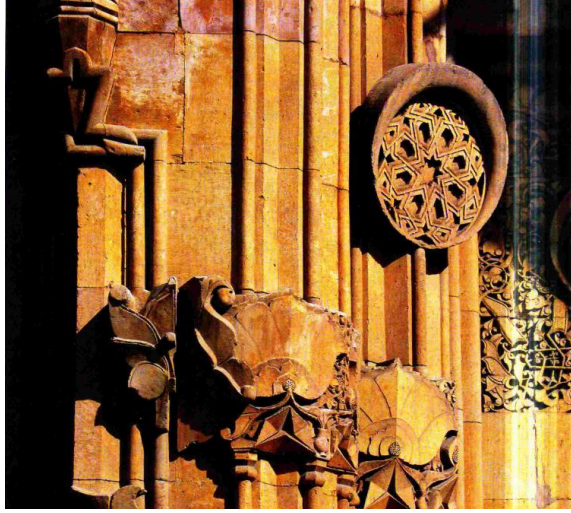

Şekil 127. Konya Karatay Medresesi Taç Kapındaki Altılı Yıldız Bordür Süslemesi, 1251 (Algan, 2008: 132).

Dündar Bey Medresesi sur giriş kapısı üzerinde yer alan kitabenin sağında ve solunda ayrıca kapının sağ tarafındaki sütun gibi üst üste konmuş taşların alttan 2. taşı üzerinde 6'lı yıldız süslemesi vardır. Bu süslemeyi, Aksaray Sultan Hanı (1229) avlu portalindeki rozette; Divriği Ulu Cami (1228-29) kuzey portal daire madalyonunda (altılı yıldızda görülen geometrik çizgilerle sekizli yıldız oluşturulmuştur); Kayseri Sultan Hanı (1232-36) dış portal yan niş sütuncesinde görülmektedir. Ayrıca Eğirdir Han'dan (1237) devşirme olarak getirildiği düşünülen bu süslemeye Eğirdir Han avlu portalinde de rastlanmaktadır (Demiriz, 2004: 43) (Şekil 128-129).

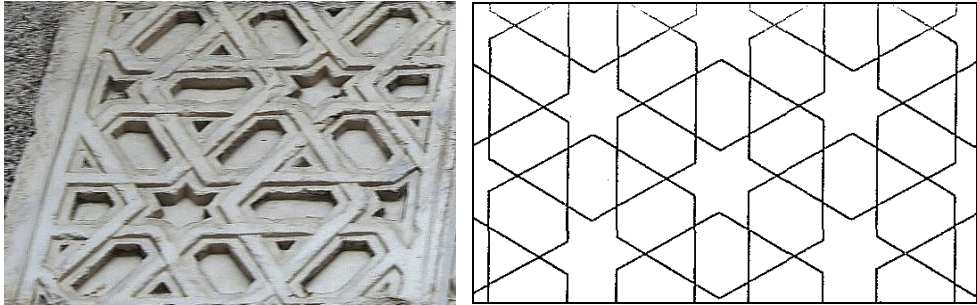

Şekil 128. Dündar Bey Medresesi Devşirme Taşlardaki Altılı Yıldız Süslemesi (Kutan, 2012).

Şekil 129. Divriği Ulucami Kuzey Portal Daire Madalyonu, 1228-1229 (Kuban, 2001).

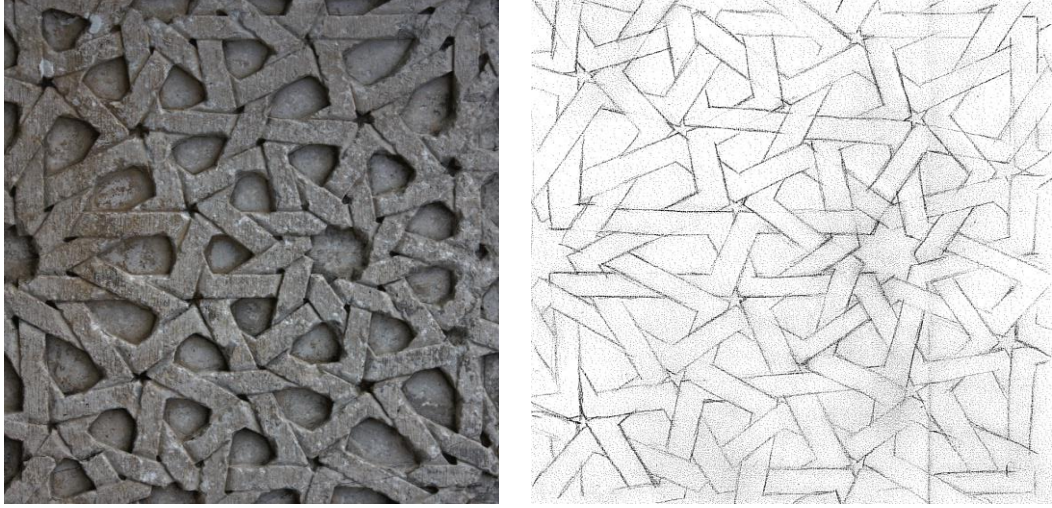
Dündar Bey Medresesi sur giriş kapısı yanlarında sütun başı görevi gören 2 taş üzerinde ve sur kapısı dış kemeri altındaki sütun görevi gören taşlardan soldaki taş üzerinde 6'lı yıldız kabartması bordür yer alır. Bu süsleme normalde sürekli devam eden bir süslemeden sınırlandırılarak bordür haline getirilmiştir. Eğirdir Han (1237) yan portalinde bu süslemenin bütünü görülmektedir (Demiriz,2004:43). Günümüzde Eğirdir Han tamamen yıkık ve harap halde olduğu için süslemeler seçilememektedir (Şekil 130).

Şekil 130. Dündar Bey Medresesi Devşirme Taşlardaki Altılı Yıldız Süslemesi (Kutan, 2012; Demiriz 2000).

Dündar Bey Medresesi taç kapısındaki geometrik süslemelerden biri olan 9'lu ve 12'li yıldızlar birbirlerine eklenerek sonsuzluk sağlarlar. Bu süsleme en dıştaki süslemeden sonra geniş bir bordür şeklinde sağ ve sol yüzeye uygulanmıştır. Divriği

Ulu Camii (1228-29) batı portalinde ve Kayseri Çifte Kumbetler (1247) taç kapısında 9’lu ve 12’li yıldız sisteminin aynısı görülür (Demiriz,2004: 171) (Şekil 131-132-133).

Şekil 131. Dünder Bey Medresesi Taç Kapı Dokuzlu ve On İkili Yıldız Süslemesi (Kutan, 2012).

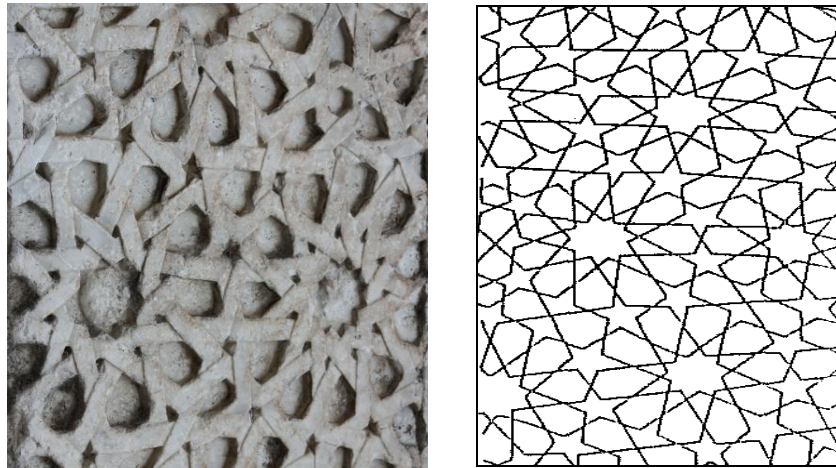

Şekil 132. Divriği Ulucami Batı Kapı Portalindeki Dokuzlu ve On İkili Yıldız Süslemesi, 1228-1229 (Kuban, 2001).

Şekil 133. Kayseri Çifte Kümbetler Dokuzlu ve On İkili Yıldız süslemesi, 1247 (Dursun, 2009: F. 62-63).

Karatay Hanı cami portalı taş kabartma geniş bordürde, Avanos Sarı Han (1239) dış portalin sağında yer alan esas çerçevede ve Eğirdir Hanı dış portaldeki geniş bordürde rastladığımız 11’li ve 9’lu yıldız sisteminden oluşturulmuş olan süslemeyi Dünder Bey Medresesi sur duvarında devşirme taşlar üzerinde de görmekteyiz (Demiriz,2004:187). Bu süslemeli taşın Eğirdir Han’dan getirildiği düşünülmektedir (Şekil 134-135-136).

Şekil 134. Dünder Bey Medresesi Devşirme Taşlardaki On Birli ve Dokuzlu Yıldız Süslemesi (Kutan, 2012; Demiriz, 2000).

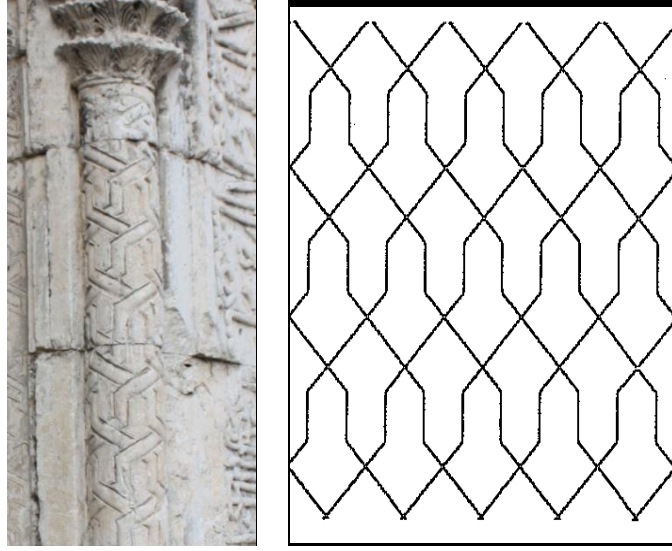

Şekil 135. Karatay Hanı Cami Portalı Geniş Bordüründeki On Birli ve Dokuzlu Yıldız Süslemesi, 1240 (Kayseri Belediyesi, 2006).

Şekil 136. Avanos Sarı Han Dış Portalindeki On Birli ve Dokuzlu Yıldız Süslemesi, 1239 (Aslanapa, 1993: 182).

Dündar Bey Medresesi taç kapı yan sütunlarında görülen süslemeye Erzurum Yakutiye Medresesi (1310) minaresinde ve Niğde Sungur Bey Camisi (1335) mihrap kabartmasında da görülmektedir (Demiriz, 2004:241). Ters ve düz ok şeklinde mekik süsleme Dündar Bey Medresesi taç kapı sütunlarını tamamiyle çevreleyecek şekilde uygulanmıştır (Şekil 137-138).

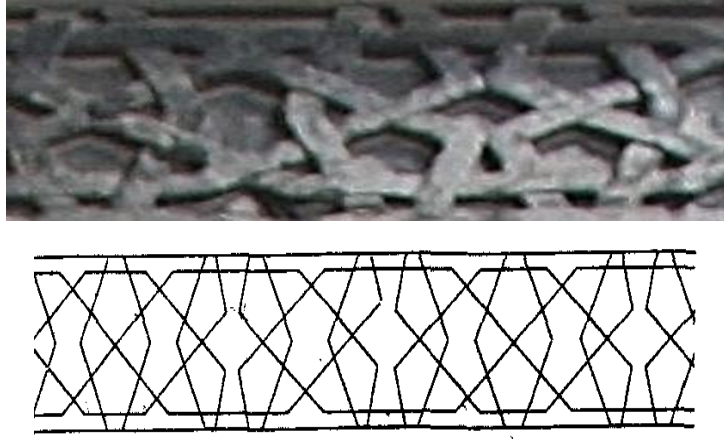

**Şekil 137. Dünder Bey Medresesi Taç Kapı Sütunu Üzerindeki Süsleme
(Kutan, 2012; Demiriz, 2000: 241).**

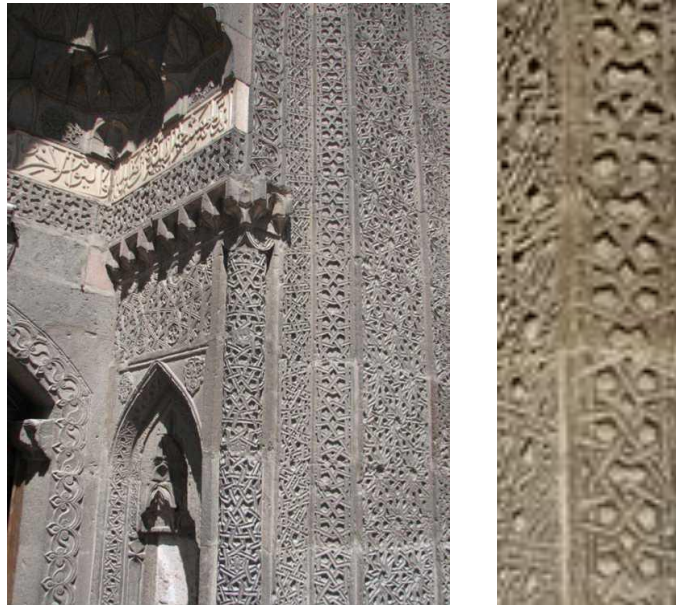

Şekil 138. Yakutiye Medresesindeki Mekik Süslemesi, 1310 (Taflan, 2008: 24).

Çokgen bordür şeklinde Dünder Bey Medresesi taç kapı yan nişlerinin en üst kısmında bulunan süslemeye özellikle Kayseri’de Selçuklu eserlerinde rastlanmaktadır. Kayseri Hacı Kılıç Camii portalinde, Kayseri Hacı kılıç Medresesi (1249)portal kemerinde, Kayseri Huand Hatun Türbesi (1238) taş kabartmalarında bu süsleme görülmektedir (Demiriz,2004:26)(Şekil 139-140-141).

Şekil 139. Dünder Bey Medresesi Taç Kapı Niş Alın Bölümü Süslemesi (Kutan, 2012).

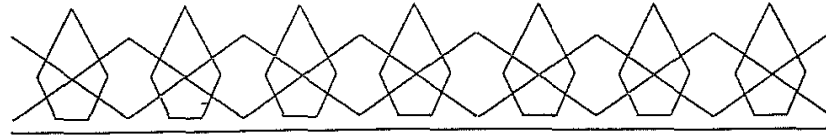

Şekil 140. Kayseri Hacı Kılıç Medresesi ve Camisi Taç Kapı Süslemeleri, 1249 (Algan, 2008: 127).

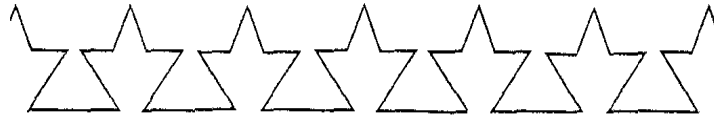
Şekil 141. Kayseri, Mahperi Huand Hatun Kümbeti, Kuzeybatı Cephe Üzerindeki Süslemeler, 1238 (Dursun, 2009, F. 88).

Eğirdir Han(1237) yan portalinde çerçeve üzerine uygulanan mekik bordür, Dünder Bey Medresesi'nde sur kapısı 2. kemerinin alt kısmında bulunan bordür şeklindeki taşlar üzerinde de görülmektedir. Süsleme, kemerin alt bitiş yerinin sol altında sütun görevi gören taşlar üzerine ince bir bordür şeklinde uygulanmıştır (Şekil 142).

Şekil 142. Eğirdir Dünder Bey Medresesi Devşirme Taşlardaki Mekik Bordür Süslemesi (Demiriz, 2004: 287; Kutan, 2012).

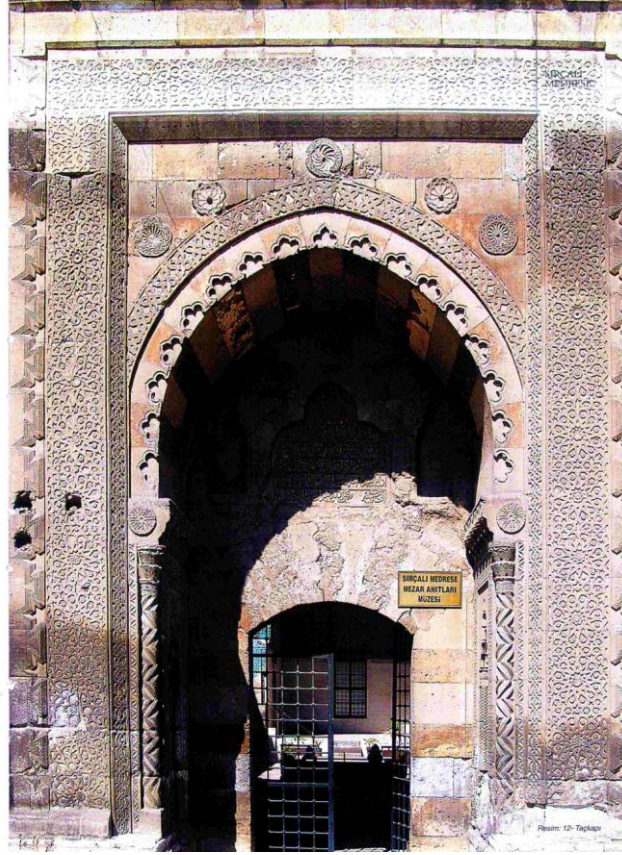
Bir başka zikzak bordür, Dünder Bey Medresesi sur kapısının sağ tarafında yer alan 2. kemer altından devam eden sütun görevi gören taşlar üzerinde uygulanmıştır. Daha sert çizgilerle tamamıyla geometrik şekillendirilmiş olan süsleme kendi içinde yarım yıldız ve üçgen oluşturmaktadır. Bu süslemeyi Ağzıkara Han (1237) iç portalinde, Aksaray Sultan Hanı (1278) iç portalinde, Avanos Sarı Han (1239) portalinde, Goncalı Akhan (13.yy.) portalinde, Karatay Han (1240) iç portalinde, Kayseri Kölük Camii (1211) portalinde, Kayseri Sultan Han (13.yy.) Köşk ve dış portalinde, Konya Sırçalı medrese (1242) portalinde, Obaköy Medresesi (1373) Dershane kapısında, Sivrihisar Mülk Köyü Doğan Aslan Mescidinde (1247), Zazadin Hanı (1336) portalinde görülmektedir (Demiriz,2004:292). Bahsi geçen zikzak bordür genellikle portallerde uygulanmış bir süslemedir. Dünder Bey Medresesi'nde görülen süslemenin Eğirdir Han'dan (1237) getirilip sur kapısına monte edildiği düşünülmektedir. Çünkü Eğirdir Han yan portalinde de bu süsleme vardır. Ayrıca Konya Sırçalı Medrese (1242) portalinde 3 katmandan oluşan bu süsleme portalini tamamen çerçevelemekte iken Dünder Bey Medresesi'nde tek katmanlı olarak görülen süsleme 5 parça üst üste sıralanmış dikdörtgen şeklindeki taş üzerine uygulanmıştır. Bu bakımdan Konya Sırçalı Medresedeki süslemeden ayrılır (Şekil 143-144-145).

Şekil 143. Dünder Bey Medresesi Devşirme Taşlar Üzerindeki Zikzak Süslemesi (Kutan, 2012).

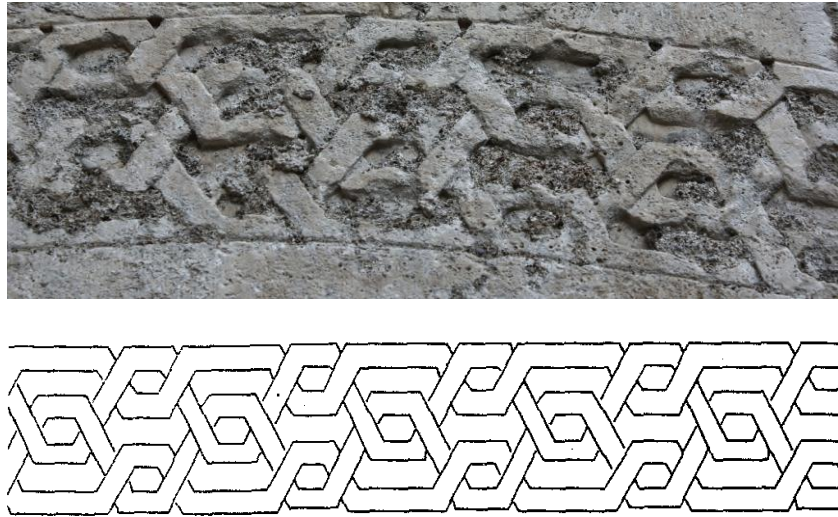

Şekil 144. Kayseri Karatay Han Taç kapısındaki Zikzak Süslemesi, 1240 (Kayseri Belediyesi, 2006).

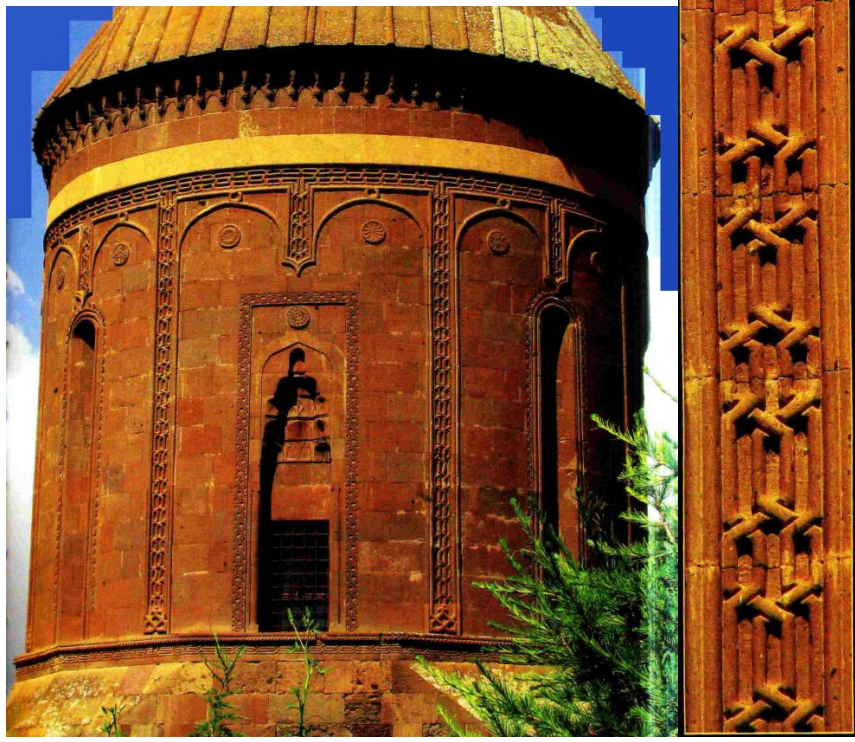

Şekil 145. Sırçalı Medrese Taç kapısındaki Zikzak Süslemesi, 1242 (Erdemir, 2009: 43).

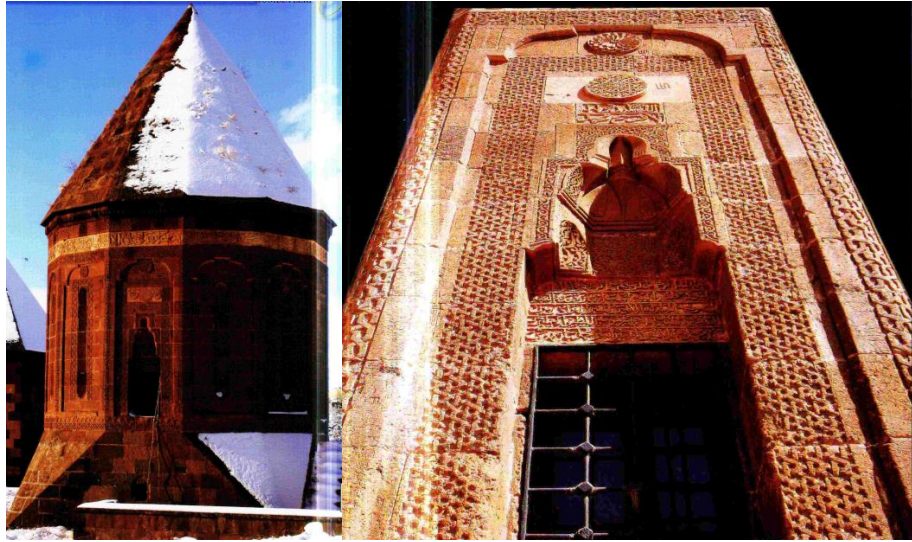
Dünder Bey Medresesi sur girişinin sol tarafında kalan duvar üzerinde 3'lü geçmelerden oluşmuş bir zencirek yer alır. Zencirek kavisli şekilde biçimlendirilmiş dikkörtgen taş üzerine uygulanmıştır. Ahlat Hasan Padişah Kümbeti (1275), Ahlat Erzen Hatun Kümbeti (1396-97), Ahlat Usta Şagirt (13.yy.), Ahlat Keşiş Kümbeti (13.yy), Ahlat Çifte Kümbetler (1279) ve Gevaş Halime Hatun Kümbeti'nde (1335) bu zencirek görülür (Demiriz, 2004: 342; Ahlat Kaymakamlığı, 2010). Zencirek bu yapılarda Alın bölümlerinde ve gövde bölümünde dikine eşit aralıklarla yerleştirilerek estetik bir görüntü oluşturulmuştur. Ayrıca kapı kenarlarında veya alt bölümlerde bu süsleme bordür olarak kullanılmıştır (Şekil 146-147-148-149-150).

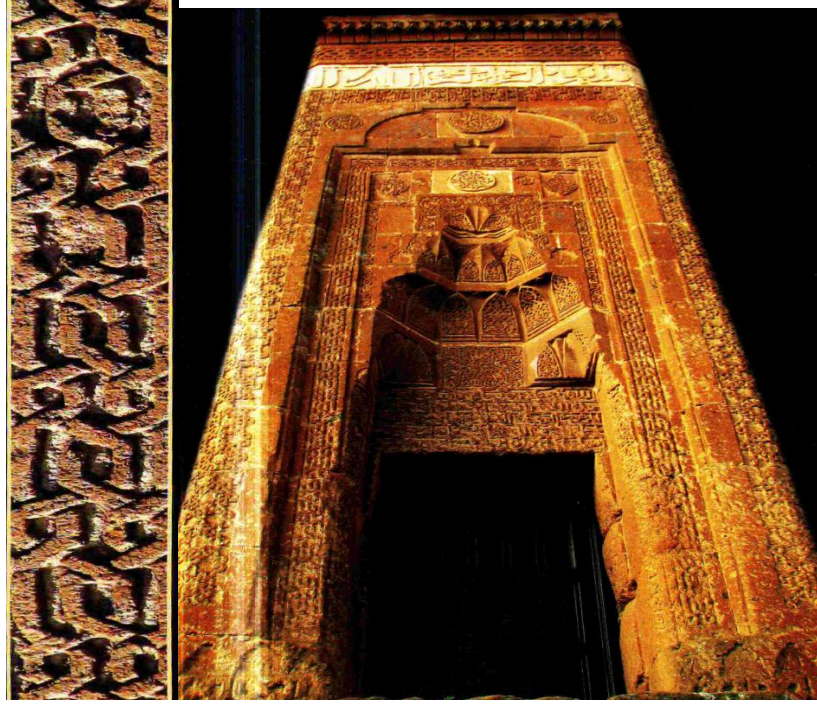
Şekil 146. Dünder Bey Medresesi Devşirme Taşlardaki Üçlü Geçmeli Zencirek (Kutan, 2012).

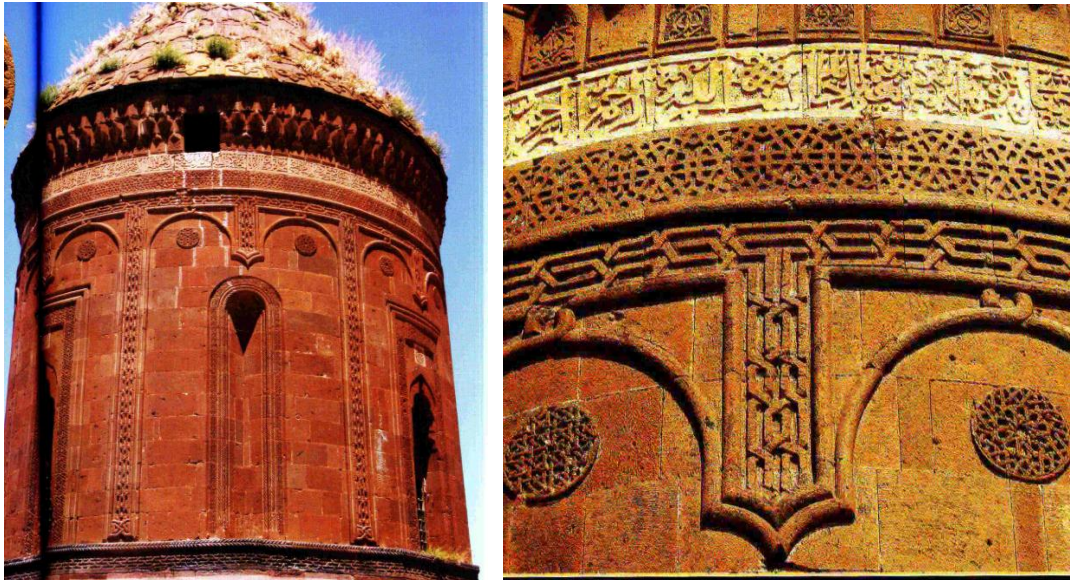
Şekil 147. Ahlat Hasan Padişah Kümbeti, Üçlü Geçmeli Zencirek, 1275
(Ahlat Kaymakamlığı, Akçelik, 2010).

Şekil 148. Ahlat Erzen Hatun Kümbeti, Üçlü Geçmeli Zencirek, 1396-97
(Ahlat Kaymakamlığı, Akçelik, 2010).

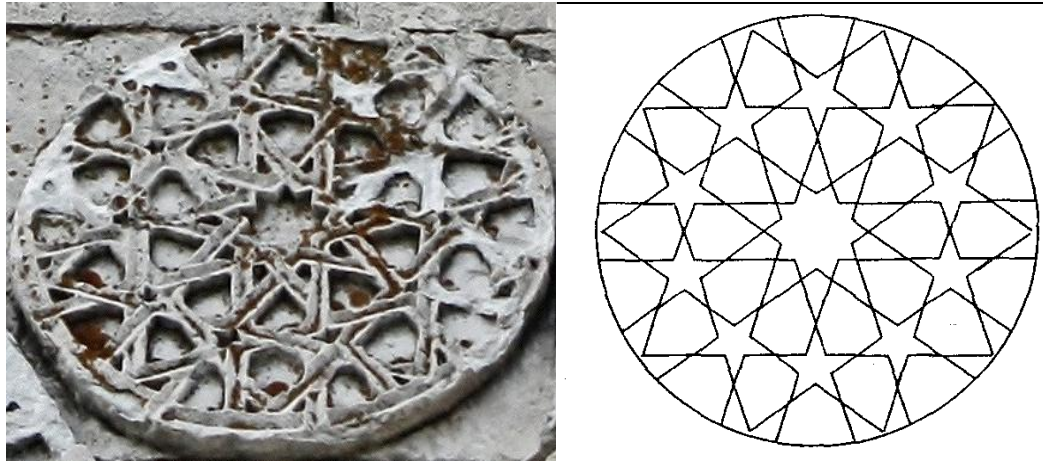

**Şekil 149. Ahlat Erzen Hatun Kümbeti, Üçlü Geçmeli Zencirek, 1396-97
(Ahlat Kaymakamlığı, Akçelik, 2010).**

**Şekil 150. Ahlat Usta Şagirt (Ulu) Kümbeti, Üçlü Geçmeli Zencirek, 13. yy.
(Ahlat Kaymakamlığı, Akçelik, 2010).**

Dünder Bey Medresesi taç kapı kemeri üzerinde 2 adet geometrik süslemeli madalyon bulunur. Bu madalyonlar kemerin sağına ve soluna simetrik olarak yerleştirilmiştir. Madalyonlardan altta bulunan madalyon üzerinde 10'lu yıldız süslemesi görülür. Bu süsleme pek çok Selçuklu yapısında uygulanmıştır. Afyon Kubbeli Mescit kapısında, Ağızkara Han (1237) iç portalinde rozet, Ahlat Hasan Padişah Kümbeti'nde (1275), Aksaray Sultan Hanı (1278) iç portalinde, Kayseri Sultan Han (1232-36) köşk taş kabartmasında rozet, Karatay Han (1240) iç portal taş kabartmasında rozet, Kayseri Cevher Nesibe Darüşşifası (1206) portalinde madalyon olarak görülmektedir (Demiriz, 2004: 370) (Şekil 151-152).

Şekil 151. Dündar Bey Medresesi Taç Kapısındaki 10'lu Yıldız Madalyon
(Kutan, 2012; Demiriz, 2000: 370).

Şekil 152. Kayseri Gevher Nesibe Sultan Darüşşifası Taç Kapısı Madalyonlarındaki Onlu Yıldız Süslemesi, 1206 (Kayseri Belediyesi, 2013).

6. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Çalışmanın konusunu oluşturan Dünder Bey Medresesi Taş Süslemeleri, Selçuklu izlerini bünyesinde tamamıyla barındırmaktadır. 2 katlı, tek eyvanlı ve açık avlulu medreseler grubuna dahil olan Dünder Bey Medresesi'nin süsleme kompozisyonlarında Selçuklu sanatının motifleri hakimdir. Özellikle geometrik ve figürlü süslemeler Selçuklu süsleme sanatı üslubunu yansıtmaktadır. Taç kapıda, kapı şebekelerinde ve sur kapısı üzerinde geometrik süslemeler uygulanmıştır. Geometrik süsleme olarak yıldızlı geçmeler pek çok yerde görülür. Mukarnas süsleme, taç kapıda, niş alın bordürlerinde ve sur kapısındaki devşirme taşlarda yer alır. Ayrıca bitkisel süslemelerde Selçuklu Süsleme Sanatı'nın tamamlayıcı unsuru olarak öbür süslemelerle bütünlük sağlayacak şekilde kullanılmıştır. Bitkisel süsleme olarak hayat ağacı, nar ya da haşhaş bitkisi ve palmet motifi sütun başlarında görülür. Rumi motifi ise kitabe üzerindeki başlangıç yerinde, eyvan kemerinde ve devşirme taşlar üzerinde kullanılmıştır. Figürlü süslemede kartal figürü avludaki sütun başlarında ve aslan kafası taç kapı sütun başında görülmektedir.

Bu çalışmada Dünder Bey Medresesi Süslemelerinin Türk Sanat Tarihi açısından nasıl bir katkı sağlayacağı ve Selçuklu Sanat üslubunun günümüze gelebilmiş iyi örneklerinden olan medresenin, geleceğe nasıl bir yüklemle taşınması gerektiği sorularının cevabı aranmıştır. Dünder Bey medresesi tek eyvanlı ender medrese örneklerinden bir tanesidir. Sur kapısı üzerinde bulunan minaresiyle dünyada başka örneği yoktur. Medresede görülen Selçuklu süslemeleri ve süslemelerin uygulandıkları alanlar kompozisyon düzenleri de Selçuklu sanatının günümüze gelebilmiş bir yansımasıdır. Dünder Bey Medresesi, bu özellikleriyle Türk Sanatına sağlayacağı katkılardan dolayı geleceğe taşınması gereken iyi bir Anadolu Selçuklu eseridir.

Medrese içerisindeki esnafın bazı sütunlara ve revaklara çivi çakıp ip gerdikleri görülmektedir. Ayrıca dükkanlardaki cam vitrinler ve kapı önünde esnafa ait satış malzemeleri medresenin görüntüsünü bozmaktadır. Medrese esnafını mağdur etmeden medreseye zarar vermeyecek önlemler alınmalıdır. Örneğin çivi çakıp tabela asabilecekleri ahşap direkler, revak köşelerine yerleştirilebilir.

Kültür ve Turizm Müdürlükleri, Belediyeler, Vakıflar bu eserin korunması ve geleceğe aktarılması için gerekli çalışmaları yapmalıdır.

Geçmişten günümüze ulaşmış Türk Kültürü'nn nadide eserlerine gereken değer verilmeli ve bu eserleri geleceğe taşıyacak önlemler alınmalıdır.

SÖZLÜK

Ajur	Delikli örgü, gözenek.
Akant	Yaban enginarı, kenger.
Bani	Yapan kimse, kurucu.
Süsleme	Herhangi bir yüzeyi motifle süsleme, tezyin, süs.
Biçim	Bir nesnenin görme ya da dokunma organlarıyla algılanabilmesini sağlayan kendine özgü gerçekçiliği, şekli.
Bordür	Kapı ve pencere gibi mimari kısımların, panolarının etrafını kuşatan, çerçeve mahiyetinde, süslü ya da süssüz, düz veya çıkıntılı, ar ve uzun parçalara denir.
Çörten	Dam çevresindeki yağmur sularını oluklardan alıp duvar temelinden uzağa akıtan saçak kenarlarından dışa doğru uzanmış oluk.
Derinlik	Bir sanat eserinde ön plan ve arka plan arasındaki mesafe.
Düzenleme	Bir yüzey üstünde istenen biçimleri dengeli ve göze hoş görünecek biçimde bir araya getirmektir.
Eyvan	Yalnızca bir yöne açılan tonozlu mekan.
Geometrik Şekil	Karakteri bakımından, doğru ve matematik yapının kaidelerini aynen takip eden şekillerin görünüşlerini tanıtan terim.
Hücre	Küçük oda.
İkonoloji	Dinsel simge ve biçim öğelerinin tarihini inceleyen bilimsel disiplin.
İmge	Hayal.
Kabartma	Kendi başına ayakta durmayan, yükseltilmiş yüzeyiyle resme benzeyen bir heykel türüdür, çıkıntıların fondan yüksekliği kabartmanın ismini belirler, yüksek ve alçak kabartma diye ikiye ayrılır.
Kaide	Bir sütunun oturduğu alt kısım.
Kitabe	Taş, Mermer vb. gibi sert cisimler üzerine oyma ve kabartma olarak özenle işlenen değerli yazılardır.
Kompozisyon	Düzen, düzenleme. Bir sanat eserinin bütün elemanlarının sanatçının sanatsal birikimine ve isteğine göre düzenlemesi.

Konsol	Yalnız bir yanındaki dayanak tarafından taşınan, diğer bölümleri boşlukta olan yatay yapı ögesi.
Kontur	Bir şeklin kenar çizgisi. Dış çevre çizgi.
Külliye	İşlevleri birbirini tamamlar nitelikte ve üslup özellikleri aynı olan birden fazla yapıdan oluşan topluluk.
Kültür	İnsanlar tarafından, insanlar ve insanlık için, insana rağmen yaratılmış, maddi, manevi ve ideolojik tüm var olanlardır.
Madalyon	Dairevi veya benzer şekilde bir çerçeve içine resim, minyatür, kazı veya kabartma olarak yapılan çeşitli konulardan ibaret levha.
Mazgal	Kale duvarlarında iç tarafı geniş, dış tarafı dar delik.
Motif	Süslemede süs olarak kullanılan ayrı ayrı biçimlere denir. 2. Yinelenen konu ya da baskın özellik. Tekrarlanan renk ya da desen. 3. Genellikle bir figür ya da tasarımdır. Mimari ya da dekoratif sanatlarda bir motif, tekrarlanan merkezi eleman olarak iş görür.
Mukarnas	Mimaride içerlek bir kısımdan üstte bulunan çıkıntılı bir yüzeye geçerken, bir destek ve aynı zamanda bir süs teşkil etmek üzere kullanılan prizma biçiminde ki küçük bindirmeliklere denir. Yan yana ve üst üste yerleşen prizmatik öğelerin dışa doğru derece derece taşarak, genellikle simetrik düzen içinde dizildiği üç boyutlu bir mimari süsleme ögesi ve strüktür.
Niş	Tezyini pratik ya da inşa-i amaçlarla duvarlarda yapılan çeşitli hücre, yuva, göz vb. verilen genel terim.
Örge	Süslemeyi oluşturan öğelerden her birine verilen ad. Sanat terimi olarak bu sözcüğün Fransızca karşılığı motiftir.
Palmet	Palmiye biçiminde bir nebat süsleme motifidir.
Portal	Önemli binaların cephelerinde yer alan yapının mimari üslubunu temsil eden anıtsal giriş kapılarına denir. Taç kapı da denilmektedir
Revak	Üstü örtülü, önü açık yer, sundurma.
Rozet	Taç kapıların genelde üst kısımlarında yer alan içi süslü daire. Merkezde bulunan bir yıldızın etrafında yer alan çeşitli biçimlerin meydana getirdiği süs.
Simetri	Bir eksene göre iki yanda, aynı mesafede karşılıklı olarak yer alma. Bir eksene göre aynı mesafede olma.
Sütun	Genellikle mermerden yekpare, taşıyıcı mimari öge.

Sütunce	Mimaride kullanılan sütun tekniğidir. Yuvarlak veya dört köşeli duvara yapışık şekilde, sütunun yarısını dikey olarak duvara gömülme uygulaması.
Şamanizm	İnsanlığın en eski dinlerinden biri olan, Kuzey ve Orta Asya'daki Türkler arasında en eski çağlardan günümüze değin süregelen, doğaya tapma, doğaüstü güçlere, ruhlara inanma temeline dayanan ilkel bir din.
Taş Oymacılığı	Taş oymacılığı, taş üzerine çizilen bir şekli, özel olarak hazırlanmış olan kesici ve delici aletlerle lüzumsuz yerlerini çıkarttıktan sonra şekillendirme sanatıdır.
Tezyinat	Osmanlıca da hem süsleme, hem de süsleme kavramları karşılığında kullanılan sözcük. Süsleme veya süslemeler demek anlamına gelen Arapça kelime. Zeyyene fiilinden üretilmiştir. İslam sanatında camii, mescid, külliye veya saray gibi mimari yapılarda gerçekleştirilen süslemelere denir. Süslemek işi, süsleme, tezyin. 2. Süsleri yerleştirme biçimi veya sanatı. 3. Sanat eserlerinin yüzeyini süslemek için kullanılan motif, oyma vs.
Tromp	Kare alt yapıdan kubbe eteğini hazırlayan sekizgene geçiş ögesi (tonoz bingi).
Üslup	Bir toplumun ve çağın tüm sanat eserlerinde ortak olan biçimlendirme, tasarım ilke ve anlayışları bütünü. Ayrıca, bir sanatçının kendine özgü biçimlendirme ve tasarım anlayışı.
Yastık	Yapılarda, makinelerde bazı bölümlerin üzerine dayandığı parça.
Yiv	Bir yüzey üzerine açılan düz, ince uzun, oyuk yol. Oluk, oyuk silme
Yüksek Kabartma	Betimlenenlerin yüzeyden oldukça yüksekte kaldığı kabartma.
Yüzey	Üzerinde genellikle iki, fakat daha da fazla boyuta izin veren alan.

KAYNAKÇA

Kitaplar:

- AHLAT KAYMAKAMLIĞI, (2010). **Ahlat Kümbetleri**, Ahlat Kaymakamlığı Kültür Yayını, Fotoğraflar: Üzeyir Akçelik, Temmuz, Ankara.
- AKAR, A. ve KESKİNER, C. (1978). **Türk Süsleme Sanatlarında Motifler**, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- ARSEVEN, C. E. (1965), **Sanat Ansiklopedisi**, C.II-IV, MEB Basımevi, İstanbul.
- ARSEVEN, C. E. (1983), **Sanat Ansiklopedisi**, “Karnas” Maddesi, Cilt: 2, MEB Basımevi, İstanbul.
- ASLANAPA, O. (1993), **Türk Sanatı**, Remzi Kitapevi, İstanbul.
- ASLANAPA, O. (2007), **Anadolu’da İlk Türk Mimarisi Başlangıç ve Gelişmesi**, Atatürk Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi, Ankara.
- ATÇEKEN, Z. (1998), **Konya’da Selçuklu Yapılarının Osmanlı Devrinde Bakımı ve Kullanılması**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- BAYTOP, T. (1997), **Türkçe Bitki Adları Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu Yayınları No.578, Ankara.
- BİLGET, N, Burhan (1991). **Sivas’ta Buruciye Medresesi**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- BİROL, İ. ve DERMAN, Ç. (1995), **Türk Tezyini Sanatlarında Motifler**. (2. Baskı). Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı Yayınları: 26, İstanbul.
- BÖCÜZADE, S. S. (1983), **Kuruluşundan Bugüne Kadar Isparta Tarihi, I- II**, (Çev. S. Seren), İstanbul: Serenler Yayınevi.
- BÜKTEL, Y. (2000), **Türk Sanat Tarihi, Orta Asya’dan Anadolu’ya Türk Mimarisi**, Trakya Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları, Tekirdağ, No: 33:18.
- CAN, Y. ve GÜN, R. (2006), **Ana Hatlarıyla Türk İslam Sanatları ve Estetiği**, Kayihan Yayınları, İstanbul.
- ÇAM, N. (1999), **İslam’da Sanat, Sanatta İslam**, 3. Baskı, Akçağ Yayınevi, Ankara.
- ÇAYCI, A. (2008), **Selçuklularda Egemenlik Sembolleri**, İz Yayıncılık, İstanbul.
- ÇORUHLU, Y. (1995), **Türk Sanatında Hayvan Sembolizmi**, Seyran Yayınları, İstanbul.
- ÇORUHLU, Y. (2000), **Türk Mitolojisinin Anahatları**, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.

- DEMİRİZ, Y. (1997), **Osmanlı Mimarisinde Süsleme, Erken Devir (1300-1453)**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- DEMİRİZ, Y. (2000), **İslam Sanatında Geometrik Süsleme**, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.
- DEMİRİZ, Y. (2004), **İslam Sanatında Geometrik Süsleme**, 2. Basım, Yorum Sanat Yayıncılık, İstanbul.
- ERDEMİR, Y. (2009), **Sırçalı Medrese: Mezar Anıtları Müzesi**, Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Konya.
- ERGUN, P. (2004), **Türk Kültüründe Ağaç Kültü**, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- ESİN, E. (2004), **Orta Asya'dan Osmanlı'ya Türk Sanatında İkonografik Motifler**, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.
- KAYSERİ BELEDİYESİ, (2006), **Kayseri Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri**, Kayseri Belediyesi, Kayseri.
- KESKİNER, C. (2012), **Türk Süsleme Sanatlarında Stilize Çiçekler – Hatai**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- KUBAN, D. (2001), **Divriği Mucizesi**, YKY., İstanbul,
- KUBAN, D. (1970), **Selçuklu Çağında Anadolu Sanatı**, YKY., İstanbul,
- KURAN, A.(1969), **Anadolu Medreseleri I**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- MÜLAYİM, S. (1983), **Sanat Tarihi Metodu**, Aydedim Sahaf Yayınları, İstanbul.
- MÜLAYİM, S. (1982), **Anadolu Türk Mimarisi'nde Geometrik Süslemeler (Selçuklu Çağı)**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- MÜLAYİM, S. (1999), **Değişimin Tanıkları, Ortaçağ Türk Sanatında Süsleme ve İkonografi**, Kaktüs Yayınları, İstanbul.
- ÖGEL, B. (1971), **Türk Mitolojisi**, C. I, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- ÖGEL, S. (1987), **Anadolu Selçukluların Taş Tezyinatı**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- ÖGEL, S. (1994), **Anadolu'nun Selçuklu Çehresi**, Akbank Yayınları Kültür ve Sanat Kitapları, No: 58, İstanbul.
- ÖNEY, G. (1972), **Anadolu Selçuklu Mimarisinde Avcı Kuşlar, Tek ve Çift Başlı Kartal**, Ankara Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- ÖNEY, G. (1998), **Anadolu Selçuklu Mimari Süslemesi ve El Sanatları**, İş Bankası Yayınları, Ankara.

- ÖNKAL, H. (1996), **Anadolu Selçuklu Türbeleri**, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara
- ÖZBEK, Y. (2002), **Osmanlı Beyliği Mimarisinde Taş Süsleme (1300-1453)**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Yayın No. 2423, Ankara.
- PAKALIN, M. Z. (1993), **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, Cilt: 1 ve 3, MEB İstanbul, İstanbul.
- PARLAR, G. (2001), **Anadolu Selçuklu Sikkelerinde Yazı Dışı Figüratif Öğeler**, Kültür Bakanlığı Sanat Eserleri Dizisi, 321, Başbakanlık Yayınevi, Ankara.
- RASMUSSEN, S. E. (1994), **Yaşayan Mimari**, Remzi Kitapevi, İstanbul.
- SEÇKİNÖZ, M. (1986), **Süsleme Resmi ve Süsleme Sanatları Tarihi**, TTK. Basımevi, Ankara.
- SEVİM, A. – YÜCEL, Y. (1989), **Türkiye Tarihi Fetih, Selçuklu ve Beylikler Dönemi**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- SÖZEN, M. (1970), **Anadolu Medreseleri Selçuklu ve Beylikler Devri I**, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayınları.
- ŞAMAN DOĞAN, N. (2007), **Selçuklu Dönemi Kervansarayları**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- ŞAMAN DOĞAN, N. (2008), **Isparta'da Selçuklu ve Beylikler Dönemi Mimarisi**, Isparta Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları:1, Isparta.
- TANCÎ BATTÛTA, E. A. M. İ. (2005), **İbn Battûta Seyahatnamesi I**, (Çev. A. Sait Aykut), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- TANSUĞ, S. (1983), **Karşıtı Aramak**, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Yayınları, İstanbul.
- THER, U. (1993), (Çev. Fatma Artunkul). **Türk İşlemeleri**. Yeni Çığır Kitapevi, İstanbul.
- TURAN, O. (1984), **Selçuklular Zamanında Türkiye Tarihi**, İstanbul: Nakışlar Yayınevi, İstanbul.
- TÜFEKÇİOĞLU, A. (2001), **Erken Osmanlı Mimarisinde Yazı**, Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara.
- UZUNÇARŞILI, İ. H. (1929), **Kitabeler ve Sahip**, Saruhan, Aydın, Menteşe, İnanç, Hamid Oğulları Hakkında Malumat, Devlet Matbaası, İstanbul.
- ÜNAL, R. H. (1982), **Osmanlı Öncesi Anadolu – Türk Mimarisinde Taçkapılar**, E.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, Yayın No: 14, İzmir.

- WOHRLİN, T. (1996), **Divriği**, Çeviren: Ahmet Mumcu, İş Bankası Yayınları, Yayın No: 50, İstanbul.
- WORRINGER, W. (1985), **Soyutlama ve Özdeşleyim**, (Çeviren: İsmail Tunalı), Remzi Kitapevi, İstanbul.
- YETKİN, S. K. (1954), **İslam Sanatı Tarihi**, AÜ. İlahiyat Fakültesi Yayınları [2] Ankara.
- YETKİN, S. K. (1965), **İslam Mimarisi**, A. Üniv. Basımevi, Ankara 1965.
- YİĞİTBAŞI, S. S. (1972), **Eğirdir- Felekâbad Tarihi**, İstanbul: Çeltüt Matbaacılık.

Makaleler:

- AKOK, M. (1969), “Konya’da Sırçalı Medrese’nin Rölöve ve Mimarisi”, **Türk Arkeoloji Dergisi**, 18/1:5-35, İstanbul.
- BAKIRER, Ö. (1983), Mimari Süslemede Geometrik Düzenlemelerin Tasarımı, **Yeni Boyut Plastik Sanatlar Dergisi**, İstanbul.
- BAŞKAN, S. (1990), Ortaçağ Anadolu’sundaki Türk Sanatının Oluşumu, **Kültür ve Sanat Dergisi**, Akbank Yayınları, Sayı: 62, Ekim.
- CANER, Ç. ve BAKIRER Ö. (2009), “Anadolu Selçuklu Dönemi Yapılarından Medrese ve Camilerde Portal”, **Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü**, Sayı: 10, Ankara Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi, Ankara.
- EYİCE, S. (1979), “Mescid”, **İA**, 8:71-118, İstanbul.
- ERDEM, A. (1990), “Çift Başlı Kartal ve Anka Kuşu Üzerine”, **Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 8, İstanbul.
- GÜVEN, İ. (1998), Türkiye Selçuklularında Medreseler, dergiler/40/482/5659.pdf, s.126-143, 11.11.2012.
- KARAMAĞARALI, H. (1971), “Erzurum’daki Hatuniye Medresesi’nin Tarihi ve Banisi Hakkında Mülahazalar”, **Selçuklu Araştırma Dergisi**, 3:209-242.
- MÜLAYİM, S. (1974), Selçuklu Palmet Motiflerinin Tipolojisi, **Belleten**, C. XX. Ankara.
- ÖNEY, G. (1968), Artuklu Devrinde Bir Hayat Ağacı Kabartması Hakkında, **Vakıflar Dergisi**, Ankara, VIII, 115.
- ÖNEY, G. (1970), “Anadolu Selçuklularıyla Heykel. Figürlü Kabartma ve Kaynakları Hakkında Notlar”, **Selçuklu Araştırmaları Dergisi**, S.I, Ankara.

ÖNEY, G. (1971), “Anadolu Selçuk Mimarisinde Arslan Figürü”, **Anadolu (Anatolia)**, S. 13, Ankara.

ŞAMAN DOĞAN N. ve BİLGET FATAHA E. (2011), “Karamanoğulları Medreselerine Tarihsel Bir Yaklaşım”, Ermenek Tol, Karaman Hatuniye/Melek Hatun ve Niğde Akmedrese, **Hacettepe Üniversitesi, Türkiye Araştırmaları Dergisi**, (14), 95-118, Ankara.

UGURLU, S. (2002), Çanakkale Hahlarında Organik Motiflerin Geometrikleştirilmesi, **D.E.Ü. 8. El Sanatları Sempozyumu**, İzmir.

ÜÇER, M. (2007), “Selçuklunun Erzurum-Sivas-Kayseri Hattındaki Hayat Ağaçları”, **Sivas Kültür ve Sanat Dergisi**, Hayat Ağacı, S. 8. Sivas.

Bildiriler:

ÇORUHLU, Y. (1997), “Lotus İkonografisi ve Uygur Sanatında Lotus”, **Uluslararası Osmanlı Öncesi Türk Kültürü Kongre Bildirileri** (4-7 Eylül/1 989), Ankara.

DERMAN, M. U. (1995), “Selçuklu’dan Osmanlı’ya Celi Sülüs Hattının Gelişimi”, **IV. Milli Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Semineri Bildirileri (25-26 Nisan 1994)**, Konya

KARPUZ, H. (2009), Anadolu Selçuklu Yapılarında Çift Başlı Kartal”, **Anadolu Selçuklu Şehirleri ve Uygarlığı Sempozyumu** (7-8 Ekim 2008, Bildiriler), Konya.

MEYDAN, C. (2002), Esas Olarak Geometrik Düzen İçinde Oluşturulan Tekstil Desenleri, **D.E.Ü. 8. El Sanatları Sempozyumu**, İzmir.

MÜLAYİM, S. (1997), “Rumi Motifinin Zoomorfik Kökeni Hakkında”, **Uluslararası Osmanlı Öncesi Türk Kültürü Kongre Bildirileri**, 4-7 Eylül 1989, s. 154, Ankara.

TUNCER, O.C. (2001), “Anadolu Selçuklu Taç Kapılarında Mukarnas”, I. **Uluslararası Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Kongresi, Bildiriler**, Cilt-II, T.C. Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Merkezi – Konya s:361-387

Tezler:

ALGAN, N. (2008), **Anadolu Selçuklu Dönemi Mimarisi Taş Yüzey Süslemelerinin İncelenmesi ve Seramik Yorumları**, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Seramik Anasanat Dalı, Sanatta Yeterlilik Tezi, İzmir.

AYDIN, T. (2008), **Erzurum Çifte Minareli Medrese Taş Süsleme Örnekleri**, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü, El Sanatları Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.

BAŞ, G., (2006), **Diyarbakır'daki İslam Dönemi Mimarisinde Süsleme**, Doktora Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van.

DURŞUN, Ş. (2009), **Anadolu Selçukluları Dönemi Kayseri Türbelerinde Taş Süslemeciliği**, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih ABD Yüksek Lisans Tezi, Konya.

GÜNDOĞDU, H. (1979), **Türk Mimarisinde Figürlü Taş Plastik**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

ŞİMŞİR, Z. (2002), **Konya'daki Selçuklu Mimarisinde Rumi Motifi**, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya.

TAFLAN, H. (2008), **Erzurum Yakutiye Medresesi Taç Kapısı Üzerindeki Taş Kabartmalar Üzerine Bir Araştırma**, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara.

İnternet Kaynakları:

<http://anadoluselcuklumimarisi.com/tas.asp>

www.egirdir.gov.tr/default_B1.aspx?content=1001, 15.09.2012).

<http://www.belgeler.com/blg/15mm/trk/mimari/susleme/sanatlarinda/mitolojik/kaynakli/hayvan/figurleri/orta/asyadan/Selcukluya.htm>, (11.09.2012).

<http://tr.wikipedia.org/E%C4%9Firdir>, 16.02.2013

Diğer Kaynaklar:

Korkuteli Belediyesi

Burdur İl Kültür Müdürlüğü

Fotoğraf ve Çizimler:

Cansu KUTAN

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Adı ve Soyadı : Cansu KUTAN
Doğum Yeri : Fethiye
Doğum Yılı : 1976
Medeni Hali : Bekar

Eğitim Durumu:

Lise : Fethiye Lisesi (1990-1993)
Ön Lisans : Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Ayvacık Meslek Yüksek Okulu, El Sanatları Bölümü (1996-1998)
Lisans : SDÜ, Güzel Sanatlar Fak., Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü, Tezhip Anasanat Dalı (2000-2004)
Yüksek Lisans: Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Geleneksel Türk Sanatları ASD (2007--)

Yabancı Dil :

İngilizce (Orta seviye)

İş Deneyimi:

- El Art El Sanatları ve Kültür Merkezi, El Sanatları Obje Tasarımcısı, Tezhip, Minyatür, Ebru Kurs Öğretmeni (Ocak 2005 – Ocak – 2006)
- Kız Kulesi, Özel Eğitim Merkezi, Sosyal Faaliyet ve El Sanatları – Resim Öğretmeni (Ocak 2006 – Haziran 2007).
- Ressam Ali Rıza Başarır Atölyesi, Restorasyon ve Dekorasyon Asistanlığı (Temmuz 2008 – Temmuz 2009).
- Metamar Marble Mermer Fabrikası, Tasarımcı (Mimari Desen Tasarım) (Şubat 2011 – Temmuz 2012).